

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

**EDUCATION MANAGEMENT MODEL FOR CAREER ENCOURAGEMENT
OF DISADVANTAGED STUDENTS IN SCHOOL
UNDER ROYAL INITIATIVE**

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2560

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ

ชื่อผู้วิจัย : ฌรงค์ อภัยใจ

สาขาวิชา : ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน พุแสง	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
: ศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
: อาจารย์ ดร.ณัฐยา ตันตรานนท์	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา และ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตารางวิเคราะห์เนื้อหา 2) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษา จำนวน 5 แห่ง ที่มีการปฏิบัติที่ดี เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์ 3) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ 4) ขอร่างรูปแบบ การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ 5) ตรวจสอบร่างรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน จากการสนทนากลุ่ม และ 6) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ กลุ่มประชากรที่ใช้ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน จำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและสภาพแวดล้อม ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ

ด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป 2) ด้านกระบวนการประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ การปรับปรุงและการรายงานผล มีการประสานงานเป็นกลไกการขับเคลื่อน 3) ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน และประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เงื่อนไขความสำเร็จ 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1) หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และ 2) มีองค์กรภายนอกให้การสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ และผลการประเมินรูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

The Title : Education Management Model for Career Encouragement of Disadvantaged Students in School under Royal Initiative

The Author : Narong Apaijai

Program : Educational Leadership and Human Resource Development

Thesis Adviser

: Assistant Professor Dr. Saman Foosang Chairman

: Professor Dr. Phasina Tangchuang Member

: Dr. Nuttiya Tantranont Member

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the contexts and guidelines of educational management for promoting careers in disadvantaged students in schools 2) create a model of educational management and 3) evaluate a model of educational management. This thesis is a research and development, using 6 steps as followed; 1) reviewing the literature related of educational management using the analyzing table, 2) studying the contexts and guidelines of educational management in 5 schools from best practices, using the documentary research and interviewing form 3) studying the educational management strategies from interviewing 9 experts using the interviewing form 4) creating the model of educational management for promoting careers in disadvantaged students in schools under the Royal initiative 5) evaluating the model from 9 experts using a group discussion 6) evaluating the potentiality and advantage of implementing the model with 54 school administrators using the questionnaire.

The results showed that there were four major characteristics of educational management, that were inputs, process, output, and environment. Moreover, the model of career encouragement for disadvantaged students comprises of three compositions. The compositions were 1) inputs consist of the school management in academic, human resource, budget, and general management 2) process consists of planning, doing, evaluating, improving, and reporting,

and 3) outputs include students' quality and the efficiency of management. The two conditions of success were 1) supporting policies of career encouragement and management by public sectors, and 2) continuing supporting by external organizations. The result of evaluating the model was concluded that the model could be beneficial and implemented in the schools.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน พูแสง ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำตรวจสอบ แก้ไข ด้วยความเอาใจใส่ และจิตเมตตายิ่ง และขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. พศิน แดงจวง และ ดร.ณัฐยา ตันตรานนท์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือและ อำนวยความสะดวกจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ดร.สมเกียรติ ชอผล ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก ดร.อำนาจ วิทยานุกิตินายวัชรพงศ์ ผืนดืบ ร้อยตำรวจเอกพนารัตน์ จินดากุล นายสุมนต์ มอนไข รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา จันทรศิลา ดร.ประจวบ ขวัญมัน และดร.พรจันทร์ พรศักดิ์กุล ที่ให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้อย่างยิ่ง

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนบ้านส่ว โรงเรียนบ้านด่าน โรงเรียนบ้านแม่สลิคหลวง โรงเรียนพะตะ โรงเรียนดงแพวิทยา และขอบคุณผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูที่ได้กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยในครั้งนี้

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้กำเนิด และกราบขอบพระคุณ ครู อาจารย์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิตในวันนี้

คุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณ ทุก ๆ ท่านและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ณรงค์ อภัยใจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ	๑๑
สารบัญ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๑๒
สารบัญภาพ.....	๑๓
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
หลักการ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา.....	10
การบริหารสถานศึกษา.....	20
หลักการและแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา	41
แผนงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารในโครงการพระราชดำริ	
ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.....	48
การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ.....	65
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ.....	75
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	84
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย
	รูปแบบการวิจัย..... 88
	กรอบขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย..... 101
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 103
	ตอนที่ 1 สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ..... 103
	ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ..... 119
	ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ..... 154
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 167
	สรุปผลการวิจัย..... 167
	อภิปรายผล..... 169
	ข้อเสนอแนะ..... 178
บรรณานุกรม	179
ประวัติผู้วิจัย.....	185
ภาคผนวก.....	186
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ..... 187
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์โรงเรียนในโครงการพระราชดำริที่มีการปฏิบัติที่ดี..... 188
	ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ..... 195
	ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและประเด็นการสนทนากลุ่มฯ..... 203
	ภาคผนวก จ สอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบ การบริหารจัดการศึกษา..... 224
	ภาคผนวก ฉ ตารางวิเคราะห์เนื้อหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 234
	ภาคผนวก ช ตารางวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นการสัมภาษณ์..... 237

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 ผลการยกเว้นขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ.....	122
4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว.....	142
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านงานวิชาการ.....	156
4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านงานบุคลากร.....	157
4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านงานงบประมาณ.....	157
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านงานบริหารทั่วไป.....	159
4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านกระบวนการบริหาร.....	158

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบ การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำริ ไร่ไร่ ด้านผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน..... 160
4.9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบ การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำริ ไร่ไร่ ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 161
4.10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบ การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำริ ไร่ไร่ ด้านเงื่อนไขความสำเร็จเงื่อนไขที่ 1 ด้านนโยบายของรัฐต่อการบริหารจัดการศึกษา..... 161
4.11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบ การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำริ ไร่ไร่ ด้านเงื่อนไขความสำเร็จเงื่อนไขที่ 2 การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ..... 162
4.12	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำริ ไร่ไร่..... 163
4.13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีต่อความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำริ ไร่ไร่..... 164

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	องค์ประกอบของระบบ.....	16
2.2	กระบวนการบริหารรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ.....	19
2.3	ส่วนสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ.....	66
2.4	รูปแบบการศึกษาอาชีพของรัฐ โอไฮโอ ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	67
2.5	ระบบการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจการศึกษา เพื่อการประกอบอาชีพ.....	68
2.6	กรอบแนวคิดการวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียน โครงการพระราชดำริ.....	87
3.1	กรอบขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	101
4.1	ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็ก ด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ.....	120
4.2	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว.....	141
5.1	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ.....	169

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในชนบทห่างไกลและทุรกันดารทั่วประเทศมาตั้งแต่ยังเยาว์พระชันษาได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนทำให้ทรงทราบปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความยากจนความขาดแคลนอาหารและปัจจัยต่าง ๆ การขาดบริการสาธารณสุขและการศึกษาจึงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะทรงช่วยเหลือเด็ก เยาวชนและประชาชนที่ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดารเหล่านี้ พระองค์ท่านได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาจึงทรงมีส่วนในการจัดการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีความห่วงใยและเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร ทั้งนี้เนื่องจากเด็กนักเรียนมีปัญหาเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ ปัญหาคุณภาพการศึกษา ปัญหาการประกอบอาชีพหลังจบการศึกษา ดังนั้น พระองค์จึงมีพระราชดำริที่จะพระราชทานความช่วยเหลือให้แก่โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารทั้งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สังกัดกระทรวงมหาดไทยและสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยจัดทำโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.) โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนา 6 ข้อ ดังนี้ 1) ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ในครรภ์มารดา 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน 3) เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการเรียนรู้ทางวิชาการ 4) เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ 5) ปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ 6) เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ทรงริเริ่มการช่วยเหลือด้านการศึกษาให้แก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2523 และทรงขยายความช่วยเหลือไปยัง

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติเดิม ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา พระองค์ได้พระราชทานแนวคิดของการจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานความช่วยเหลือให้แก่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในพื้นที่ขาดแคลนที่นักเรียนมีปัญหาเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ ปัญหาคุณภาพการศึกษา ปัญหาการประกอบอาชีพหลังจบการศึกษา ที่ทรงยึด “หลักความเสมอภาคทางการศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์ให้เยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีโอกาสได้รับการศึกษาตามศักยภาพ สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นพลเมืองดี มีสำนึกรักท้องถิ่น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555 : 3 – 39) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำโครงการโรงเรียนในพระราชดำริ เพื่อพัฒนาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารกระจายทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยจำนวน 148 โรงเรียน (แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559, 2551 : 4) สำหรับโรงเรียนในโครงการพระราชดำรินี้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือส่วนใหญ่ักเรียนเป็นชนเผ่าที่อาศัยอยู่บนภูเขาสูงและทุรกันดาร มีหลากหลายเผ่าพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง (ปกากะญอ) ม้ง (แม้ว) เมี่ยน (เย้า) อาข่า (อีเก้อ) ลีซู (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอ) ลัวะถิ่น ขมุ และมลาบรี (ตองเหลือง) รวมทั้งชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ เช่น ปะหล่อง ตองสั่ว จีนฮ่อ ไทใหญ่ ไทลื้อ และคนไทยพื้นราบที่ขึ้นไปประกอบอาชีพมักประสบปัญหายากจน ครอบครัวมีรายได้น้อยสภาพครอบครัวที่แตกแยก เด็กขาดความอบอุ่นปัญหาด้านสุขอนามัย ภาวะโภชนาการต่ำ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม, 2545 : 2), (เสริมศักดิ์ วิชาสารณ์, 2552 : ง), (ลัลลิตริมา วาปีทะ, 2549 : บทคัดย่อ) สำหรับสภาพการจัดการศึกษาบนพื้นที่ภูเขาสูง พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น การที่เด็กนักเรียนใช้ภาษาถิ่นใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ทำให้มีปัญหาเรื่องการอ่านและการเรียนภาษาไทย ปัญหาการขาดครูหรือครูย้ายบ่อย ขาดแคลนสื่อวัสดุการเรียนการสอนทำให้เด็กนักเรียนบนพื้นที่ภูเขาสูงมีคุณภาพการเรียนต่ำ ประกอบกับสภาพของครอบครัวมีความยากจน ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรหรือการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือบริบทของชุมชน ผู้ปกครองไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงกับการที่บุตรหลานได้รับการศึกษา เพราะว่าการที่เด็กจบไปแล้วไม่มีงานทำหรือจบแล้วยังทำงานหรือประกอบอาชีพเช่นเดียวกับผู้ปกครอง ไม่ได้มีรายได้เพิ่มขึ้น หรือการที่บุตรหลานเรียนหนังสือทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและขาดแคลนแรงงานและนักเรียนส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วเข้าสู่ตลาดแรงงาน มีการละทิ้งถิ่นฐานเข้าไปทำงานในเมืองโดยเป็นแรงงานไร้ฝีมือหรือทำงานในสถานที่ที่มีความเสี่ยงต่อชีวิตและสุขภาพของเด็กและเยาวชน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญของการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร จากสภาพปัญหาดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 4) จึงมี

การส่งเสริมการสอนวิชาชีพในโรงเรียน เพื่อเป็นการฝึกทักษะการทำงานให้กับนักเรียนช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถมีทักษะอาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียนและสามารถประกอบอาชีพได้หลังจบการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นการสนองพระราชดำริของพระองค์ท่าน และยังสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2552 : 215) ที่เสนอแนะว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสตามชายขอบหรือพื้นที่ภูเขาสูงควรมีรูปแบบการจัดการศึกษาเฉพาะ เช่น ไม่แยกอาชีพกับการศึกษาแทนที่จะเรียนวิชาการในหลักสูตรเพียงอย่างเดียว ควรจัดให้มีการเรียนวิชาการกับวิชาชีพเพื่อไปสู่การมีงานทำและการมีรายได้ระหว่างเรียน เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักเรียนในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ไม่มีโอกาสที่จะเรียนต่อระดับสูงและสามารถประกอบอาชีพได้เมื่อสำเร็จการศึกษา สำหรับโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ มีการส่งเสริมให้โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาชีพ ทั้งนี้ เพื่อให้นักเรียนความรู้และทักษะในการทำงานมีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดีต่องานและเห็นคุณค่าของการทำงานเป็นพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชนด้วย และเป็นฐานสำหรับการพัฒนา เพื่อเพิ่มพูนทักษะต่อไปในอนาคต แต่ด้วยในสภาวะปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน จากการศึกษาผลการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริที่ผ่านมา พบว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรและอาชีพอื่น ๆ ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตและอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรืออาชีพที่ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ ความสนใจของครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนหรือตามที่หน่วยงานอื่นที่ให้การสนับสนุน ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนผลิตเพื่อการบริโภคในโรงเรียนมากกว่าการเรียนรู้หรือการที่นักเรียนจะนำไปประกอบอาชีพได้ จึงไม่สามารถช่วยให้เด็กนักเรียนที่จบการศึกษาแล้วนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงของทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้านการส่งเสริมอาชีพโดยเฉพาะอาชีพทางการเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมการเกษตรในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว แต่ยังไม่มีการประเมินผลว่า เด็กได้รับความรู้และมีทักษะทางการเกษตรมากน้อยเพียงไร และเมื่อจบไปแล้วสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้หรือไม่ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียนหลายแห่งมุ่งไปที่การผลิตยังไม่ได้เน้นไปที่การเรียนรู้ของเด็ก นอกจากนี้ อาชีพอื่น ๆ ทั้งอาชีพที่เป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตและอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นการจัดการฝึกอบรมระยะสั้นให้แก่เด็กและเยาวชนไม่ได้มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ทำให้การพัฒนาขาดความต่อเนื่อง (แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559, 2551 : 7 – 10)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เพื่อให้โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพให้นักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ทักษะอาชีพตามความถนัด ความสนใจและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริควรเป็นอย่างไร
3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
2. เพื่อศึกษาการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
3. เพื่อศึกษาผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริและโรงเรียนที่มีบริบทและสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษา ได้นำรูปแบบอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย คือ การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริเป็นเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการกำหนดวิธีศึกษา ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดน่าน ตาก เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอนและแพร่ จำนวน 54 โรงเรียน

ขอบเขตด้านประชากร

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษามี 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 54 โรงเรียนจาก 4 จังหวัด

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

กลุ่มที่ 4 ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดน่าน ตาก เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอนและแพร่ จำนวน 54 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู ผู้แทนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและนักเรียนของโรงเรียนจำนวน 5 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในโครงการตามพระราชดำริ

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริจำนวน 9 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่เป็น หรือเคยเป็นผู้บริหารระดับอธิบดีหรือเทียบเท่าของหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านนโยบาย ผู้ที่ปฏิบัติงานในการบริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ผู้ที่มีผลงานทางวิชาการหรือเคยเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาหรือการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพในสถานศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสำนักเขตพื้นที่การประถมศึกษาผู้ที่ปฏิบัติงานในการบริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อประเมินความเหมาะสมของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้เนื้อหาที่ใช้ได้แก่

1. สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริด้านวิชาการ ด้านงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาในด้านต่าง ๆ ตามอำนาจที่ผู้บริหารจะดำเนินการได้ ทั้งนี้ เนื่องจากในบางงานตามโครงสร้างผู้บริหารไม่มีอำนาจ เช่น การสรรหาบุคลากรหรือการบรรจุแต่งตั้ง เป็นต้น ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเลือกศึกษาในบางประเด็นที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน

2. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ คือ บัณฑิตนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และเงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริในด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ ซึ่งเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบและการนำไปใช้ในบริบทของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ และการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 – 30 กันยายน พ.ศ. 2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินการที่ครอบคลุมกิจการการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านวิชาการ หมายถึง การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะด้านอาชีพ

2. ด้านงานบุคคล หมายถึง การพัฒนาบุคลากร การสร้างขวัญกำลังใจ และการสร้างแรงจูงใจ ให้จัดการเรียนการสอน

3. ด้านงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร และการระดมทรัพยากร เพื่อสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน

4. ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย

แนวการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ หมายถึง วิธีดำเนินการหรือวิธีการปฏิบัติทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในสถานศึกษาในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริบรรลุผลสำเร็จ

การส่งเสริมอาชีพ หมายถึง กระบวนการจัดการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีทักษะวิชาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียนและมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ

เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กนักเรียนที่มีฐานะยากจน อาศัยอยู่บนภูเขาสูง การเดินทางยากลำบาก

โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (กพด.) ในภาคเหนือ จำนวน 54 โรงเรียนจาก 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดน่าน แม่ฮ่องสอน ตาก และเชียงใหม่

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1. ปัจจัยนำเข้าเป็นการพัฒนางานบริหาร 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การวัดผลประเมินผล ด้านบริหารงานบุคคล ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การสร้างขวัญกำลังใจ และการสร้างแรงจูงใจให้จัดการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรและการระดมทรัพยากร และด้านการบริหารทั่วไป ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย 2. ด้านกระบวนการมีอยู่ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) โดยกลไกสู่ความสำเร็จคือ การประสานงาน (Coordinating) 3. ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียนและประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ นโยบายของรัฐ การสนับสนุนขององค์กรต่าง ๆ

ความเป็นไปได้ของรูปแบบ หมายถึง ความสอดคล้องระหว่างรูปแบบและการนำไปปฏิบัติ
ในบริบทของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ความมีประโยชน์ของรูปแบบ หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการ
ของผู้ใช้และเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

องค์ประกอบในการบริหาร หมายถึง สิ่งที่มีความจำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษาที่มี
ความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันเป็นกระบวนการอย่างมีระบบและมีวิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้
การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตาม
พระราชดำริบรรลุผลสำเร็จ

ข้อบ่งชี้และภาระงาน หมายถึง กรอบงานตามบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบในการ
บริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
โดยมาจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาจากสภาพปัจจุบันและแนวทางในการ
บริหารจากสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

กระบวนการบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามข้อบ่งชี้และภาระงานในการบริหาร
จัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำริ
ด้วยวงจรคุณภาพ ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบและ
การปรับปรุง แก้ไข

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียนหรือผู้รักษาราชการแทนผู้อำนวยการ
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมาจากแนวคิดการจัดการศึกษา เพื่อเพิ่มโอกาสและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กทุกคนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนั้นแล้ว เป็นการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้มีทักษะด้านอาชีพซึ่งจะสัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้หลังจากจบการศึกษาแล้ว แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่นำมาเป็นพื้นฐานการวิจัยครั้งนี้ นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 1.2 แนวคิดการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน
 - 1.3 ทฤษฎีระบบ
 - 1.4 แนวคิดกระบวนการบริหาร
2. การบริหารสถานศึกษา
 - 2.1 การบริหารด้านวิชาการ
 - 2.2 การบริหารด้านงบประมาณ
 - 2.3 การบริหารด้านบุคคล
 - 2.4 การบริหารทั่วไป
3. หลักการและแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา
 - 3.1 ความหมายของเด็กด้อยโอกาส
 - 3.2 ประเภทของเด็กด้อยโอกาส
 - 3.3 แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทย
 - 3.4 แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในต่างประเทศ

4. แผนงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารในโครงการพระราชดำริของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

5. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

5.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ

5.2 การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ: กรณีศึกษาบทเรียนจากต่างประเทศ

5.3 การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา

6. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

6.1 ความหมายของรูปแบบ

6.2 ประเภทของรูปแบบ

6.3 ลักษณะของรูปแบบ

6.4 องค์ประกอบของรูปแบบ

6.5 การพัฒนารูปแบบ

6.6 การตรวจสอบรูปแบบ

6.7 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักการ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา

หลักการและแนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียน ในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมแนวคิด การบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐานทฤษฎีระบบดังมีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม

นักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้ การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในองค์กรได้มีโอกาส ได้ร่วมการดำเนินงานในทุกกระบวนการบริหารทั้งร่วมกันเสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน ร่วมกันแก้ไขปัญหาและร่วมกันชื่นชมความสำเร็จอย่างภาคภูมิใจ ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่ใช้การจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนา การปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงขึ้น (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2542 : 4 – 5) สมเดชสีแสง (2547 : 229) และสมยศ นาวิการ (2545 : 364) แต่วันชัย โกศลละสุต (2549) เสนอแนวคิดว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากร

ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถประสบการณ์ ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการบริหารเป็นเกณฑ์

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่มุ่งใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบและร่วมมือกันพัฒนางาน แต่ปัจจัยที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้เสียประสบผลสำเร็จนั้น ผู้บริหารต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย และจัดบรรยากาศที่เป็นมิตร ให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและหลากหลาย ไม่ชี้นำความคิดของผู้อื่นหรือพยายามให้การแสดงความคิดเห็นเป็นไปตามที่ตนเองต้องการซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมต้องให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน

สำหรับเทคนิคในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชงชัย สันติวงษ์ (2543 : 138) กล่าวว่า วิธีปฏิบัติในการให้ผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานมีส่วนร่วมในการบริหาร อาจทำได้หลายวิธีแตกต่างกันสุดแต่ความเหมาะสม เช่น การจัดให้มีการร่วมประชุมออกความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติให้ข้อเสนอแนะให้การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ และให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการปรึกษาผลงานต่าง ๆ และทบทวนเป้าหมาย หรือจัดกลุ่มคุณภาพ กลุ่ม Q.C. (Quality Control) เพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชาร่วมกันพิจารณา และแก้ไขปัญหภายในกลุ่มงานด้วยตนเอง ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 16 – 17) ให้ความเห็นว่าเทคนิคที่สำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่

1. การใช้กลุ่มงานเฉพาะกิจและคณะกรรมการ (Special Task Forces and Committee)
2. การมีคณะกรรมการคอยให้คำแนะนำ
3. การใช้แนวคิดของหมุดเชื่อมโยง (Linking Pin)
4. การติดต่อสื่อสารแบบเปิดประตู
5. การระดมความคิด
6. การฝึกอบรมแบบต่าง ๆ
7. การบริหารแบบยึดหลักวัตถุประสงค์ (MBO)

ดังนั้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการบริหารที่ให้ทุกภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นส่วนของภาคราชการ ภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน ตลอดจนผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งทางตรง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการวางแผนการดำเนินงาน การวัดผลประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมในทางอ้อมได้แก่ การสนับสนุนด้านทรัพยากรหรือปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น

แนวคิดการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน

นักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐานไว้ดังนี้

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นรูปแบบและแนวคิดในการบริหารที่จะต้องการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาโดยให้ผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนคณะครู ผู้ปกครอง ชุมชนมีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารตนเองในลักษณะเชิงเบ็ดเสร็จ ให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน (อุทัยบุญประเสริฐ, 2546 : 1 – 2, David, J. L., 1996 : 4 – 5) ซึ่งสอดคล้องกับ เจิ้ง หยิ่น เฉิง (Cheng, Yin Cheong, 1996 : 44) เชื่อว่าการให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่มากขึ้นจะทำให้ประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงขึ้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้นและมีผลผลิตดีขึ้น แต่แนวคิดการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐานจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องมีการกระจายอำนาจการบริหารให้สถานศึกษาอย่างแท้จริง โดยบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนซึ่งเป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับประชาชนนั่นเอง

ส่วนหลักการสำคัญของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 154 – 156) สรุปหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุดโดยมีความเชื่อว่า โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลาย โดยครอบครัวและชุมชน บางแห่งก็ให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมา มีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษา โดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้า และไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้งโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัว องค์กรชุมชน สถานประกอบการ

มีสิทธิจัดการศึกษาได้ หรือการมีตัวแทนชุมชนผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนไปร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียน

4. หลักการบริหารตนเอง (Self – management) ในระบบการศึกษาทั่วไปมักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงสำหรับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวมแต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี การที่ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงานซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายแนวทางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียนผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ คณะกรรมการโรงเรียนจะทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันเสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดหลักการพื้นฐานการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 86 – 87) ไว้ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาโดยให้สถานศึกษามีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

2. หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการบริหารจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ทั้งในด้านต่าง ๆ ได้แก่

2.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการของการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดหมาย และแผน เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.2 การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดระเบียบงานภายในองค์กร โดยมีการจำแนกงาน การจัดกลุ่มงาน การมอบหมายงาน การมอบอำนาจหน้าที่ การจัดสายบังคับบัญชา การกำหนดขอบเขตการบังคับบัญชา การประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2.3 การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยองค์ประกอบเกี่ยวกับการจูงใจ การบริหาร โดยองค์คณะบุคคล การบริหารแบบมีส่วนร่วม

2.4 การควบคุม (Controlling) หมายถึง การบริหารจัดการโดยใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในในการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกำกับดูแล

3. หลักการบริหารจัดการตนเอง (Self-management) เป็นการบริหารจัดการที่สถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน

4. หลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เป็นการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ยึดหลักการความสอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายและความต้องการของระบบการศึกษาไทย กระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การบริหารทุกขั้นตอนโปร่งใส (Transparency) และมีเหตุผล (Reasoned) รวมทั้งมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ต่อผลการบริหารจัดการ (Accountability)

สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) เป็นการให้อิสระกับสถานศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาภายใต้นโยบายของรัฐ ซึ่งกระบวนการบริหารของสถานศึกษามีการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากตัวแทนของผู้มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่การที่จะดำเนินงานตามหลักคตินโยบายการบริหารสถานศึกษาเป็นฐานได้นั้น รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอำนาจอย่างแท้จริง ให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายโดยรัฐกำหนดนโยบายหรือเป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติ และสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ให้สถานศึกษาที่มีความเข้มแข็ง เพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายตามบริบทของชุมชน สำหรับงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน โดยออกแบบการบริหารจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพบริบทและนำสภาพของบริบทสถานศึกษาไปใช้ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

ทฤษฎีระบบ

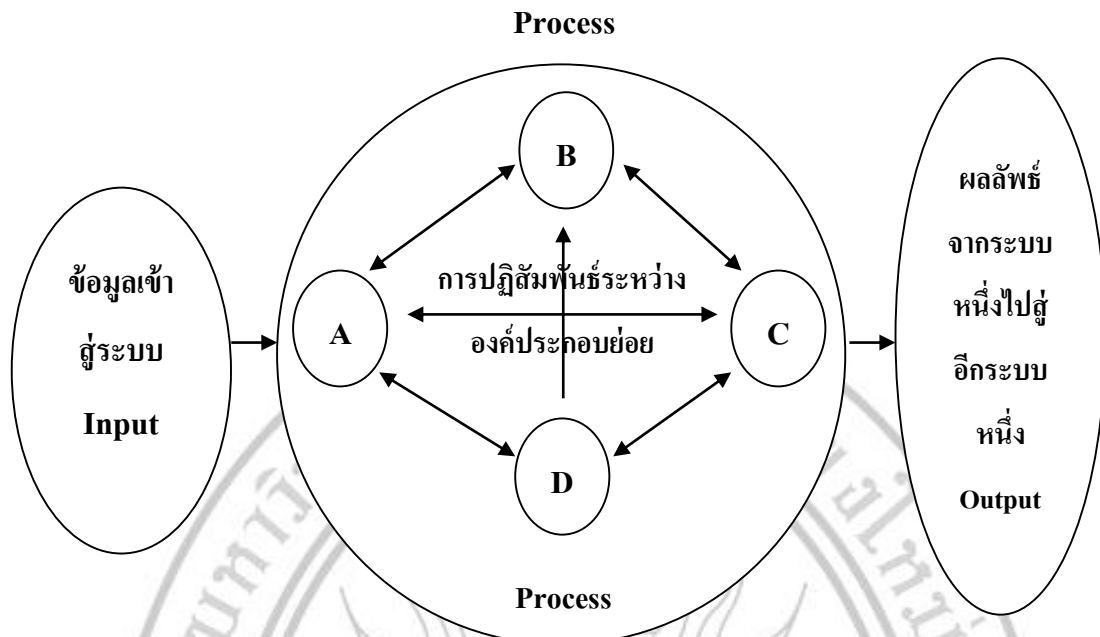
ทฤษฎีระบบ มีนักวิชาการให้ความหมายโดยได้แยกคำว่าระบบและทฤษฎีระบบไว้สรุปดังนี้

วิเชียร วิทยอุดม (2548 : 66 – 67) ธร สุนทรายุทธ (2553 : 133 – 134) และจันทรานี สงวนนาม (2551 : 93) กล่าวว่า ระบบ คือ กลุ่มขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ และคุณลักษณะที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องพึ่งพาอาศัยต่อกันกลุ่มหนึ่งซึ่งเมื่อรวมกันแล้วจะกระทำหน้าที่ บางประการเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับในส่วนของอำนาจ วีระวนิช (2553 : 93 – 94) และศิริพงษ์ เสาภาชน (2548 : 42 – 46) ให้ความหมายของทฤษฎีระบบ (System Theory) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไว้ว่าเป็นวิธีการจัดการที่ผสมผสานหน้าที่การจัดการกิจกรรมการจัดการและการวางแผนเชิงกลยุทธ์เข้าด้วยกัน โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกแสดงถึงระบบหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input Stage) ขั้นตอนการแปรสภาพ (Conversion or Transformation Stage) และขั้นตอนผลผลิต (Output Stage) และมีข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

สำหรับองค์ประกอบของระบบนั้น ศิริพงษ์ เสาภาชน (2548 : 42 – 46) กล่าวว่าไว้ว่าการที่จะมีระบบใดระบบหนึ่งขึ้นมาได้จะต้องมีส่วนประกอบหรือสิ่งต่าง ๆ เป็นตัวป้อน โดยเรียกว่า “ข้อมูล” เพื่อดำเนินงานสัมพันธ์กันเป็น “กระบวนการ” เพื่อให้ได้ “ผลลัพธ์” ออกมาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น ภายในระบบหนึ่งจะสามารถแบ่งองค์ประกอบและหน้าที่ ได้ดังนี้

1. ข้อมูล (Input) เป็นการตั้งปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา การตั้งวัตถุประสงค์ หรือเป็นการป้อนวัตถุดิบตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหา
2. กระบวนการ (Process) เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ป้อนเข้ามา เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
3. ผลลัพธ์ (Output) เป็นผลผลิตที่ได้ออกมาภายหลังจากการดำเนินงานในขั้นของกระบวนการสิ้นสุดลง รวมถึงการประเมินด้วย

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลป้อนกลับซึ่งเป็นการนำเอาผลลัพธ์ที่ประเมินนั้นมาพิจารณาว่ามีข้อบกพร่องอะไรบ้าง เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนต่าง ๆ นั้น ให้สามารถใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของระบบ

จากภาพที่ 2.1 ระบบการปฏิบัติงานขององค์การนั้นจะประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Output) โดยแต่ละส่วนจะต้องมีความสัมพันธ์และผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ

สุนทร โคตรบรรเทา (2554 : 93) กล่าวถึงทฤษฎีระบบพื้นฐาน (Basic Systems Theory) ว่า องค์การมี 5 ส่วน คือ ปัจจัยป้อน กระบวนการแปรรูป ผลผลิต ข้อมูลย้อนกลับ และสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. ปัจจัยป้อน (Inputs) คือทรัพยากรที่เป็นบุคคล วัสดุอุปกรณ์ เงิน หรือข้อมูลที่ใช้ในการผลิตหรือการบริการ

2. กระบวนการแปรรูป (Transformation Process) จากการใช้เทคโนโลยีและหน้าที่ในทางการบริหารตัวป้อนนำไปสู่กระบวนการแปรรูป ในโรงเรียนปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูเป็นส่วนหนึ่งของการแปรรูปหรือกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งทำให้นักเรียนกลายเป็นพลเมืองที่มีการศึกษา ซึ่งสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมต่อไป

3. ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลลัพธ์และการบริการขององค์การ องค์การทางการศึกษาผลิตและแจกจ่ายความรู้

4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) คือสารสนเทศเกี่ยวกับผลผลิตหรือกระบวนการขององค์กร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการคัดเลือกตัวป้อนระหว่างวงจรต่อไป ข้อสารสนเทศเช่นนี้อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งในกระบวนการแปรรูปและผลผลิตในอนาคต

5. สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบองค์กร ได้แก่ แรงผลักดัน (Forces) ทั้งด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ที่มาปะทะกับองค์กร

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ทฤษฎีระบบ (Systems) เป็นการใช้กลวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งในการวิเคราะห์ออกแบบและบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ โดยรวมให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นแนวความคิดการบริหารจัดการซึ่งมององค์กรเป็นระบบตามหน้าที่ที่สัมพันธ์กันกับสภาพแวดล้อม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดการจัดการศึกษาที่ใช้ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาการพัฒนางานบริหาร 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ เป็นการบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการวัดผลประเมินผล ด้านบริหารงานบุคคล เป็นการพัฒนาบุคลากร การสร้างขวัญกำลังใจ และการสร้างแรงจูงใจให้จัดการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ เป็นการจัดสรรทรัพยากร และการระดมทรัพยากร และด้านการบริหารทั่วไป เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย เพื่อให้ให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และมีทักษะเพื่อการประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงกันในทุก ๆ ด้าน ทั้งปัจจัยการนำเข้ากระบวนการพัฒนาผลผลิตและข้อมูลป้อนกลับ เพื่อส่งเสริมผู้เรียนมีทักษะด้านอาชีพ

แนวคิดกระบวนการบริหาร

กระบวนการบริหารได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน กำหนดแนวคิดของกระบวนการบริหาร ไว้ดังนี้

ฮอริ ฟาโยล์ (Henry Fayol, 1949 : 5 – 6) เจสซี บี ซีเยอร์ส (Jesse B. Sears, 1959 : 17 – 34) และเกรก รัสเซลล์ ที (Gregg Russell T., 1957 : 247) มีแนวความคิดกำหนดขั้นตอนการบริหารที่คล้ายกัน คือ

1. การวางแผน (To Plan) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วกำหนดแผนการปฏิบัติงานไว้เป็นแนวทางในการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ (To Organize) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดโครงสร้างของงานและอำนาจหน้าที่ของบุคคล

3. การบังคับบัญชา (To Command) หมายถึง กระบวนการเกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่งการ การตัดสินใจ การมอบหมายหน้าที่การงาน การนิเทศงาน ตลอดจนการใช้ภาวะผู้นำ

4. การประสานงาน (To Coordinate) หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติงาน การจัดระเบียบงานให้เรียบร้อย สอดคล้องกลมกลืนกันเพื่อให้งานสมดุลและบรรลุเป้าหมายตามที่

กำหนดไว้ การประสานงานเปรียบเสมือนตัวกลางนำพียงของบรรดากิจกรรมทั้งหลายให้สอดคล้องต้องกันเพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความกลมกลืนราบรื่นและเรียบร้อย

5. การควบคุมงาน (To Control) หมายถึง การกำกับการงานและตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานได้ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ โดยอาศัยการรายงานและงบประมาณเป็นเครื่องมือ

ในขณะที่ลูเทอร์ กุลลิค และลินคอล์น เออร์วิก (Luther Gulick and Lyndall Urwick, อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2554 : 56 – 57) นำแนวคิดของอองรี ฟาโยล์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการ โดยได้ขยายกิจกรรมทางการบริหารออกเป็น 7 ประการ รวมเรียกว่า POSDCORB ซึ่งเป็นงานในหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การราชการโดยทั่วไป โดยได้เพิ่มการประสานงาน (Coordinating) เพื่อให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน การรายงาน (Reporting) ผลการปฏิบัติขององค์การเพื่อให้สมาชิกขององค์การทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานและการงบประมาณ (Budgeting) การใช้จ่ายเงิน การควบคุมการใช้จ่ายและการตรวจสอบด้านการเงิน

ในส่วนของสมาคมผู้บริหารการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (The American Association of School Administrators: AASA) มีความเห็นว่า กระบวนการบริหารการศึกษาคือ ๖ กันแต่ได้เพิ่มการจัดสรรทรัพยากร (Allocation) ที่เป็นปัจจัยจำเป็นในการบริหารงานการบำรุงขวัญ (Stimulating) การให้กำลังใจและบำรุงขวัญผู้ปฏิบัติงานและการประเมินผล (Evaluation) หรือติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ในขณะที่ โบวี (Bovee, 1993 : 5) ดูบริน (Du Brin, 2010: 12 – 13) มีความคิดที่แตกต่างจากแนวคิดอื่น คือ กำหนดขั้นตอนการนำ (Leading) ประกอบด้วย การจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา การสั่งการ การคัดเลือกช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิผล รวมไปถึงการบริหารความขัดแย้ง

นอกจากนั้น เอ็ดเวิร์ด เดมมิง (Edwards Deming, อ้างถึงในชนินทร์ แสงแก้ว, 2546 : 34) เสนอขั้นตอนการบริหารงานคุณภาพ “วงจรเดมมิง” (Deming Cycle) เป็นกระบวนการบริหารงานหรือการจัดระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลผลิตที่ออกมามีคุณภาพได้มาตรฐานตามเป้าหมายกำหนดซึ่งไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การจัดทำและการวางแผน (Plan)

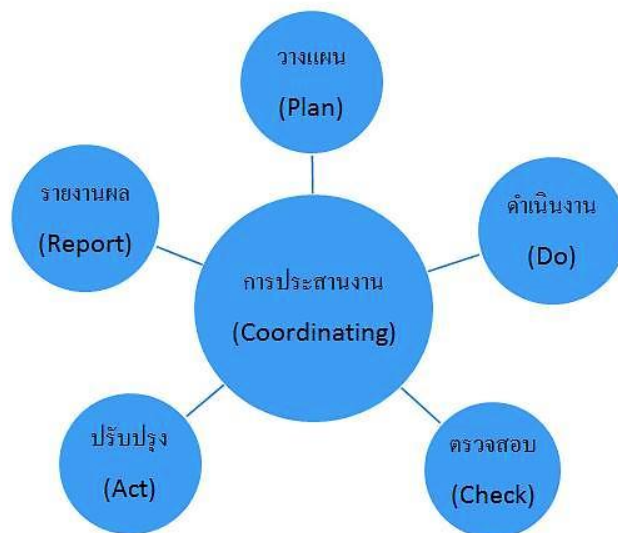
- 1.1 ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนแล้วกำหนดหัวข้อควบคุม
- 1.2 กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุให้แก่หัวข้อควบคุมแต่ละข้อ
- 1.3 กำหนดวิธีดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. การปฏิบัติตามแผน (Do)

- 2.1 หาความรู้เกี่ยวกับวิธีดำเนินการนั้น
- 2.2 ดำเนินการตามวิธีการที่กำหนด
- 2.3 เก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ของหัวข้อควบคุม

3. การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล (Check) ประกอบด้วย
 - 3.1 ตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานหรือไม่
 - 3.2 ตรวจสอบว่าค่าที่วัดได้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่
 - 3.3 ตรวจสอบว่าหวัข้อควบคุมได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่
4. กำหนดมาตรฐานแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะที่ทำให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย (Act)
 - 4.1 ถ้าการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐาน ก็หามาตรการแก้ไข
 - 4.2 ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ก็ค้นหาสาเหตุและแก้ไขที่ต้นตอเพื่อมิให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก
 - 4.3 ปรับปรุงระบบการทำงานและเอกสารวิธีการทำงานมาตรฐาน

กระบวนการบริหารรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do) ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล (Report) โดยมีการประสานงานเป็นกลไกการขับเคลื่อน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนต่างก็แยกจากกันตามหน้าที่และภาระงาน แต่จะดำเนินการไปเป็นกระบวนการตามลำดับขั้นและเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันตามระบบบริหาร ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กระบวนการบริหารรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

จากภาพที่ 2.2 กระบวนการบริหารรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) เป็นกระบวนการทำงานโดยการมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานหรือเครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อวางแผนการพัฒนา มีการกำหนดเป้าหมายขั้นตอนการปฏิบัติ การติดตามผล เพื่อให้เด็กนักเรียนให้มีทักษะอาชีพเป็นการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จของเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do) เป็นการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ โดยการทำงานบนความร่วมมือของเครือข่ายต่าง ๆ ที่สนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงาน องค์กร คณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) เป็นการติดตามตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้มีการรายงานผลการดำเนินงานในทุกระยะ ๆ ซึ่งเป็นการประเมินในระหว่างการทำงานจะทำให้การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพบรรลุเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) เป็นการนำผลจากการตรวจสอบนำไปปรับปรุง โดยความร่วมมือของทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะด้านอาชีพ

ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล (Report) เป็นการนำผลการดำเนินงานของโรงเรียนรายงานให้กับหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

ขั้นตอนที่ 6 การประสานงาน (Coordinating) เป็นการประสานงานกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่าย คณะครู หน่วยงานต่าง ๆ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของกระบวนการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริจะประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ เรียงตามลำดับเริ่มตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ การปรับปรุง การรายงานผล โดยมีการประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา เป็นการดำเนินการของผู้บริหาร คณะครู และผู้เกี่ยวข้องให้มีการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามหลักสูตรที่กำหนดไว้การบริหารสถานศึกษาครอบคลุมงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

การบริหารด้านวิชาการ

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลมีหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการไว้ 17 หน้าที่ด้วยกันคือ

- 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
- 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ
- 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
- 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 9) การนิเทศการศึกษา
- 10) การแนะแนว
- 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
- 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ในการบริหารวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับภารกิจหลักตามกฎหมายการศึกษา ความหมาย ขอบข่าย ขั้นตอน หลักการบริหารตลอดจนบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการ เพื่อจะได้นำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550 : 28) กล่าวถึงการบริหารวิชาการว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์

สูงสุดกับผู้เรียน ผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารตามบทบาทหน้าที่ และโครงสร้างการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ผู้บริหารเป็นผู้นำครูในด้านวิชาการ ทำงานร่วมกับครู กระตุ้นให้คำแนะนำและประสานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมอบหมายความรับผิดชอบไปให้ครูทุกคนที่จะหาแนวทางหรือวิธีการที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ การดำเนินการหรือการจัดกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

โดยมีจุดมุ่งหมายกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพโดยงานวิชาการมีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการกว้างขวางในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยทั่วไปสถานศึกษาที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะด้านอาชีวศึกษาหรือด้านอื่นในแต่ละระดับชั้น จะมีหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาที่ใช้ร่วมกัน โดยทั่วไปหลักสูตรจัดโดยส่วนกลางดังนี้ ขอบข่ายของงานด้านวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอนและการจัดการวัดและประเมินผล รวมทั้งการติดตามผลดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดปฐกฐิน การศึกษาความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดขั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอนเป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอนเป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอนการจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมทั้งเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียนโดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้น ครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบ หรือเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงานจุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เป็นการให้นักเรียนนักศึกษารู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อส่งเสริมการจัดหลักสูตร ซึ่งการทำให้โปรแกรมการศึกษามีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียนนักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุดเป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ให้นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550 : 32) ให้หลักการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ล่าออกกลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือนักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ ทักษะคุณภาพและการจัดการได้

นอกจากนี้แล้ว งานวิชาการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การบริหารหลักสูตรซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ให้ผู้เรียนได้มีพฤติกรรมตามที่พึงประสงค์ เนื่องด้วยหลักสูตรได้กำหนดประเด็นหัวข้อที่ใช้สำหรับการศึกษาในรายวิชานั้น ๆ เมื่อระยะเวลาได้เปลี่ยนไป ส่งผลให้เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีและอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ความหมายของหลักสูตรมีผู้เชี่ยวชาญการศึกษาให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักสูตร (Curriculum) ไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 7) แบ่งหลักสูตรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่หนึ่ง มองเห็นว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่คาดหวัง หลักสูตรจะมีความหมายเพียงสิ่งที่จัดเตรียมไว้ เพื่อนำไปเป็นแนวหรือนำไปใช้สอนให้ผู้เรียนได้เรียน การสอนจัดว่าเป็นการใช้หลักสูตรและหลักสูตรมีได้อีกหลายความหมาย ได้แก่

1. หลักสูตรคือวิชาและเนื้อหาวิชา
2. หลักสูตรคือโปรแกรมการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นเอกสาร
4. หลักสูตรหมายถึงหลักสูตรแม่บท

กลุ่มที่สองมองเห็นว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยกล่าวถึงประสบการณ์ทั้งปวงของนักเรียนที่โรงเรียนรับผิดชอบ และหมายรวมถึงการบริการต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ได้วางแผนไว้ เช่น ห้องสมุด บริการสุขภาพ บริการอาหารกลางวัน เป็นต้น

กลุ่มที่สาม มองเห็นว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่ครอบคลุมทั้งสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นหลักสูตรจึงแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. หลักสูตรแม่บท คือ ข้อกำหนดแนวทาง จุดหมาย และโครงสร้างเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่กำหนดให้โรงเรียนต่าง ๆ ปฏิบัติตาม ผู้ที่กำหนดหลักสูตรส่วนนี้คือกระทรวงศึกษาธิการ
2. เอกสารประกอบหลักสูตรและวัสดุการเรียน สื่อการสอนต่าง ๆ เช่น คู่มือครู แผนการสอน หนังสือเรียน ตำรา อุปกรณ์การสอน แบบฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งผู้จัดทำคือนักวิชาการในระดับต่าง ๆ
3. กิจกรรม ได้แก่ การปฏิบัติ เช่น การบริหารหลักสูตร การบริการทางวิชาการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการสอบ การวัดผล เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้มีผู้ปฏิบัติหลายฝ่าย

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 17) กล่าวถึงหลักสูตรในฐานะต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรในฐานะที่เป็นเรื่องและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน ในแนวคิดนี้หมายถึงวิชาและเนื้อหาสาระที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนในชั้นและระดับต่าง ๆ เช่น หลักสูตรเตรียมแพทย์ หลักสูตรวิทยาศาสตร์ หลักสูตรธุรกิจ เป็นต้น

2. หลักสูตรในฐานะที่เป็นเอกสารหลักสูตร ในแนวคิดนี้หมายถึงเอกสาร ประกอบด้วย จุดหมายหลักการ โครงสร้างเนื้อหาสาระอัตราเวลาเรียนกิจกรรมประสบการณ์และการประเมินผล การเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีเจตคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน

3. หลักสูตรในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะให้แก่ผู้เรียนในแนวคิดนี้ หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ และจัดให้ผู้เรียน โดยโรงเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ

4. หลักสูตรในฐานะแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่ ผู้เรียน ในแนวคิดนี้ หมายถึง แผนในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมตามที่กำหนด แผนนี้สร้างขึ้นตามประเภท สถานการณ์ เช่น หลักสูตรก่อนวัยเรียน หลักสูตรประถมศึกษา เป็นต้น

5. หลักสูตรในฐานะที่เป็นมวลประสบการณ์ ในแนวคิดนี้ หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่าง ของผู้เรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา รวมถึงเนื้อหาวิชาที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนด้วย

6. หลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทาง ในแนวคิดนี้ หมายถึง สักคมุ่งหวังหรือ ปลายทางให้เด็กได้รับการศึกษาจนจบหลักสูตรไปแล้วมีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง

7. หลักสูตรในฐานะที่เป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนใน แนวคิดนี้หมายถึงการมองหลักสูตรในฐานะที่เป็นแผนการเตรียม โอกาสของการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่จัดขึ้นโดยสถานศึกษา ดังนั้น แผนงานจึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อผู้เรียนหรือสถาบันการศึกษาที่ รับผิดชอบในการจัดโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554 : 1) กล่าวถึงหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้การ จัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายและสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสอดคล้องกับ ภารกิจ ภูสาระ (2545 : 1) ที่ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่าหมายถึงแผนการเรียน ประกอบด้วย เป้าหมายและจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา รวมถึงแบบของการเรียนการสอน ตามจุดประสงค์และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลของการเรียน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ ทั้งกิจกรรมทางวิชาการและ กิจกรรมอื่น ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการจัดการเรียน การสอน ให้ผู้เรียนได้บรรลุไปตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับ แต่ละประเภท ซึ่งการให้การศึกษาจะแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมกับวัยที่เรียกว่า พัฒนาการเด็ก (Developmental Task) ความแตกต่างของการให้การศึกษาแก่บุคคลแต่ละวัย โดยจะกำหนดระดับ ความยากง่ายออกมาเป็นหลักการเรียนรู้ ซึ่งมีดังนี้

1. หลักสูตรเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละระดับ เช่น หลักสูตรระดับปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เป็นต้น
2. หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย
3. หลักสูตรเป็นตัวชี้วัดความเจริญงอกงามของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไป
4. หลักสูตรเป็นตัวชี้นำในการรวบรวมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่ผู้สอนนำมาใช้สอนผู้เรียนให้ครบตามหลักสูตรที่ต้องการ
5. หลักสูตรเป็นตัวบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่คาดหวังที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
6. หลักสูตรช่วยให้ผู้สอนได้ดำเนินการสอนอย่างถูกต้อง ไม่หลงประเด็น
7. หลักสูตรเป็นเครื่องมือของผู้บริหารการศึกษา เพื่อใช้สำหรับการติดตาม ควบคุม และประเมินผลทางวิชาการของสถานศึกษา
8. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการที่แปลความมาจากความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาให้แก่พลเมืองของประเทศ
9. หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในอนาคต

การจัดการศึกษา นอกจากผู้เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาแล้ว ยังต้องแสวงหาหลักสูตรที่ดีและเหมาะสมกับคนแต่ละกลุ่มด้วย ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้การศึกษามีความโดดเด่นในฐานะเป็นผู้นำทางวิชาการ มีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้หลากหลายแนวคิด ดังนี้

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554 : 16) และสุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 159 – 160) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรว่าเป็นการพัฒนาการเรียนรู้หรือเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกหาทางเลือกทางการเรียนการสอนที่เป็นการเตรียมคนให้สอดคล้องและให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในขณะที่ เซย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และลิวอิส (Saylor, Alexander and Lewis, 1981 : 28 – 39) กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรจะ พบว่า มีคำหลายคำที่มีความคล้ายคลึงกันและสามารถใช้แทนกันได้ด้วย ได้แก่ Curriculum Planning, Curriculum Development และ Curriculum Improvement เป็นต้น สำหรับคำดังกล่าวมีความหมาย ดังนี้

Curriculum Planning หมายถึง กระบวนการในการสร้างหลักสูตร เนื่องด้วยหลักสูตรอยู่ในรูปของสิ่งที่คาดหวังที่เป็นแผนอย่างหนึ่ง

Curriculum Development หมายถึง ผลที่เกิดจากการวางแผนหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้อง การเขียนและการปรับปรุงรายวิชาที่ศึกษา

Curriculum Improvement หมายถึง การปรับปรุงหรือการวางแผนหลักสูตรในส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์มากกว่าที่จะหมายถึงกระบวนการในการวางแผนหรือพัฒนาหลักสูตร

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความพยายามของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู อาจารย์ได้ร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมแก่การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เกิดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีกระบวนการพัฒนา (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2554 : 19 – 26) ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ การตั้งวัตถุประสงค์ที่ดีควรแสดงคุณลักษณะที่เป็นเป้าหมายของบุคคลที่พึงประสงค์ไว้ให้ให้ชัดเจนด้วย ซึ่งวิสัยทัศน์คือแนวคิด ความคิด ความเชื่อที่มองไปในอนาคตที่ไม่ไกลนัก สามารถเป็นไปได้จริง สะท้อนให้เห็นสิ่งที่ดีขึ้นกว่าเดิม และมีขั้นตอนการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม สะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะของสถานศึกษา

2. สารของหลักสูตรซึ่งในการพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตร สารต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย คุณลักษณะและวิสัยทัศน์ ซึ่งต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน และตรงตามหลักเกณฑ์ของแต่ละวิชา ซึ่งโดยทั่วไปการพัฒนาหลักสูตรจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับความจำเป็นของสังคม ความต้องการของท้องถิ่น และความคาดหวังของสังคม โดยปัจจุบันหลักสูตรแกนกลางจัดเป็นสาระต่าง ๆ เป็น 8 หมวดสาระ โดยโรงเรียนสามารถเพิ่มเติมสาระอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม และเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้ผู้เรียนแต่ละช่วงวัยมีพัฒนาการที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของเขา

3. กระบวนการจัดการเรียนการสอน การเลือกวิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นบทบาทหลักของครูและผู้เรียนโดยครูจะต้องเป็นผู้จัดการหลักในห้องเรียน ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องพร้อมที่จะจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติและวัตถุประสงค์ของรายวิชา และธรรมชาติผู้เรียน ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนครูต้องเป็นผู้สร้างเองให้สอดคล้องกับเป้าหมาย การที่ครูจะสร้างกระบวนการเรียนการสอนได้ ต้องมีเครื่องมือ ซึ่งไม่ใช่รูปแบบการเรียนการสอน ไม่ใช่การให้รูปแบบ แต่เป็นการให้เครื่องมือ เพื่อครูนำไปสร้างรูปแบบออกแบบการเรียนการสอน โดยมีเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือเสริมประสิทธิภาพ

4. การวัดผลและประเมินผล มีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพจริงของการจัดการศึกษา มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทและสภาพของผู้เรียน

สรุปการพัฒนาหลักสูตรเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน โดย

การพัฒนาหลักสูตรนั้นสถานศึกษาต้องยึดหลักหรือแนวทางของหลักสูตรแกนกลางและนำสภาพบริบทของชุมชนหรือจุดเน้นของสถานศึกษามากำหนดทิศทางการพัฒนาหลักสูตร

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาที่ผู้บริหารต้องตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างมากซึ่งการจัดหลักสูตรต้องคำนึงถึงสภาพบริบทของสถานศึกษาความต้องการของนักเรียนตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

การบริหารด้านงบประมาณ

งานบริหารงบประมาณ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลมีหน้าที่ด้านบริหารงานงบประมาณไว้ 22 หน้าที่ด้วยกัน คือ

- 1) การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ เพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี
- 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง
- 3) การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร
- 4) การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
- 5) การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
- 6) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ
- 7) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ
- 8) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 9) การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา
- 10) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 11) การวางแผนพัสดุ
- 12) การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี
- 13) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
- 14) การจัดหาพัสดุ
- 15) การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
- 17) การเบิกเงินจากคลัง
- 18) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน

19) การนำเงินส่งคลัง

20) การจัดทำบัญชีการเงิน

21) การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

22) การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

การบริหารการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพนั้น ต้องอาศัยงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาและสามารถบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายได้งบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็น คน เงิน วัสดุและการบริหารจัดการล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทั้งสิ้น

สำหรับความหมายของทรัพยากรทางการศึกษานั้น รุ่ง แก้วแดง (2546 : 108) กล่าวว่า ทรัพยากรคือ “ความรู้” ทุกเรื่องที่มีอยู่ในชุมชน รวมไปถึง “ภูมิปัญญา” ก็ถือเป็นทรัพยากรของชุมชน เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรศัพท์ โทรทัศน์ ถ้าสามารถนำมาใช้เพื่อการเรียนรู้ได้ถือเป็นทรัพยากร พืชต่าง ๆ บุคลากร และเวลา ก็ถือเป็นทรัพยากร โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูล ข่าวสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศก็ถือเป็นทรัพยากร สุดท้ายจึงเป็นเรื่องของ “เงิน” หรือ “งบประมาณ” ซึ่งทรัพยากรในการบริหาร ที่สำคัญคือ 4 M's ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) ส่วนทรัพยากรการศึกษา ก็คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา

การบริหารทรัพยากรการศึกษา คือ การพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่สถานศึกษา นอกจากนี้ รุ่ง แก้วแดง (2546 : 109) กล่าวอีกว่า เมื่อคำว่า “ทรัพยากร” มีความหมายกว้าง จึงจำเป็นต้องกำหนดให้ชัดว่าการบริหารสถานศึกษาต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง ทรัพยากรแต่ละประเภทได้มาจากไหน อย่างไร ซึ่งเมื่อดูจากคำจำกัดความ และระบบบัญชีสามารถจำแนกทรัพยากรออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรที่เป็นตัวเงิน (In Cash) ทรัพยากรที่เป็นตัวเงิน คือ เงินงบประมาณที่มาจากส่วนกลาง หรืออาจจะเป็นเงินบริจาคในท้องถิ่นก็ได้
2. ทรัพยากรที่ไม่เป็นตัวเงิน (In Kind) ทรัพยากรที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ความคิด คำแนะนำ ความร่วมมือที่ได้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ และวัสดุต่าง ๆ ในชุมชน ที่นำมาใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาของประเทศไทยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีหลักการจัดการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้

เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จากหลักการจัดการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เป็นสิ่งที่บอกได้ว่าการใช้ทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาจะต้องมีการระดมทรัพยากร เพื่อที่จะจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชาชน ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงได้กำหนดทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ถึง มาตรา 61 ดังนี้

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการศึกษา

มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา เพื่อนำมาจัดการศึกษา

มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาโดย จัดสรรเงินเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

- 1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไป
- 2) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืม
- 3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่ม
- 4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุน
- 5) จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล และเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์การมหาชน
- 6) จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้
- 7) จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน

มาตรา 61 ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

จากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้น นอกจากการจัดการศึกษาจะเป็นภารกิจที่รัฐจะต้องดำเนินการแล้ว ยังต้องนำพาทุกภาคส่วนของสังคมร่วมจัดการศึกษา นั้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษา จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรมากมายมหาศาล เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

ส่วนขอบข่ายของการบริหารทรัพยากรการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544 : 16) กล่าวถึงการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2547 – 2553 โดยเน้นการระดมทรัพยากร

เพื่อการจัดการศึกษาด้วยการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ รุ่ง แก้วแดง (2546 : 51) กล่าวถึงการระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการจัดการศึกษาทุกส่วนของสังคมทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สื่อมวลชน จะต้องตระหนักสำนึกรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอนแทนการผลักภาระให้เป็นความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่รัฐต้องมีเจตจำนงที่แน่วแน่และจริงจัง เพราะการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสติปัญญาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดยรวม

ในขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 1 – 21) ระบุว่า การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหมวด 1 มาตรา 9(5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาหมวด 7 มาตรา 57 ให้นำหน่วยงานทางการศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรู้ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาหมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อจัดการศึกษามาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สินจากทั้งของรัฐ

การบริหารทรัพยากร รุ่ง แก้วแดง (2546 : 114 – 115) กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาคควรจัดระบบการบริหารทรัพยากรให้ชัดเจน ดังต่อไปนี้

1. เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณกับการบริหารและการจัดการศึกษา โดยจะต้องนำสิ่งที่สถานศึกษากำหนดไว้ ทั้งเรื่องวิสัยทัศน์ นโยบาย แผน และการประเมินผลของสถานศึกษามาเป็นตัวตั้ง และนำทรัพยากรหรืองบประมาณเข้ามาเป็นตัวสนับสนุน ถ้าสามารถบูรณาการตัวแปรทั้งสองให้สัมพันธ์กันได้มากเท่าใด โอกาสที่จะบริหารงบประมาณให้ประสบความสำเร็จก็จะยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

2. กำหนดความจำเป็นของหมวดรายจ่าย หรือ “การเลือกลงทุน” ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารจะต้องเลือกว่าจะลงทุนอย่างไรให้ได้ผลลัพธ์มากที่สุด โดยลำดับความสำคัญของหมวดรายจ่าย และสัดส่วนของงบประมาณระหว่างหมวด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ระบบบัญชีสถานศึกษาโรงเรียนต้องเลือกกระบบบัญชีที่ดีสำหรับแสดงเงินงบประมาณที่ได้มา สามารถสะท้อนถึงต้นทุนของการจัดการศึกษา และสะดวกต่อการใช้สอย แต่เดิมเมื่อพูดถึง

ระบบบัญชีมักฟังดูเป็นเรื่องยุ่งยาก เปรียบเสมือนยาหม้อใหญ่ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้

4. การเงินและการพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้างจำเป็นต้องทำอย่างเป็นระบบและมีหลักฐานชัดเจน ถ้าดูแลไม่ดีอาจจะมีการทุจริตเกิดขึ้น แต่ผู้บริหารก็ไม่ควรใช้เวลาไปกับเรื่องพัสดุมากนัก ฉะนั้น เรื่องการเงิน บัญชี และพัสดุนั้น ถ้าสถานศึกษาสามารถหาบุคลากรมืออาชีพเข้ามาทำงานเรื่องนี้ โดยเฉพาะโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปจะทำให้งานนี้ง่าย สะดวก และไม่จำเป็นต้องดึงครูคณิตศาสตร์ที่ขาดแคลนอยู่แล้วให้มาทำงานธุรการด้านนี้ เพื่อให้ครูมีเวลาปฏิบัติการสอนได้เต็มที่ และปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังครูก็จะลดลงไป

สรุปได้ว่า งบประมาณ เป็นแบบรายรับรายจ่ายที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้ในกิจกรรมขององค์การภาครัฐและเอกชนที่จะนำพาองค์การสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้และการบริหารการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพนั้น ต้องอาศัยทรัพยากรทางการศึกษาโดยผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาและสามารถบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุผลตามจุดหมายได้ทรัพยากรทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็น คน เงิน วัสดุและการบริหารจัดการส่วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทั้งสิ้น

การบริหารด้านบุคคล

งานบริหารด้านบุคคลเป็นภารกิจของสถานศึกษาที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลมีหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลไว้ 20 หน้าที่ด้วยกัน คือ

- 1) การวางแผนอัตรากำลัง
- 2) การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 4) การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้นการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 5) การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้น
- 6) การลาทุกประเภท
- 7) การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 8) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- 9) การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- 10) การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ

- 11) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
- 12) การออกจากราชการ
- 13) การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ
- 14) การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- 15) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 16) การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
- 17) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 18) การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 19) การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต
- 20) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัวอย่างอิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่มีความรับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำหรับความหมายของการบริหารบุคคลในสถานศึกษา อำนาจ ศรีแสง (2552 : 31 – 44) ได้กล่าวไว้ว่า คือ การใช้คนให้ทำงานให้ได้ผลดีที่สุด โดยใช้เวลาน้อยที่สุดและสิ้นเปลืองเงินและวัสดุในการทำงานนั้น ๆ น้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันคนที่เราใช้นั้นมีความสุข มีความพอใจที่จะให้

ผู้บริหารใช้ พยายามที่จะทำงานตามที่ผู้บริหารต้องการ หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือการบริหารให้บรรดาบริการต่าง ๆ ของฝ่ายผู้ให้การศึกษาดำเนินไปด้วยดีและเกิดประโยชน์ตามความมุ่งหมายของการศึกษาโดยอาศัยเทคนิคในการคัดเลือกบุคคลที่มาทำงานให้เหมาะสมและเทคนิคในการพัฒนาบุคคลที่มีอยู่แล้ว ให้มีความรู้ความสามารถที่จะทำงานให้เกิดประโยชน์ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้คนเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าและได้รับผลตอบแทนเป็นที่พอใจ และมีความสุขในการทำงาน

การบริหารงานบุคคล คือ หัวใจของการบริหาร เพราะงานทุกชนิดของหน่วยงานทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานขนาดเล็กหรือหน่วยงานขนาดใหญ่ จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกคน และทุกฝ่าย ถ้าผู้บริหารขาดความสามารถในการบริหารงานบุคคลแม้จะมีวัสดุอุปกรณ์นานาชนิด มีเงินงบประมาณจำนวนมากสนับสนุนและมีคนเป็นจำนวนมากในหน่วยงานก็เหมือนไม่มีอะไรสักอย่าง เพราะคนที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ใช้ไม่เป็น ขาดสมรรถภาพ ไม่มีขวัญในการปฏิบัติงาน ไม่มีความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน และขาดความรับผิดชอบ ต่างคนก็จะชื้อแย้งกันหาประโยชน์จากเงินงบประมาณที่มีอยู่ หาประโยชน์จากอำนาจหน้าที่ซึ่งได้มาโดยตำแหน่งและทะเลาะเบาะแว้งกันแตกแยกสามัคคี ต่างคนต่างอยู่ และทำงานไปวัน ๆ โดยไม่ร่วมมือกัน โครงการทั้งหลายที่ผู้บริหารวางไว้ก็จะล้มเหลว เพราะมีคนที่เหมือนไม่มี ในเมื่อคนเหล่านั้นไม่ร่วมมือและหย่อนสมรรถภาพ

งานบริหารของผู้บริหารที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ การบริหารงานบุคคลหรือการบริหารบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนขอบข่ายของการบริหารงานบุคคลมี 4 ลักษณะ คือ การแสวงหาบุคคล การทำนุบำรุงและรักษาบุคคล การพัฒนาบุคคลและการให้บุคคลพ้นจากงาน ดังนี้

1. การแสวงหาบุคคล การแสวงหาบุคคลที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน มีความรับผิดชอบ ความมีระเบียบสม่ำเสมอความจงรักภักดีต่อโรงเรียน ความเสียสละ ความรักเกียรติชื่อเสียง ความสนใจในงานบริหารและความภาคภูมิใจในโรงเรียนเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง

2. การทำนุบำรุงและรักษาบุคคล เมื่อได้บุคคลมาแล้ว ผู้บริหารมีหน้าที่ทำนุบำรุงและรักษาให้บุคคลอยู่กับโรงเรียนให้นานที่สุดและตลอดเวลาที่อยู่กับโรงเรียน ให้เขาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด บุคคลจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและทำงานให้โรงเรียนได้นานหรือไม่เพียงใด อาศัยสิ่งจูงใจหลายชนิดด้วยกัน ที่สำคัญมี 5 อย่าง คือ

- 2.1 สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ เช่น เงิน และสิ่งของ สิ่งจูงใจประเภทนี้ถ้าผู้รับได้ไปเลย ๆ โดยไม่ทราบว่าเป็นค่าตอบแทน หรือขาดสรรเสริญประกอบ ผลที่จะจูงใจให้เขาทำงานดีขึ้นมีน้อย และถ้าบางคนได้รับบางคนไม่ได้รับ หรือได้รับไม่เท่ากัน ยิ่งต้องแสดงเหตุผลให้ทราบทั่วกัน มิฉะนั้นจะเป็นการทำลายน้ำใจมากกว่าจูงใจให้ทำงาน

2.2 สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาส เช่น การให้โอกาสที่จะมีชื่อเสียงดีเด่น มีเกียรติยศ มีอำนาจ ประจำตัวมากขึ้นและโอกาสได้ตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้น เหล่านี้มีประโยชน์ในการจูงใจให้ทำงานขึ้น สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสนั้นเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะให้แก่คนที่อยู่ในสภาพอึดอัดในทางวัตถุ เข้าทำนอง คนมีเงินบริบูรณ์ก็ควรให้เกียรติหรือตำแหน่งงานแทนที่จะให้เงินหรือสิ่งของ เว้นแต่เงินหรือสิ่งของจะมีปริมาณมากจริง ๆ

2.3 สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพของการทำงานซึ่งอาศัยวัตถุเป็นหลัก เช่น ให้ที่นั่งทำงานดี มีห้องทำงานส่วนตัว โต๊ะหัวทำงานใหญ่กว่าโต๊ะบุคคลอื่น หรือวัตถุอย่างอื่นที่เป็นพิเศษ เพื่อสนองความดีความชอบ เช่น พัดลมส่วนตัวเฉพาะตำแหน่ง เครื่องพิมพ์ดีดเฉพาะตำแหน่งหรือรถประจำตำแหน่ง หรืออำนาจที่จะสั่งใช้รถโรงเรียนได้ เป็นต้น การลดชั่วโมงการทำงานให้ก็เป็นสิ่งจูงใจได้อย่างหนึ่ง การให้สวัสดิการต่าง ๆ ตามความจำเป็นก็จัดอยู่ในสิ่งจูงใจประเภทนี้เช่นเดียวกัน

2.4 สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพของการทำงานซึ่งไม่เกี่ยวกับวัตถุ เช่น สภาพสังคมของครูในโรงเรียนช่วยให้โรงเรียนน่าอยู่ ถ้าครูทุกคนรักใคร่ชอบพอกัน คบหากันอย่างเป็นมิตร ไม่มีแบ่งกลุ่มแบ่งพวก หรือทะเลาะกัน ครูทุกคนในฐานะทัดเทียมกันทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการศึกษา ครูไม่มีความแตกต่างกันมากนักในทุก ๆ ด้าน ครูจะร่วมมือกันทำงานอย่างขยันขันแข็ง ด้วยเหตุนี้ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ควรหาทางให้การพบปะสังคมในโรงเรียนเป็นไปอย่างมิตรใฝ่มากที่สุด ถ้าเลี้ยงที่จะบรรจุครูที่ต่างฐานะกันมากๆ ได้ ก็จะช่วยป้องกันความแตกแยกในหมู่ครูได้มาก ทั้งนี้แล้วแต่เทคนิคของครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่แต่ละคนที่จะแก้ปัญหา

2.5 การบำรุงขวัญหรือกระตุ้นใจและสร้างความรู้สึกรักให้เกิดกับครูทั้งหลายว่า ตนมีส่วนร่วมสำคัญในการสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน หรือมีส่วนในการแก้ไขสถานการณ์สำคัญต่าง ๆ ของโรงเรียน รวมความว่าครูต้องรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนด้วย

3. การพัฒนาบุคคล ครูหรือบุคคลทุกประเภทของโรงเรียน แม้จะมีความสามารถดีเด่นเพียงไรก็ตาม ถ้าเวลาผ่านไปนาน ๆ บรรดาความรู้ความชำนาญก็ย่อมจะอ่อนลงเป็นธรรมดา หรือการทำงานจำเจอยู่เสมอ ๆ งานที่ทำก็จะกลายเป็นความเบื่อหน่ายได้เหมือนกัน การได้เปลี่ยนงานเป็นครั้งคราว การได้พบปะสังสรรค์กับครูหรือบุคคลอื่นของโรงเรียนอื่นเสียบ้าง อาจช่วยให้มีความสดชื่น มีพลัง และมีกำลังใจเกิดขึ้นใหม่กลับมาทำงานได้ดีขึ้นก็ได้

สำหรับงานการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารมีอำนาจที่จะปฏิบัติได้ คือ การพัฒนาบุคลากร การบำรุงขวัญ การสร้างแรงจูงใจ เท่านั้น สำหรับการสรรหา การบรรจุแต่งตั้งเป็นอำนาจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.กคส.)

การบริหารทั่วไป

งานบริหารด้านการบริหารทั่วไปเป็นภารกิจของสถานศึกษาที่ พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลมี หน้าที่ในการบริหารงานบริหารทั่วไปไว้ 22 หน้าที่ด้วยกัน คือ

- 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 3) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
- 4) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
- 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 8) การดำเนินงานธุรการ
- 9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 11) การรับนักเรียน
- 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
- 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
- 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 15) การทัศนศึกษา
- 16) งานกิจการนักเรียน
- 17) งานการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของชุมชน
- 18) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร

หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

- 19) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
- 20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- 21) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

งานบริหารทั่วไปมีหลายงานและแต่ละงานมีความสำคัญส่งผลต่อการพัฒนานักเรียน แต่สำหรับงานวิจัยนี้ได้เลือกเฉพาะบางงานที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ดังนี้

เครือข่ายการศึกษา

เครือข่ายการศึกษาเป็นการร่วมมือกันในการจัดการศึกษาทั้งในกลุ่มหรือนอกกลุ่มโดยการรวมกลุ่มหรือการก่อตัวของเครือข่ายนั้น เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 28) กล่าวว่าไว้ว่าการก่อตัวของเครือข่ายสามารถเกิดได้ในสองลักษณะ ประการแรก คือ เครือข่ายที่รัฐเข้ามามีส่วนเป็นผู้ริเริ่ม เข้าไปกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักในปัญหา สร้างความตื่นตัว สร้างความสนใจร่วมกัน และผลักดันให้เกิดการรวมตัวของประชาชน ประการที่สอง คือ เครือข่ายที่ประชาชนเป็นแกนนำจัดตั้ง กล่าวคือ ประชาชนเกิดความตระหนักและตื่นตัวในปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้น แล้วลงมือริเริ่มในการรวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงด้วยดี ทั้งนี้ เมื่อเกิดการรวมตัวเกิดขึ้นในชุมชน จากปัญหาที่ผ่านมา คือ เครือข่ายในลักษณะองค์การ มักไม่ทำงานประสานกัน ถึงแม้ว่าเป็นเรื่องเดียวกันก็ตาม เมื่อเราสะท้อนกลับไปยังโรงเรียนที่มีการจัดการแบบเอกเทศ ที่อยู่ภายใต้ชุมชนเดียวกัน มักมีวิธีการทำงานเหมือนกัน แต่ขาดการประสานงานร่วมมือกัน ต่างคนต่างทำ งบประมาณที่เสียไปจึงไม่คุ้มค่า กับผลตอบแทนเท่าใดนัก

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายของชุมชน ได้มีการทำงานร่วมกันในด้านต่าง ๆ ของชุมชนซึ่งรวมไปถึงการพัฒนาของคนในชุมชน อาจกล่าวได้ว่าการทำงานในชุมชนนั้น ไม่อาจจะขาดทีมงานส่วนใดส่วนหนึ่งไปได้ เนื่องจากทุกส่วนมีความสำคัญในการทำให้ชุมชน เกิดการพัฒนา ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2545 : 189 – 191) กล่าวโดยสรุปว่า การบริหารโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และคืนอำนาจให้กับประชาชนและการบริการตนเองเป็นหลักการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งจะเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการกระจายอำนาจหรือโอนอำนาจจากหน่วยงานของรัฐและท้องถิ่น ไปยังสถานศึกษา ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดโดยให้ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนสามารถร่วมและควบคุมการจัดการศึกษา โดยรับผิดชอบ ตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตรด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

ทางด้านของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 48) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่สมาชิกทุกคนของหน่วยงานหรือองค์กร มาร่วมกันดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยในการดำเนินการนั้นมีลักษณะของกระบวนการ (Process) มีขั้นตอนที่มุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) อย่างต่อเนื่อง มีพลวัต (Dynamic) กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการแก้ปัญหาการร่วมกันกำหนดแผนงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายที่เข้าร่วม

ดำเนินการ การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็น ถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

ในขณะที่ นริทรชัย พัฒนพวงศา (2546 : 4, 14 – 15) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดและที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อย ได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ ซึ่งได้ให้หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมไว้ 8 ประการดังนี้

1. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ เพราะถ้ามนุษย์ไม่มาร่วมคิด ร่วมรับรู้หรือเข้าใจเพียงพอก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควรหรืออาจใช้เพื่อทำงานเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองและสิ่งแวดล้อมได้
2. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
3. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ชั่วดี มาตั้งแต่เกิด โดยเหตุที่เขายากจนอยู่นั้นมิใช่จากกรรมเก่า
4. เชื่อว่าชาวชุมชนต่าง ๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง บางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องค่อย ๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก
5. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อยและชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง
6. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นได้ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
7. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบโดยตรง คือ มีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลและแต่ละบุคคล หรือประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือให้มีตัวแทนมีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่
8. การมีส่วนร่วมยังมีเพิ่มขึ้น เมื่อมีสภาพที่เหมาะสม คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง มีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้มีส่วนร่วม ต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วมด้วยได้ มีการสื่อสาร 2 ทาง เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับรู้ข้อมูลอย่างถูกต้อง และสมบูรณ์ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับทราบ ร่วมคิดมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการมากยิ่งขึ้น เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้ลดน้อยลง ไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไป

ผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ และต้องมีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสียเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (2543 : 9 – 10) ยังกล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาว่าการศึกษาเป็นความหวังของสังคมและเป็นเสมือนเส้นทางแห่งสภาพจิตใจ ครอบครัว วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมเป็นกระบวนการทางการศึกษาจึงมีความเคลื่อนไหวตลอดทุกเวลา เป็นกระบวนการที่เป็นกลางทุกคนจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

ในการดำเนินการมีแบบส่วนร่วม เป็นการทำงานร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม และรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มตามโครงสร้างที่มีอยู่ในองค์กร รวมทั้งเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพและปฏิบัติงานต่างเกิดความพึงพอใจในการทำงานนั้น ทางด้านการทำงานของภาคีเครือข่ายนั้นจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาทำงานร่วมกันเพื่อดำเนินการหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงจะสามารถทำให้การทำงานร่วมกันสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี

การประสานงาน

การที่บุคคลหรือหน่วยงานในองค์กร ทำงานร่วมกับบุคคลและหน่วยงานอื่น เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำต่อเนื่องสอดคล้องกันไป เพื่อให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของการประสานงานเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย ซึ่งการประสานงานเป็นตัวเชื่อมให้คนในชุมชนและองค์กรต่าง ๆ รวมตัวกันขึ้นเพื่อจะขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ซึ่งหน่วยงานนิเทศสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 46) ให้ความหมายของการประสานงานว่า หมายถึง วิธีซึ่งคนจำนวนมาก มาร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตกลงกันไว้โดยกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อบอกหมายให้ผู้รับผิดชอบปฏิบัติด้วยความสามัคคี สมานฉันท์ และมีประสิทธิภาพที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่า การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบวิธีการทำงาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพื่อให้งานหรือกิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์กรนั้นอย่างสมานฉันท์และมีประสิทธิภาพ

สมิต สัจฉกร (2546 : 1 – 5) กล่าวว่า การประสานงานเกิดจากความต้องการที่จะให้งานหรือกิจกรรมย่อย ๆ ที่จะทำเกิดผลสำเร็จ โดยปฏิบัติอย่างสอดคล้องในจังหวะเวลาเดียวกันได้ ผลงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่เป็นไปตามข้อกำหนด ประหยัดเวลาและทรัพยากรในการ

ปฏิบัติงาน ก่อนการประสานงานเราควรกำหนดความต้องการให้แน่ชัดว่าเราจะประสานงานให้เกิดอะไรหรือเป็นอย่างไร หรือจะทำให้ได้ผลลัพธ์อย่างไร เพราะหากว่าไม่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเราอาจจะประสานงานไปผิดจากที่ควรจะเป็น โดยทั่วไปเราประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีความสะดวกราบรื่น ไม่เกิดปัญหาข้อขัดแย้ง แต่ในการประสานงานในแต่ละครั้งหรือในแต่ละกรณี เราประสานงานโดยวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อแจ้งให้ผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องทราบ
2. เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดี
3. เพื่อขอคำยินยอมหรือความเห็นชอบ
4. เพื่อขอความช่วยเหลือ
5. เพื่อจัดข้อขัดแย้งอันอาจมีขึ้น

นอกจากนี้ สมิต สัมฤทธิ์ (2546 : 43 – 49) แบ่งประเภทของการประสานงานเป็น 2 ประเภท คือ

1. การประสานงานภายในองค์กรและภายนอกองค์กร หมายถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรและการประสานงานระหว่างองค์กร
2. การประสานงานในแนวดิ่งและการประสานงานในแนวนอน หมายถึง การประสานงานในระดับต่าง ๆ ในสำนักงาน หากเป็นการประสานงานแนวดิ่ง หมายถึง การประสานงานระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา สำหรับการประสานงานในแนวนอน หมายถึง การประสานงานระหว่างบุคคลที่มีตำแหน่งเท่าเทียมกัน

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2545 : 352) กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการประสานงานที่ดี คือ

1. ระบบการสื่อสารที่ดี เช่น การพบปะพูดคุย การปรึกษาหารือกัน การติดต่อสื่อสาร
2. ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี
 - 2.1 การอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายอย่างเต็มที่
 - 2.2 การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ
 - 2.3 การควบคุมสั่งการที่ชัดเจน
 - 2.4 การวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า ทำให้ทุกฝ่ายทราบหน้าที่ ทำให้การประสานงาน

ง่ายขึ้น

ขณะที่ชาญชัย อาจินสมจาร (2543 : 52 – 58) กล่าวถึง การเชื่อมภายใน การประสานงานว่า การเชื่อมภายในที่ดี ซึ่งมีการจัดตั้งการเชื่อมที่แข็งแกร่งขึ้นระหว่างสมาชิกของทีม และผ่านมายังผู้นำทีมที่ถูกจัดการในลักษณะนี้จะเชื่อมเข้าด้วยกันอย่างแข็งแกร่งและทำหน้าที่เป็นหน่วยมากกว่า เป็นแค่การรวมกลุ่มคน การเป็นผู้เชื่อมภายในที่ดีไม่ใช่ของง่าย ซึ่งต้องการการตัดสินใจที่รู้ตัว

โดยผู้นำทีม ซึ่งบทบาทเบื้องต้นของเขาก็คือผู้บริหาร จึงควรตระหนักในการกำหนดบทบาทของตัวเอง พร้อมทั้งสำรองเวลาเพื่อการฝึกทักษะการเชื่อมของตน

สรุปได้ว่า การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบวิธีการทำงานเพื่อให้งานและหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ไม่ทำให้งานซ้อนกัน ขัดแย้งกัน หรือเหลื่อมล้ำกัน ทั้งนี้เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบาย อย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานจะประสบความสำเร็จขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกันดำเนินงานให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

สรุปการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นนิยามสอดคล้องตามกฎหมายโดยทั่วไปประกอบไปด้วยงาน 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากรและงานบริหารทั่วไปซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจดำเนินงานได้เพียงบางเรื่องและเป็นอำนาจของหน่วยงานต้นสังกัดเช่นอำนาจในการบรรจุแต่งตั้งข้าราชการครู เป็นต้น สำหรับการบริหารสถานศึกษา งานที่เป็นหัวใจสำคัญในการบริหารคืองานวิชาการทั้งการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล โดยมีงานด้านอื่นทั้งงานงบประมาณ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป สนับสนุนให้การจัดการศึกษาบรรลุผล

หลักการและแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

การพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชน อนาคตของสังคมจากปัจจุบันมักจะพิจารณาถึงการดูแลและพัฒนาการเด็กในมิติต่าง ๆ เป็นหลัก สิ่งหนึ่งที่เป็นตัวชี้วัดหรือเป็นองค์ประกอบในการพิจารณา คือ การศึกษาของเด็ก ซึ่งมักจะพิจารณาทั้งในเชิงปริมาณอันหมายถึงจำนวนเด็กที่ได้รับการศึกษา หรือในเชิงคุณภาพที่จะสะท้อนออกมาให้เห็นในรูปของความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มของเด็กในด้านต่าง ๆ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสังคมไทยจะให้ความสำคัญและความเอาใจใส่ต่อการดูแลพัฒนาเด็กตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ แต่ยังมีประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลในหลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “เด็กด้อยโอกาส” และการกำหนดจำแนกประเภทของเด็กด้อยโอกาส ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่กระทรวงศึกษาธิการ จะต้องพิจารณากำหนดนิยามความหมาย และกำหนดประเภทของเด็กด้อยโอกาสให้มีความชัดเจนเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงเพื่อช่วยให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา สามารถดำเนินการจัดบริการทางการศึกษา และให้การดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่การศึกษาและในสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เจษฎาภรณ์ รอบคอบ, 2547 : 10 – 11)

ความหมายของเด็กด้อยโอกาส

เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบาก 3 ลักษณะคือ เด็กที่อยู่ในพื้นที่ทำให้เด็กด้อยโอกาส เด็กที่อยู่ในสถานการณ์น่าห่วงใย และเด็กที่อยู่สถานสงเคราะห์และสถานพินิจ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544 : 5 และ วัลลภ ตังคณานุรักษ์, 2540 : 24) ซึ่งสอดคล้องกับอมรวิชช์ นาครทรรพ (2557 : 9 – 13) ให้ความหมายของเด็กด้อยโอกาส คือ เด็กที่จัดอยู่ในกลุ่มใหญ่ ๆ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจ คือ เด็กยากจน เด็กพื้นที่ห่างไกล กลุ่มพิการและกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ กลุ่มเปราะบางทางสังคมคือเด็กกำพร้า และกลุ่มสุดท้ายกลุ่มปัญหาเฉพาะ เช่น เด็กติดเชื้ เด็กใช้แรงงาน เป็นต้น

โดยสรุปเด็กด้อยโอกาสคือเด็กที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก เด็กที่ประสบปัญหาต่าง ๆ หรือตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทของเด็กด้อยโอกาส

การจำแนกประเภทของเด็กด้อยโอกาสมีความแตกต่างกันตามสภาพการดำเนินชีวิตของเด็กและขอบข่ายการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ได้กำหนดจำแนกประเภทเด็กด้อยโอกาสไว้ดังนี้

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 21) แบ่งเด็กด้อยโอกาสออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่

1. เด็กยากจน หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ โดยพิจารณาจากครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัด หรือบุตรของกรรมกรก่อสร้าง หรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกล ขาดโอกาสได้รับการศึกษา

2. เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือยาเสพติดให้โทษ หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงการถูกชักนำให้ประพฤตินั้นไม่เหมาะสม เกี่ยวข้องผูกพันกับกลุ่มมิจฉาชีพ ผู้มีอิทธิพล หรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

3. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่พ่อแม่ปล่อยทิ้งให้มีชีวิตอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับ

การเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดจนเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น ๆ

4. เด็กที่ถูกทำร้ายอย่างทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศหรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด

5. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์หรือมีพ่อแม่เจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่มักจะถูกมองอย่างรังเกียจไม่สามารถเข้ารับการศึกษารับบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้

6. เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย จนเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศไทย

7. เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม

8. เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ต้องทำงานหรือถูกบังคับให้ใช้แรงงานหรือหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนถึงวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาให้เติบโตตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย

9. เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสนใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ขายบริการทางเพศหรือถูกชักจูงให้ตกอยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

10. เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดจนเด็กที่ดื้อรั้นนอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก

แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทย

ในอดีตที่ผ่านมาการจัดการศึกษาของรัฐยังไม่สามารถให้บริการแก่กลุ่มผู้ที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างกว้างขวางทั่วถึงและรูปแบบวิธีการให้บริการยังไม่สามารถตอบสนองลักษณะเฉพาะกลุ่มของเด็กเหล่านี้ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมแต่ในปัจจุบันรัฐบาลได้

ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสเป็นอย่างมากดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 ส่วนที่ 8 สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 2550 : 24) นอกจากนี้แล้ว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 จึงได้กำหนดสิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องจัดให้ไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนของกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษว่าผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษนั้น ต้องจัดการศึกษาให้ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยจะต้องคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้นและในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2559 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) ที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ที่ 3 ว่าจะพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้แนวนโยบายเพื่อดำเนินการการจำกัด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างที่ก่อให้เกิดและ/หรือคงไว้ ซึ่งความยากจน ชดสน ด้อยทั้งโอกาสและศักดิ์ศรีของคนและสังคมไทย เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม กำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประชากรในวัยเรียน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสซึ่งครอบคลุมถึงผู้ยากไร้ ผู้อยู่ห่างไกล ที่เสียเปรียบผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผู้พิการและทุพพลภาพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและชนบทมีโอกาสดำเนินการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ในรูปแบบที่หลากหลายที่จัดอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง
2. ประชากรผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มมีโอกาสในการเข้าถึง และได้รับการบริการทางการศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพที่จัดอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
3. มีการบริหารและการจัดการศึกษาที่เป็นอิสระ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และชุมชนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด
4. ประชาชน ชุมชน องค์กรประชาคมมีความเข้มแข็ง สามารถร่วมคิดร่วมตัดสินใจ กำกับดูแล ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม สาธารณะที่มีผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่นโดยรวม

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทยมีหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินการจัดการศึกษา ดังนี้

โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ซึ่งการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร มีวัตถุประสงค์ คือ 1) สร้างโอกาสทางการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูงให้ได้รับการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษา และ 3) พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตน มีความสำนึกรักแผ่นดินไทยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นบนพื้นฐานความแตกต่างของวัฒนธรรมอย่างมีความสุข การดำเนินงานพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร สำหรับการดำเนินงานการจัดการศึกษาในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารได้ให้บริการการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การจัดการศึกษาในรูปแบบพักนอน ห้องเรียนเคลื่อนที่ โรงเรียนเขตพื้นที่/ศูนย์เครือข่าย ซึ่งเป็นส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จนถึงระดับอุดมศึกษาโดยจัดรูปแบบที่เอื้อต่อการเข้ารับบริการ โดยยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เช่น การจัดการศึกษาแบบ 1 โรงเรียน 3 ระบบ การจัดการศึกษาแบบคละชั้น เป็นต้น โดยเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตน มีความสำนึกรักแผ่นดินไทยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นบนพื้นฐานความแตกต่างของวัฒนธรรมอย่างมีความสุข เช่น การจัดการศึกษาแบบส่งเสริมอาชีพและทักษะชีวิต และการจัดการศึกษานบนพื้นฐานแนววิถีภูมิสังคม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 2 – 4)

โรงเรียนโงะมาโลลือหล่า โดยมูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ เป็นองค์กรที่จัดการศึกษาให้กับที่เด็กชาวเขาชุมชนปกากะญอ บ้านสบลาน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งต้องเดินทางไปโรงเรียนซึ่งห่างจากหมู่บ้านไปตามป่าเขาอีกประมาณ 7 – 8 กิโลเมตร โดยหลักสูตรการจัดการศึกษาสอดคล้องกับวิถีชีวิตให้กับนักเรียนในชุมชนบ้านสบลานให้เด็กได้ตระหนักถึงคุณค่าการศึกษาของเขาวชน ซึ่งจะเป็นผู้สืบสานและอนุรักษ์ธรรมชาติวิถีชีวิตและภูมิปัญญาในการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวมด้วยจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมป่าและน้ำให้แก่สังคมไทยและสังคมโลก โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้นักเรียนเรียนรู้จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน โรงเรียนมีกระบวนการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงไม่ได้ใช้ข้อสอบกลางในการตัดสินผลการเรียน

โรงเรียนมีชัยพัฒนา เป็นโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์ในการเป็นโรงเรียนต้นแบบพัฒนาโรงเรียนในชนบทห่างไกลและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาของชุมชนโรงเรียนได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับระบบการศึกษาใน 3 ด้าน คือ การปรับปรุงสาระในการเรียนรู้ ปรับปรุงวิธีการสอนและเพิ่มบทบาทของโรงเรียน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกคนในชุมชนและเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผู้ปกครองและคนในชุมชนรอบโรงเรียนสามารถเข้ามารับการอบรมในวิชาชีพต่าง ๆ ที่ตนสนใจเพื่อเพิ่มทักษะอาชีพในการทำธุรกิจและการเกษตรด้วยรูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ นอกจากนั้นแล้ว โรงเรียนได้จัดสรรเงินงบประมาณใช้ในการก่อสร้างแปลงเกษตร เพื่อขจัดความยากจนและจัดตั้งเงินกองทุนประจำโรงเรียนเพื่อสนับสนุนเงินลงทุนในการทำธุรกิจนักเรียนสามารถกู้ยืมเงินไปลงทุนทำธุรกิจเป็นกลุ่มและสามารถกู้ยืมไปลงทุนทำธุรกิจร่วมกับครอบครัว โรงเรียนมีการจัดการศึกษาในรูปแบบพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของทางโรงเรียนเอง ได้แก่ การฝึกทักษะชีวิต และทักษะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) เพื่อเตรียมพร้อมที่จะให้นักเรียนมีชีวิตและการทำงานที่ดีในอนาคตสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวในชุมชนของตนเองได้อย่างมีความสุขโดยไม่ต้องทิ้งบ้านเกิดเพื่อไปหางานทำในเมือง

แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในต่างประเทศ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ได้มีหลาย ๆ ประเทศได้คิดค้นนวัตกรรม หรือรูปแบบที่หลากหลายในการที่จะช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของตนเอง ดังจากรายงานการวิจัยของ ศรีศักดิ์ ไทยอารีย์ และคณะ (อ้างถึงในมนต์นัท มโนการณ, 2555 : 34 – 38) รายงานสถานภาพการให้บริการทางการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ โดยสังเคราะห์เอกสารและจัดกลุ่มของรูปแบบไว้หลาย ๆ กลุ่ม และมีกลุ่มหนึ่งที่เป็นการจัดการศึกษาที่มีแนวคิดการจัดการศึกษาและการทำงาน โดยมีหลาย ๆ ประเทศดำเนินโครงการจัดการศึกษาควบคู่กับการฝึกอาชีพหรือการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพให้กับเด็กด้อยโอกาส ดังนี้

1. โครงการ “City Lights School” มีกิจกรรมการพัฒนาอาชีพ โดยมุ่งเน้นให้เด็กมีทักษะทางด้านอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้สามารถหางานทำและมีความพึงพอใจในการทำงานในอนาคต เด็กจะเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการทำงาน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน การลดความขัดแย้ง และการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติ และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น โครงการจัดทัศนศึกษาและเชิญนายจ้างมาให้ข้อมูลด้านการงานแก่เด็ก ตลอดจนช่วยให้เด็กมีงานทำในภายหลังด้วย

2. โครงการประถมศึกษาทางเล็กลงในประเทศบราซิล โดยนักเรียนจะหมุนเวียนกันอยู่ในโรงเรียนและในชุมชน เพื่อรับการฝึกฝนอบรมทั้งในเรื่องการเรียนและการทำงาน

3. โครงการ “Republican do pequeno Vendedor” ในบราซิล จัดหาอาหารกลางวันและ กิจกรรมให้เด็กเร่ร่อน และทำการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้แล้วและนำมาเก็บไว้เพื่อให้เด็กและ เยาวชนในโครงการฝึกอาชีพทำการซ่อมแซมก่อนที่จะถูกนำออกมาจำหน่ายในราคาต่ำให้กับคน ในชุมชนที่ยากจน

4. กระทรวงศึกษาธิการวัฒนธรรม และ การกีฬา ประเทศฟิลิปปินส์ได้ทำการฝึกอบรมด้าน อาชีพแก่แรงงานเด็ก ตลอดจนการให้เงินยืมไปประกอบอาชีพแก่ครอบครัวของเด็กด้วย

5. โครงการ “Alternative Education for Indigenous Children” ในประเทศฟิลิปปินส์ โครงการจัดการฝึกอบรมด้านการเกษตร เพื่อให้เด็กมีงานทำและมีรายได้และจัดให้มีการฝึกอบรม ด้านอาชีพ

6. โครงการหลายโครงการขององค์กรเอกชนในออสเตรเลียเป็นโครงการช่วยเหลือ เยาวชนที่ตกงานให้ได้รับการฝึกฝนและทำงานด้านการพิทักษ์ป่าและการทำผลิตภัณฑ์จากป่า โครงการอบรมเรื่องการบริหารการเงินให้แก่เยาวชนและ โครงการสนับสนุนเยาวชนให้ได้พัฒนา ทักษะการทำงานในอุตสาหกรรมท้องถิ่น เป็นต้น

7. โครงการ CESAM (Silesian Centre for Minors) ในประเทศบราซิล โดยจะ ทำ การฝึกอบรมเด็กและให้เด็กเข้าทำงานภายใต้สัญญาให้บริการ (Contact services) กับบริษัทต่าง ๆ กว่า 200 แห่งที่ผ่านการเลือกสรรอย่างระมัดระวังและที่ผ่านการเตรียมความพร้อม CESAM จะคิด ค่าบริการจากบริษัท

8. โครงการ “Salao de Encontro” เป็นโรงงานแบบที่มีที่พักให้ที่ไม่มุ่งหาประโยชน์ทาง ธุรกิจ ถูกตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นสถานที่ทำงานที่เหมาะสมเป็นทางเลือกอื่น นอกเหนือจากการทำงาน บนท้องที่โครงการฯ ต้องการพิสูจน์ว่าการมีส่วนร่วมในงานที่น่าภาคภูมิใจช่วยสร้างความมั่นใจ ในตัวเองและกระตุ้นการเจริญเติบโตและการพัฒนาของเด็ก โครงการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการ ใช้ “การทำงานที่มีค่าตอบแทนอย่างสร้างสรรค์” เป็นรูปแบบหนึ่งของ “การศึกษาเพื่อชีวิต” และยัง แสดงให้เห็นด้วยว่าเด็กสามารถสร้างสรรค์งานที่มีคุณภาพสูงสุดและมีคุณค่า เมื่ออยู่ในสภาพ การทำงานที่เหมาะสม

9. โครงการ “School – badges Work – Study” ในประเทศฟิลิปปินส์ เพื่อช่วยเหลือ แรงงานเด็กให้สามารถเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในตอนเช้า และเด็กกลับไปทำงานตอน บ่าย นอกจากนี้ได้มีการย้ายสถานที่ทำงานไปอยู่ใกล้ๆ กับโรงเรียน เพื่อให้มีการติดตามดูแลได้ง่ายขึ้น

10. การทำงานเพื่อการเรียนรู้ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งทำให้การทำงานของเด็กรมี องค์ประกอบด้านการศึกษา และมุ่งสู่การทำให้สภาพแวดล้อมการทำงานเหมาะสมสำหรับการศึกษา และการเรียนรู้ เช่น โครงการ Prince’s Youth Business Trust (PYBT) โครงการนี้ให้บริการเด็กด้วยโอกาส

ในการสร้างธุรกิจและความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยธุรกิจในรูปแบบหุ้นส่วน นอกจากจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินทุนให้กู้เพื่อดำเนินการแล้ว

สรุปการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสซึ่งเป็นเด็กที่มีความต้องการได้รับการศึกษาในรูปแบบพิเศษ ดังนั้น จึงมีการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของผู้เรียน นอกจากนั้นยังมีการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกอาชีพระหว่างเรียน การเรียนรู้เรื่องอาชีพเพื่อให้เด็กสามารถประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเองได้ ดังกรณีของต่างประเทศจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนพระราชดำริได้

แผนงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีโอกาสได้รับความรู้และฝึกฝนตนเอง สามารถพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ พร้อมทั้งจะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นแนวทางสู่ความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงยึดเป็นแบบอย่างมาโดยตลอด

การทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมุ่งเน้นให้พัฒนาเด็กให้มีความสมดุลกันทั้งด้านพุทธิศึกษา คือ ความรอบรู้ด้านวิชาการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการศึกษาเรียนรู้ต่อไป ด้านจริยศึกษา คือ การมีศีลธรรมจรรยาที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบหน้าที่ สำนึกที่ดีต่อส่วนรวม ด้านหัตถศึกษา คือ ความรู้และทักษะในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่องาน และด้านพลศึกษา คือ การมีสุขภาพแข็งแรง การกินอาหารที่ถูกต้องและการออกกำลังกายให้เหมาะสมรวมทั้งความสะอาดและสุขาภิบาลด้วย

หลักการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงใช้ในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร มีดังนี้

1. โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นฐานของการพัฒนา ทั้งนี้ เพราะสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนเป็นสถานที่รวมเด็กในวัยเรียนของชุมชน ทำให้เข้าถึงเด็กได้ง่ายและเป็นสถานที่ที่มีผู้ที่มีความรู้ คือครู ซึ่งเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดให้เด็กได้พัฒนาความรู้ และทักษะต่าง ๆ

2. การพึ่งตนเอง ทรงเน้นให้เด็กและเยาวชนได้การเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้มีคุณลักษณะทั้ง 4 ด้านคือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษาและพลศึกษา ซึ่งเป็นความรู้และทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตจริง

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการลงมือปฏิบัติ เป็นการเสริมสร้างพลังและความเข้มแข็งของชุมชน นำไปสู่การพึ่งตนเอง ทำให้ชุมชนมีคุณภาพที่ดีขึ้นเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

4. การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยความร่วมมือจากบุคคลภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555)

สำหรับแนวทางในการดำเนินงานโครงการพัฒนา จะเริ่มในสถานศึกษาก่อน ถ้าท้องถิ่นใดยังไม่มีสถานศึกษาก็จะเข้าไปรวมกลุ่มเด็กในพื้นที่ แล้วจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือโรงเรียน แล้วทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านกระบวนการทางการศึกษา หลังจากนั้นจึงขยายการพัฒนาไปสู่ชุมชน โดยยึดหลักการดำเนินงาน ดังนี้

1. การพึ่งพาตนเอง โดยเน้นให้ทุกคนได้ช่วยเหลือตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เช่น การให้เมล็ดพันธุ์พืชผัก พันธุ์สัตว์ เพื่อผลิตอาหารไว้บริโภคเอง แทนที่จะให้อาหารโดยตรงสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ต่อไป

2. การมีส่วนร่วม เน้นให้ผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์จากการทำโครงการได้มีส่วนในการช่วยคิด ช่วยทำ การที่ผู้ปกครองและเด็กจัดเวทีในการประกอบอาหารกลางวัน ซึ่งมีผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของได้เรียนรู้และเข้าใจในกิจกรรมที่ทำอยู่

3. การพัฒนาแบบองค์รวมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาในทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายจะต้องได้รับความรู้จากกิจกรรมที่ทำ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตต่อไปได้ เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหาร มีการดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ด้านเกษตรกรรม และกลุ่มเป้าหมายได้ปฏิบัติจริง ทั้งการปลูกและประกอบอาหาร นอกจากนี้ยังมีการสอดแทรกหลักสูตรสหกรณ์ในการผลิต เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มผลิตและจำหน่ายผลผลิตที่เหลือ ผลที่ได้นอกจากจะมีอาหารรับประทานแล้ว ยังเกิดการรวมกลุ่มกันทำงาน และมีรายได้เสริม

4. พัฒนาระบบประสานงานความร่วมมือจากทุกส่วนในการช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ มีการจัดทำแผนงานหลักของโครงการทุก ๆ ระยะ เพื่อให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางทำงานต่าง ๆ มีความก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. พัฒนาผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยมีการอบรมการประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน เพื่อให้ความรู้ และเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง

ผู้ปฏิบัติงานโครงการเป็นประจำ รวมทั้งมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงความก้าวหน้าของโครงการ และสามารถนำไปปรับปรุงการดำเนินงานได้

6. ยึดหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้

การดำเนินงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำรินถนุถนอม ยึดหลักการอนุรักษ์ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่น โดยแบ่งการพัฒนาออกเป็น 6 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน
2. ด้านงานนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ และทุนพระราชทานเพื่อการศึกษา
3. ด้านการพัฒนาอาชีพ
4. ด้านการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ
5. ด้านพระราชทานพระราชานุเคราะห์
6. ด้านความร่วมมือระดับนานาชาติ

ปัจจุบัน การดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ดำเนินงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 204 แห่ง โรงเรียนและห้องเรียนสาขา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 208 แห่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยมอแกน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 280 แห่ง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันปอเนาะ และโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 16 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 69 แห่ง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 25 แห่ง และโรงเรียนและศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 39 แห่ง (ข้อมูลปีการศึกษา 2558)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ ดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ที่ทรงงาน พบว่า ประชาชนมีความยากจนมาก ประสบปัญหาพื้นที่เสื่อมโทรม ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย โดยดำเนินงานพัฒนาเพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ประสบปัญหาเหล่านี้ด้วยการแก้ไข ปัญหาความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ให้สามารถพัฒนาตนเองได้ใน

เบื้องต้น การดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ ได้พัฒนาพื้นที่ตามสภาพปัญหา ทั้งด้านการเกษตร โภชนาการ สุขภาพอนามัย การศึกษา การส่งเสริมอาชีพการอนุรักษ์ และจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่เฉพาะตาม จังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 4 ภาคของประเทศ โดยรูปแบบของการพัฒนาประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาพื้นที่การเกษตร การปรับปรุงแปลงนา การส่งเสริมพันธุ์พืชที่เหมาะสมการศึกษา เพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืนและเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การพัฒนาทาง สาธารณสุข ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในเบื้องต้น

ปัจจุบันมีการดำเนินการพัฒนาเป็นโครงการเฉพาะพื้นที่ ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่

1. โครงการกัญญาพัฒนา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
2. โครงการอุทยานธรรมชาติวิทยา ตามพระราชดำริ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
3. โครงการหมู่บ้านไร่ลพิษ ตามพระราชดำริ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
4. โครงการพัฒนาบ้านองหล อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
5. โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลอบ อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
6. โครงการพัฒนาพื้นที่หมู่บ้านนายว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินกิจกรรมงาน นักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา เนื่องจากทรงประจักษ์ว่า เด็กนักเรียน ในถิ่นทุรกันดาร ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงได้ เนื่องจากทางบ้านมีฐานะยากจน และตามชายแดนมัก ไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับสูง จึงมีพระราชประสงค์พระราชทานพระราชานุเคราะห์ให้ นักเรียนเหล่านั้น ได้มีโอกาสศึกษาต่อตามความเหมาะสมของระดับสติปัญญา และความสามารถ ของแต่ละบุคคล เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้นำความรู้ที่ได้รับกลับไปพัฒนาชุมชนของตนเองสืบไป การดำเนินกิจกรรมงานนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ ดำเนินงานทั้งในด้านการปรับปรุงพัฒนา คุณภาพการศึกษาให้นักเรียน ด้วยการฝึกอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ เน้นแนวทางการศึกษา และวางแผนการศึกษาในอนาคตให้นักเรียน การปลูกฝังและเสริมสร้างจิตสำนึกในความเป็น ไทย ให้มีความรักในถิ่นที่อยู่ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข รวมทั้งการติดตามดูแล ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนทั้งในด้านการเรียน ความ ประพฤติ และการใช้จ่ายเงินพระราชทาน ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนมีงานทำตามคุณวุฒิของ นักเรียน โดยตลอดระยะ เวลาการดำเนินงานที่ผ่านมา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับนักเรียนจาก โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนในพื้นที่โครงการตามพระราชดำริทั่วทุกภาคของ ประเทศไทยเข้าเป็นนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ จำนวน 4,137 คน (ข้อมูลปีการศึกษา 2553)

ศึกษาในสถานศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศกว่า 400 แห่ง ใน 60 จังหวัด โดยโปรดเกล้าฯ ให้นักเรียนเพิ่มปีละประมาณ 200 คน และในแต่ละปีมีนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ ซึ่งภายหลังจบการศึกษาแล้วได้กลับไปประกอบอาชีพในชุมชนบ้านเกิด มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนของพวกเขาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ปัจจุบันมีโครงการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ดำเนินการ ดังตัวอย่างโครงการ ได้แก่

1. โครงการอบรมนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ
2. โครงการบรรพชาสามเณร และโครงการอบรมปฏิบัติธรรมเนกขัมมะ
3. โครงการสอนเสริมเพื่อปรับพื้นฐานการศึกษาของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ
4. โครงการค่ายแนะแนวและเตรียมความพร้อมเพื่อการศึกษาต่อของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ
5. โครงการส่งเสริมการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา
6. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ ศึกษาต่อโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่
7. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ ศึกษาต่อโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา จังหวัดชลบุรี
8. โครงการส่งเสริมการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา
9. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
10. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
11. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
12. โครงการบัณฑิตคืนถิ่น
13. โครงการทุนการศึกษาพระราชทานครูตำรวจตระเวนชายแดน
14. โครงการทุนการศึกษาพระราชทานไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ณ สาธารณรัฐอินเดีย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งประสบปัญหาความยากจน ขาดบริการด้านสาธารณสุข และขาดโอกาสทางการศึกษาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร นับเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่ทรงเห็นความสำคัญ โดยมีพระราชประสงค์ให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้น มีร่างกายที่แข็งแรง ได้รับการศึกษา และสามารถประกอบอาชีพได้ ซึ่งจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามทรงตระหนักว่าการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพียงกลุ่มเดียว คงไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดความมั่นคง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ ต้องช่วยเหลือครอบครัวของเด็กและเยาวชนในชุมชนนั้นด้วย พระองค์จึงมีพระราชดำริให้ส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดารด้วยการดำเนินงาน “การพัฒนากลุ่มอาชีพประชาชน ในถิ่นทุรกันดาร” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา โดยมีพระราชประสงค์ เพื่อให้ประชาชนในถิ่นทุรกันดารรวมกันเป็นกลุ่มอาชีพ ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขึ้นมา เพื่อนำไปจำหน่าย ซึ่งจะทำให้ครอบครัวของประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ และยังสามารถส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตดีขึ้น รวมทั้งยังทำให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดทักษะในการใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน และสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อีกด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อาทิ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือ เงินทุนสำหรับการดำเนินงาน จัดหาเครื่องมือ และอุปกรณ์การผลิตที่จำเป็น รวมทั้งช่วยเหลือในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นด้วย ซึ่งการพัฒนา กลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีเป้าหมายในการดำเนินงาน ดังนี้

“เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพเสริม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีความมั่นคงทางรายได้ สามารถพึ่งตนเองได้ มีความรู้ ความสามารถที่จะสร้างความก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ส่งผลให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งยัง เป็นการพัฒนาศักยภาพ ทางการตลาดในด้านการผลิตการบริหารจัดการกลุ่ม และมีจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ”

พื้นที่เป้าหมายในการพัฒนากลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นพื้นที่ที่อยู่ตามแนวชายแดน ซึ่งห่างไกล ความเจริญ การคมนาคมไม่สะดวก และเป็นพื้นที่ที่มีความขาดแคลน ได้แก่ พื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ในเขตบริการทางการศึกษาของโรงเรียน ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ศูนย์พัฒนา เด็กวัยเตาะแตะ และพื้นที่อื่น ๆ ตามพระราชประสงค์

ปัจจุบันมีกลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ทั้งหมด 134 กลุ่ม ทั่วทั้ง 4 ภาคของ ประเทศ และมีจำนวนสมาชิกรวมทั้งสิ้น 3,342 คน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพที่ทรงพระราชทาน ความช่วยเหลือ ในพื้นที่ประสบภัยต่าง ๆ อาทิ พื้นที่จังหวัดภาคใต้ที่ประสบภัยสึนามิ พื้นที่จังหวัด อุตรดิตถ์ ซึ่งประสบอุทกภัย เป็นต้น (ข้อมูลปี พ.ศ. 2559)

การพัฒนากลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ดำเนินกิจกรรมการดำเนินงานที่สำคัญให้แก่สมาชิกในกลุ่มอาชีพในหลาย ๆ ด้าน อาทิ

1. การส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพเสริม
2. การฝึกอบรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น
3. การอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพในเรื่อง การคิดต้นทุน การทำบัญชีต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง
4. จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตที่จำเป็น
5. จัดหาตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่มอาชีพ เช่น ร้านกาแฟ ร้านในงานกาชาด และร้านในตลาดท้องถิ่นของกลุ่มอาชีพ
6. จัดตั้งกองทุนพระราชทาน เพื่อให้กลุ่มใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการผลิตสินค้าของกลุ่ม
7. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน รวมทั้งจัดทำระบบฐานข้อมูลกลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดาร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริให้พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในถิ่นทุรกันดารให้ดีขึ้น ทั้งด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทุกครั้งที่เสด็จฯ ทรงติดตามงานโครงการพระราชดำริ ทรงพบว่า ยังมีราษฎรอีกเป็นจำนวนมากที่เจ็บป่วย และมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยแม้ว่าจะโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์ที่ตามเสด็จฯ ตรวจรักษา และทรงรับผู้ป่วยบางรายไว้เป็นผู้ป่วยในพระราชานุเคราะห์ แต่ก็ยังไม่สามารถช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งยังมีบางพื้นที่ที่ประสบปัญหาทางด้านภัยธรรมชาติ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุเคราะห์และฟื้นฟูประชาชนที่ประสบภัย ให้มีคุณภาพชีวิตให้กลับมาดีขึ้นด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ดำเนินงานโครงการช่วยเหลือประชาชนเหล่านี้ ตามตัวอย่างโครงการ ได้แก่

1. โครงการหน่วยแพทย์พระราชทาน
2. โครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน
3. โครงการแว่นตาพระราชทาน
4. โครงการกองทุนสงเคราะห์คนไข้ยากจนในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
5. โครงการจัดการและส่งต่อผู้ป่วยในพระราชานุเคราะห์
6. โครงการฟื้นฟูประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากคลื่นสึนามิใน 6 จังหวัดภาคใต้
7. โครงการฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ภาคเหนือ
8. โครงการช่วยเหลือโรงเรียนที่ประสบอุทกภัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมาเป็นเวลานาน ด้วยพระเมตตาซึ่งไม่จำกัดเฉพาะประชาชนชาวไทยเท่านั้น ยังพระราชทานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา สหภาพพม่า และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม รวมทั้งกลุ่มประเทศเอเชีย ในการพระราชทานความร่วมมือระดับนานาชาตินี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชประสงค์ที่จะส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในประเทศเหล่านั้น ให้มีสุขภาพดี มีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ปัจจุบันมีโครงการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ดำเนินการ ตัวอย่างโครงการ อาทิ

1. โครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับเจ้าแขวงจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. โครงการฝึกอบรมเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขสำหรับบุคลากรทางการแพทย์จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าในการพัฒนาเด็ก
4. โครงการความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในกลุ่มประเทศเอเชียและแปซิฟิก (สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)
5. โครงการศึกษาดูงานโครงการอาหาร โรงเรียน สำหรับคณะจากรัฐบาลประเทศมองโกเลีย ในพระอุปถัมภ์ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทูตพิเศษเพื่อโครงการอาหารโรงเรียนของโครงการอาหารโลกแห่งสหประชาชาติ
6. โครงการความสัมพันธ์ไทย - จีน
7. โครงการหมู่บ้านความร่วมมือไทย-จีนไร้มลพิษ บ้านถ้ำหิน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
8. ฝึกอบรม เรื่องการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนด้านการเกษตรโภชนาการและสุขภาพ อนามัย สำหรับครูจากแขวงเซกองและแขวงอัตตะปือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
9. โครงการศึกษาดูงานอาหารโรงเรียน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ในราชอาณาจักรภูฏาน
10. โครงการฝึกอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนบ้านกะดงกะนี อำเภ.โกลาเลย์ ภาคอิระวดี สหภาพพม่า ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

11. โครงการความร่วมมือระหว่างสาธารณรัฐประชาชนบังคลาเทศ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

12. โครงการความร่วมมือระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์เลสเต

13. โครงการความร่วมมือระหว่างสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

14. โครงการความร่วมมือระหว่างสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559 (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2551 : 11 – 12) มีเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาไว้ว่า “เด็กและเยาวชนมีโภชนาการดีสุขภาพแข็งแรงใฝ่เรียนรู้ซื่อสัตย์ประหยัดและอดทนมีความรู้และทักษะทางวิชาการและการอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติได้” และกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชน เริ่มตั้งแต่ในครรภ์มารดา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการเรียนรู้ทางวิชาการ

วัตถุประสงค์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ

วัตถุประสงค์ที่ 5 ปลุกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ที่ 6 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้แก่ 1) เด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดาจนถึงเยาวชนในวัยศึกษาเล่าเรียน ทั้งที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลการคมนาคม หรืออยู่ในพื้นที่ที่มีสถานะยากลำบากขาดแคลน หรือในที่ประสบปัญหาภัยพิบัติต่าง ๆ หรือที่อยู่ในสถานะที่ทำให้ได้รับโอกาสไม่เท่ากับเด็กปกติโดยทั่วไป และ 2) เด็กและเยาวชนอื่น ๆ ตามพระราชประสงค์

พื้นที่เป้าหมายประกอบด้วย 1) โรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน 2) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 5) โรงเรียน

พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 6) หมู่บ้านในเขต
บริการการศึกษาของสถานศึกษาข้างต้น และ 7) พื้นที่อื่น ๆ ตามพระราชประสงค์

เป้าหมายและกรอบการดำเนินงาน

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ได้กำหนดเป้าหมายและกรอบการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ทั้ง 6 ข้อไว้
ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชน เริ่มตั้งแต่ ในครรภ์มารดา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลภาวะโภชนาการของเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์และเด็กแรกเกิด ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตที่สุดในวงจรชีวิตการขาดสารอาหารของแม่ที่ตั้งครรภ์จะส่งผลทำให้เด็กในครรภ์และเด็กแรกเกิดมีภาวะโภชนาการบกพร่องดังจะเห็นได้จากน้ำหนักแรกคลอดของเด็กจะต่ำกว่า 2,500 กรัม เด็กเจริญเติบโตและมีพัฒนาการชะงักงัน รวมทั้งความสามารถในการเรียนรู้มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและเสียชีวิตสูงเป็นเด็กกระแสร่นน้ำหนักตัวน้อยเมื่อเติบโตเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ก็จะเป็นหนุ่มสาวที่ขาดอาหารเป็นแม่ตั้งครรภ์ที่น้ำหนักตัวน้อยส่งผลให้เด็กในครรภ์ขาดอาหารต่อไปและในปัจจุบันจากรายงานเชิงระบาดวิทยาพบว่าการมีน้ำหนักแรกคลอดต่ำ (Low birth weight) ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อการเกิดโรคอ้วนและโรคที่ไม่ติดต่อเรื้อรังที่กลายเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็วนอกจากนี้ในการดูแลเด็กที่ขาดสารอาหารโดยมุ่งเน้นที่เฉพาะการเพิ่มน้ำหนักเพื่อให้ได้เกณฑ์น้ำหนักตัวโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มส่วนสูงอาจทำให้พบเด็กที่มีการขาดสารอาหารอย่างเรื้อรังที่เฉียบแล้วอาจกลายเป็นโรคอ้วนด้วย

กรณีดังกล่าวยังเป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวานความดันโลหิตสูง ดังนั้นเพื่อไม่ให้เป็นการแก้ไขปัญหาด้านหนึ่ง แต่ก่อให้เกิดปัญหาอีกด้านหนึ่งการมองปัญหาโภชนาการของเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารในอนาคตจึงควรมองทั้งสองด้านคือทั้งด้านขาดและเกิน อันจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมนอกจากปัญหาโภชนาการแล้วในบางพื้นที่ตามแนวชายแดนที่เป็นพื้นที่เสี่ยงเด็กและเยาวชนรวมทั้งประชาชนต้องประสบกับการเจ็บป่วย จนถึงขั้นเสียชีวิตด้วยโรคติดต่อที่สำคัญเช่น โรคมาลาเรีย เป็นต้น พื้นที่เหล่านี้หลายแห่งบริการของรัฐยังไม่ถึงดังนั้นแนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาจึงพยายามให้บุคลากรครูที่อยู่ประจำในพื้นที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ผู้ป่วยเบื้องต้นเป็นการเสริมการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อช่วยบรรเทาความรุนแรงและป้องกันการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้

เป้าหมาย

1. เด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดาทุกคนได้รับการเบื้องต้นจนเกิดรอด ปลอดภัย
2. เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการส่งเสริมด้านโภชนาการและมีพัฒนาการตามวัย
3. เด็กทุกคนได้รับอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการและถูกสุขลักษณะและได้ดื่มนมอย่างน้อยวันละ 1 แก้ว ทุกวัน
4. เด็กทุกคนมีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทยและมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
5. ลดอัตราคอกพอกในนักเรียนประถมศึกษาลงจนไม่เป็นปัญหาสาธารณสุข
6. ลดอัตราป่วยด้วยโรคมาลาเรียและโรคหนองพยาธิในนักเรียนลงจนไม่เป็นปัญหาสาธารณสุข
7. เด็กและเยาวชนทุกคนมีพฤติกรรมในการเลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสม
8. เด็กและเยาวชนทุกคนมีสุขนิสัยที่พึงประสงค์
9. นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่4เป็นต้นไปได้รับการเตรียมความพร้อมในการเป็นพ่อและแม่ที่ดี

กรอบการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการเบื้องต้นในการดูแลเด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดาและจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะควบคู่กับการบริการการศึกษาในโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าโรงเรียน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพของตนเองในการดูแลเด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดาและการพัฒนาสภาวะแวดล้อมภายในชุมชนที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี
3. พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะและชั้นอนุบาลเพื่อให้เด็กปฐมวัยสามารถเจริญเติบโตและมีพัฒนาการได้เต็มศักยภาพ
4. จัดบริการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการและสะอาดถูกสุขลักษณะและอาหารเสริมนมเพื่อให้เด็กได้พัฒนาแบบแผนการบริโภคอาหารที่พึงประสงค์ตามหลักโภชนาการและสุขนิสัยที่พึงปฏิบัติตามหลักสุขภาพอาหาร
5. ส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนในการปรุงอาหาร
6. พัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี
7. ส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสมและสม่ำเสมอ
8. พัฒนาระบบเฝ้าระวังทางโภชนาการให้มีประสิทธิภาพ

9. จัดบริการตรวจวินิจฉัยโรคมะเร็งและโรคหนองพยาธิและให้การรักษาเบื้องต้น และจัดกระบวนการเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ โดยการร่วมมือของชุมชน

10. จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการมีสุขภาพดีในเรื่องสุขบัญญัติโภชนบัญญัติสุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อมการออกกำลังกายและการกีฬาที่เหมาะสมสุขภาพทางจิตโรคโภชนาการเช่น โรคขาดโปรตีนและพลังงาน โรคขาดสารไอโอดีน โรคขาดวิตามินเอ โรคโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก โรคอ้วนและโรคติดต่อที่สำคัญในท้องถิ่นเช่น โรคมะเร็ง โรคหนองพยาธิ เป็นต้น

11. พัฒนาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพแม่และเด็กให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและเหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความตระหนักในเรื่องการมีครอบครัวที่เป็นสุขและการสร้างสังคมที่ดี

วัตถุประสงค์ที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน

นอกจากการเตรียมเด็กและเยาวชนในด้านโภชนาการและสุขภาพแล้วสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นว่าเด็กและเยาวชนทุกคนควรได้รับการศึกษาเพราะนอกจากจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรจะได้รับอย่างเท่าเทียมกันแล้วการศึกษา ยังเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองเป็นคนมีคุณภาพของครอบครัวและสังคมส่วนรวมแม้หน่วยงานทางการศึกษาได้พยายามจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึงและสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการของเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส ซึ่งครอบคลุมกลุ่มที่ยากจนกลุ่มที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถเข้าถึงบริการได้กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยกลุ่มพิการหรือมีความบกพร่องทางร่างกายสติปัญญา อารมณ์นอกจากนี้กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษก็ยังมีขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ไม่ได้โอกาสในการพัฒนาเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของตนเองดังนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงพระราชทานความช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ให้ครอบคลุมเด็กและเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติได้สำหรับเด็กและเยาวชน ส่วนหนึ่งเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแต่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงอาจเนื่องมาจากครอบครัวมีฐานะยากจนและในชุมชนไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับสูงก็ยังได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยสมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานทุนการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนเหล่านั้น เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นจนสุดท้ายภาพของแต่ละคนและสามารถพัฒนาตนเองเป็นคนมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นของประเทศชาติต่อไป

เป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนด้อยโอกาสมีโอกาเข้าถึงและได้รับบริการทางการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น

2. อัตราการเรียนต่อของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ในแต่ละระดับการศึกษาเพิ่มขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

1. สนับสนุนการจัดตั้งสถานศึกษาหลากหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และชุมชนพัฒนาปรับปรุงอาคารให้มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนเด็กและมีความปลอดภัย พร้อมทั้งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งบุคลากรเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้

2. ส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวและส่งเสริมการเรียนต่อ

4. ส่งเสริมการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายสติปัญญาและอารมณ์

5. พัฒนางานนักเรียนในพระราชานุเคราะห์

5.1 พัฒนาระบบคัดเลือกให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างภาวะผู้นำของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์

5.3 พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายในการดูแลเป็นที่เลี้ยงและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในพระราชานุเคราะห์ในพื้นที่ต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการเรียนรู้ทางวิชาการ

ความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชนทุกคน ทั้งภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาประจำชาติตลอดจนคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในชีวิตประจำวันนอกจากนี้การก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ทำให้การติดต่อสื่อสารการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงทำให้ภาษาต่างประเทศ เช่นภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่จำเป็นเพิ่มขึ้นมาความรู้ในวิชาการเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสติปัญญาทำให้เด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองดำรงชีวิตด้วยตนเองเป็น

ที่พึ่งของชุมชนและสังคมต่อไปได้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเด็กและเยาวชนยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ทั้งจำนวนครูที่ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะในห้องเรียนห่างไกลข้อจำกัดในเรื่องความรู้ความสามารถของครูวิธีการเรียนการสอนอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนในหลาย ๆ พื้นที่การสนับสนุนจากพ่อแม่ผู้ปกครองก็ไม่สามารถทำได้เต็มที่เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองเองยังมีการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สูงมากนักเหล่านี้นล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่ง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงตระหนักถึงปัจจัยดังกล่าวและมีพระราชประสงค์ที่จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกันและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ด้วยการใช้สติปัญญาซึ่งเป็นหลักการดั้งเดิมที่สามารถปรับใช้ได้สอดคล้องกับทุกยุคสมัย

เป้าหมาย

เด็กและเยาวชนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

1. เพิ่มพูนทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการให้แก่ครูผู้สอนในวิชาภาษาไทยคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ
2. ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับสภาพปัญหา
3. พัฒนาห้องสมุดให้ได้มาตรฐานสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยของเด็กและชุมชนและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะของเด็กนักเรียนในด้านการอ่าน การค้นคว้า
4. พัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสืบเสาะหาความรู้
5. ส่งเสริมการใช้สารานุกรมสำหรับเยาวชนตามพระราชประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก
6. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตามความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา
7. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะของเด็กนักเรียนในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนเช่น วัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ

พื้นฐานดั้งเดิมของสังคมไทยคือเกษตรกรรมและถือว่าเป็นอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลการเกษตรจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

ที่ดึงมาแต่การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มีทักษะและความชำนาญทาง การเกษตรลดลงมีทัศนคติว่าเป็นงานหนักเหน็ดเหนื่อยรายได้ไม่คุ้มการลงทุนทำให้ขาดความสนใจ ในงานการเกษตร นอกจากนี้การทำเกษตรที่ผ่านมาทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองส่งผลให้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงจนถึงขาดแคลนระบบนิเวศเสียสมดุลแหล่งอาหาร ทางธรรมชาติลดลงหรือแม้กระทั่งมีสารเคมีตกค้างและปนเปื้อนในห่วงโซ่อาหารจนเป็นอันตราย ถึงชีวิตวิถีการดำรงชีวิตพร้อมกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ดั้งเดิมถูกทำลายจนเกือบหมด สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเห็นถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการ พัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนทั้งด้านความรู้และทักษะทางการเกษตรตลอดจน การปลูกฝังทัศนคติที่ดีมีความอดทนเห็นคุณค่าของการทำงานเกษตรความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ ในการผลิตอาหารสำหรับบริโภคในครัวเรือนซึ่งเป็นการช่วยลดรายจ่ายของครัวเรือนได้

นอกเหนือจากอาชีพการเกษตรแล้วสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารียัง ทรงเห็นว่าการงานพื้นฐานอาชีพอื่น ๆ เช่น การประกอบอาหารการแปรรูปถนอมอาหาร การเพาะ ขยายพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ ศิลปหัตถกรรม การตัดเย็บเสื้อผ้า งานก่อสร้าง ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า งานซ่อมแซม เครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในครัวเรือนก็เป็นพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน ของเด็กและเยาวชนด้วยและเป็นฐานสำหรับการพัฒนา เพื่อเพิ่มพูนทักษะต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ยังทรงเน้นถึงการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมทั้งช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันและรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยใช้หลักการสหกรณ์พร้อมทั้งการฝึกการทำงาน ร่วมกันอย่างมีระบบและแบบแผนการจัดบันทึกการจัดทำบัญชีเพื่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้

เป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนทุกคนมีความรู้และทักษะพื้นฐานทางการเกษตรยั่งยืนในการผลิต อาหารเพื่อการบริโภคและทางด้านอาชีพที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

2. เด็กและเยาวชนทุกคนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักการและอุดมการณ์สหกรณ์ กรอบการดำเนินงาน

1. จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทักษะและเจตคติในการทำเกษตรยั่งยืน ของเด็กและเยาวชนผลผลิตที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันของ โรงเรียนและส่งเสริมการขยายผลสู่ครัวเรือนในพื้นที่ที่มีความพร้อม

2. จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการการผลิตและการจัดการผลผลิต อย่างมีประสิทธิภาพ

3. จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทักษะและเจตคติในงานอาชีพที่จำเป็น สำหรับชีวิตประจำวัน

4. จัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่เน้นการปลูกฝังลักษณะนิสัยการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามอุดมการณ์สหกรณ์

5. จัดกิจกรรมสหกรณ์ได้แก่กิจกรรมร้านค้ากิจกรรมออมทรัพย์เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะเบื้องต้นของเด็กทางด้านสหกรณ์

วัตถุประสงค์ที่ 5 ปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์ความขาดแคลนและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นส่งผลต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ป่าลดลงการขาดแคลนน้ำในระดับรุนแรงแต่ยังมีน้ำหลากท่วมเป็นประจำ คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมดินขาดความอุดมสมบูรณ์ถูกชะล้างพังทลายระบบนิเวศเสียสมดุลและความหลากหลายทางชีวภาพลดลงเหล่านี้ ล้วนเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องร่วมมือกันแก้ไขสมเด็จพระรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยและทรงเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คืนสู่สมดุลโดยเร็วที่สุด โดยเฉพาะพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าพื้นที่ต้นน้ำพื้นที่ชุ่มน้ำพื้นที่เขตป่าสงวน ดังนั้น หากเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพได้มีประสบการณ์ตรงจากสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่นก็จะช่วยในการฟื้นฟูและรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของประเทศให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไปได้

เป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนทุกคนมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและผลกระทบของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อการดำรงชีวิต

2. เด็กและเยาวชนทุกคนมีลักษณะนิสัยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบการดำเนินงาน

1. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่พบในท้องถิ่นเช่นการใช้พื้นที่เกษตรกรรมพื้นที่ป่าถูกทำลายไฟป่าควนพิสัยเป็นต้นและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเช่นการใช้น้ำการใช้ไฟฟ้า เป็นต้น

2. จัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

3. รมรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกฝังจิตสำนึกความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้กับคนในท้องถิ่น

4. จัดกระบวนการเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้สำรวจเก็บข้อมูลวิเคราะห์คุณค่าของหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่นและจัดเวทีเพื่อให้เด็กเผยแพร่องค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

5. ส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ป่าบริเวณใกล้โรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ตลอดจนการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

วัตถุประสงค์ที่ 6 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นว่าพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนามักเป็นชุมชนที่ก่อตั้งมาช้านาน มีความหลากหลายของเชื้อชาติที่มีวัฒนธรรมประเพณีตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกันและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนจึงมีพระราชดำริที่จะปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้รู้จักรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ป้องกันไม่ให้สิ่งที่ดั้งเดิมเหล่านี้ถูกละเลยหรือถูกทำลายไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาและที่สำคัญคือจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม

เป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนทุกคนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน
2. เด็กและเยาวชนมีความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นและมีความรักท้องถิ่น

กรอบการดำเนินงาน

1. ทำการสำรวจเก็บข้อมูลบันทึกวิเคราะห์คุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. จัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาท้องถิ่นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. จัดเวทีให้เด็กและเยาวชนได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นวันสำคัญทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นการแต่งกายวัฒนธรรมทางอาหารโภชนาการดนตรีการแสดงกีฬาพื้นบ้านท้องถิ่นภาษาท้องถิ่นพืชสมุนไพรพืชสีย้อมผ้าเป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีหลายประการทั้งด้านสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

ในโครงการพระราชดำริต่างๆ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความรู้และทักษะต่าง ๆ สามารถพึ่งตนเอง นำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

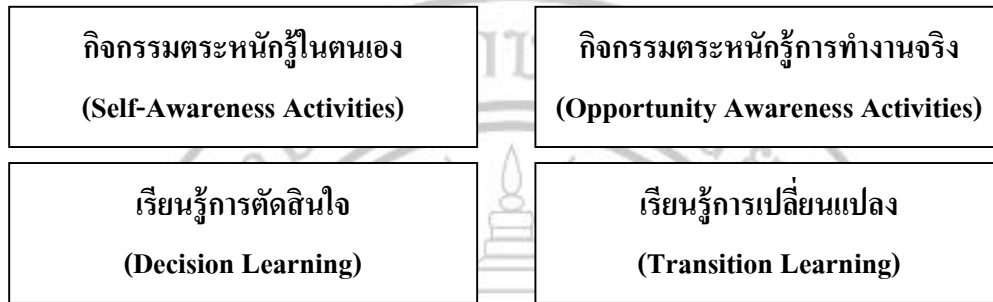
การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการจัดการศึกษาที่ได้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทั้งด้านทักษะฝีมือ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ เพื่อให้สามารถปรับปรุงพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ให้ดีขึ้น ใฝ่มองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ การมีอาชีพเสริม สร้างอาชีพใหม่ หรือเข้าสู่อาชีพและได้

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ (Career Education) หรืออาชีพศึกษามีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลในการทำงาน สังคมความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รู้จักการหาโอกาสและช่องทางในการทำงาน และสำรวจก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน ซึ่งระยะเวลาที่ได้ศึกษาหาความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติอันดีผ่านการศึกษา การฝึกอบรมและการปฏิบัติงานเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่จะตัดสินใจในการศึกษาต่อและการทำงานต่อไปในอนาคต ซึ่งนโยบายการศึกษาของประเทศไทยซึ่งปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) แผนการศึกษาแห่งชาติมีเจตนารมณ์เพื่อมุ่ง 1) พัฒนาชีวิตให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 4)

การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลในการทำงาน สังคมความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รู้จักการหาโอกาสและช่องทางในการทำงาน สำรวจและก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน ซึ่งจะต้องพัฒนาความคิดรวบยอด (Concepts) เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางอาชีพ (Career Development) ของผู้เรียนในช่วงอายุตั้งแต่ 9 – 15 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งหลักสูตรและการเรียนการสอนจากทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะต้องให้ความสำคัญและร่วมมือกันจัดให้ความรู้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ การแนะนำ การพัฒนา และการเน้นย้ำ การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในหลักสูตรและการสอนในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้จะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงของความรู้จากโรงเรียนกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการ

เรียนรู้ที่สนุก น่าสนใจ และมีความหมายช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ และทักษะที่จำเป็นในอนาคต เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ สถานศึกษาต้องสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ปกครองและชุมชนซึ่งจะสนับสนุนและช่วยเหลือการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

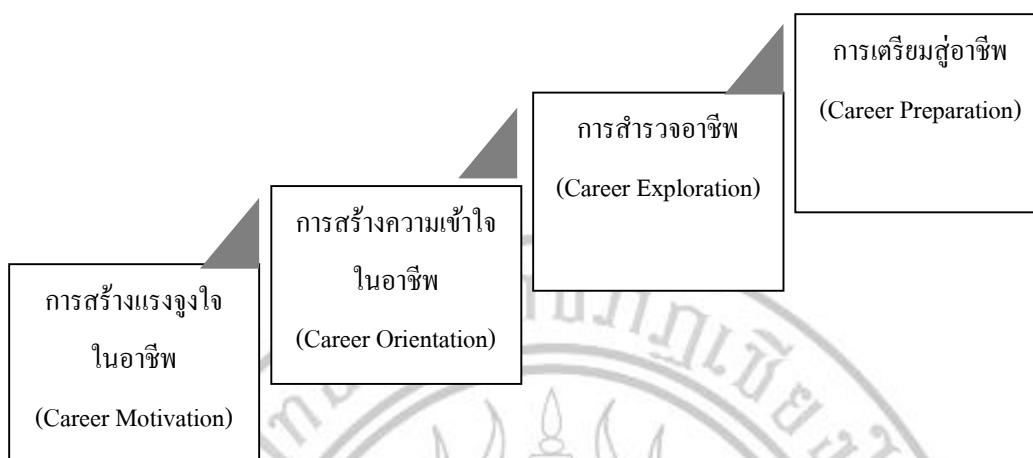

ภาพที่ 2.3 ส่วนสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 6)

จากภาพที่ 2.3 จะเห็นว่า ส่วนสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพจะต้องมีส่วนประกอบของกิจกรรมตระหนักรู้ในตนเอง กิจกรรมตระหนักรู้การทำงานจริง เรียนรู้การตัดสินใจ และเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพต้องให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านกระบวนการคิด ตัดสินใจในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสังคม

สถานศึกษาและครูต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียน ได้มี 1) การสร้างแรงจูงใจ ความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการประกอบอาชีพ (Career motivation) 2) การสร้างความเข้าใจในอาชีพ (Career orientation) 3) การสำรวจโลกแห่งอาชีพในยุคปัจจุบันและศักยภาพและความสนใจของตนเอง (Career exploration) และ 4) การเตรียมสู่เส้นทางการประกอบอาชีพ (Career preparation) ซึ่งจัดเป็นรูปแบบการศึกษาอาชีพระดับก่อนอุดมศึกษา

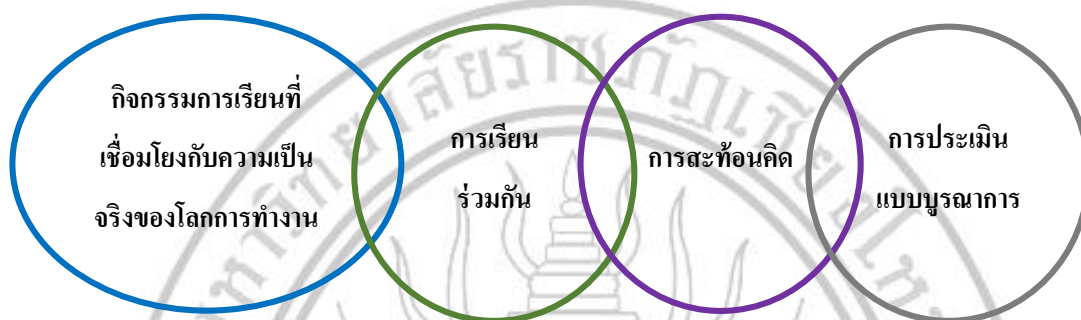

ภาพที่ 2.4 รูปแบบการศึกษาอาชีพของรัฐโอไฮโอ ประเทศสหรัฐอเมริกา
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 7)

จากภาพที่ 2.4 จะเห็นว่า การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ไม่ได้หมายถึงความคาดหวังให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกอาชีพ แต่เป็นการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ฝึกฝน มีความรู้และเจตคติที่ดีซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกการประกอบอาชีพในอนาคต

สำหรับประเทศไทยการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในการศึกษาขั้นพื้นฐานปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระที่ 4 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี คือ สาระการอาชีพ เริ่มต้นจัดให้กับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไป เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพในชุมชนของตนและสามารถสำรวจความสนใจ ความสามารถและทักษะอาชีพของตนและเมื่อเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจึงเริ่มเรียนรู้สาระเกี่ยวกับแนวทางการเลือกอาชีพและการสร้างเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งได้ฝึกทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพโดยทั่วไป เช่น ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะแสวงหาความรู้ และทักษะการจัดการ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 9) ซึ่งปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพที่ส่งผลต่อคุณลักษณะ ความรู้ และทักษะของนักเรียนโดยทั่วไป คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เจตคติที่ดีต่อการทำงาน ความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง มีสำนึกรักบ้านเกิด และภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนที่จะสร้างคุณลักษณะดังกล่าวทางโรงเรียนจะต้องจัดหลักสูตรและการเรียน

การสอนที่เน้นการเชื่อมโยงกับโลกแห่งการทำงานจริง (Real – world relevance) การทำงานกลุ่มในการเรียนแบบร่วมกัน (Collaboration) การสะท้อนคิด (Reflection) ที่ทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้แบบเมตาคอกนิชัน (Metacognition) และการประเมินแบบบูรณาการ (Integrated assessment) จากเพื่อนร่วมชั้นเรียน สถานฝึกงาน และครูผู้สอน

ภาพที่ 2.5 ระบบการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 28)

จากภาพที่ 2.5 จะเห็นว่าระบบการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ มีความเชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริงของโลกการทำงาน มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่ มีการปรับเปลี่ยน การวัดประเมินผลที่ยืดหยุ่น

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถยังดำเนินการจัดหลักสูตรเพื่อส่งเสริมอาชีพได้โดยการจัดตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทางด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ ซึ่งโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้เรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนอาชีพสามารถดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะที่ 1 จัดในรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาพื้นฐานเป็นรายวิชาที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีรายวิชาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอาชีพโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้

การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับอาชีพสามารถสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ โดยการบูรณาการเนื้อหาวิชา เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ อาจเกี่ยวกับการฝึกเป็นมัคคุเทศก์น้อย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เกี่ยวกับการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย การคิดต้นทุน กำไร จำนวน การนับ การชั่ง ตวง วัด เป็นต้น

2. ลักษณะที่ 2 จัดในรายวิชาเพิ่มเติม รายวิชาเพิ่มเติมเป็นรายวิชาที่สถานศึกษากำหนดขึ้นตามจุดเน้น ตามความต้องการของสถานศึกษาหรือท้องถิ่น โดยการกำหนดผลการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนและสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพหรือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับอาชีพ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีสามารถจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม วิชาช่างซ่อมจักรยาน การทำร่ม การทอเสื่อ การเพาะเห็ด การปลูกผักต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสถานศึกษาสามารถพิจารณาเปิดสอนรายวิชาเพิ่มเติมได้ตามความพร้อม ตามจุดเน้นของสถานศึกษาและเกณฑ์การจบหลักสูตร โดยอยู่ภายใต้โครงสร้างเวลเรียนที่กำหนด สำหรับชื่อรายวิชาเพิ่มเติมสามารถตั้งชื่อได้ตามความเหมาะสม

3. ลักษณะที่ 3 จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพสามารถจัดได้ในส่วนของกิจกรรมนักเรียน โดยอาจจัดเป็นกิจกรรมชุมนุมหรือชมรมก็ได้ ซึ่งสถานศึกษาสามารถแบ่งเวลาในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพได้ตามความเหมาะสม

นอกจากสถานศึกษาดำเนินการจัดหลักสูตรเพื่อส่งเสริมอาชีพโดยการจัดตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษายังสามารถจัดนอกโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาได้ ซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในรูปแบบของกลุ่มสนใจ เป็นการจัดนอกเวลาเรียนปกติในวันหยุดราชการหรือปิดภาคการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดเองหรือจัดร่วมกับครอบครัว ชุมชน ตามความถนัดและความสามารถของผู้เรียน เพื่อนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันต่อไป

สำหรับด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนอาชีพเป็นการเตรียมกำลังคนเพื่อพัฒนาประเทศ โดยดำเนินการในทุกระดับของการศึกษา เพื่อให้ นักเรียนได้มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพและมีทักษะในด้านการประกอบอาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 12 – 21) เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนทักษะอาชีพ โดยเน้นการสร้าง ความตระหนัก ความสนใจ แรงจูงใจ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองเรียนรู้ตามความสนใจ

แต่ปัญหาในการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ โรงเรียนจัดการสอนอาชีพตามความถนัดหรือความสนใจของครูหรือในโรงเรียนขาดครูที่มีความรู้ ความสามารถ ในการสอนอาชีพ จึงเป็นข้อจำกัดของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน แต่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2533 : 11 – 26) เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับสถานศึกษาไว้ 3 แนวทางคือ

แนวทางที่ 1 การจัดการเรียนการสอนโดยสถานศึกษาจัดเองตามศักยภาพ

แนวทางที่ 2 การจัดการเรียนการสอนร่วมกับสถานประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันการศึกษาอื่น หน่วยงานอื่นเป็นต้น

แนวทางที่ 3 การจัดการเรียนการสอนตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียนหรือจัดร่วมกับผู้ปกครอง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพในประเทศ ได้มีความพยายามที่จะให้สถานศึกษาได้มีแนวทางการจัดการศึกษา แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันการจัดการศึกษาได้จัดตามแนวทางของกระแสหลักคือ มุ่งเน้นให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยยึดผลการทดสอบระดับชาติมากกว่าการส่งเสริมอาชีพหรือการสอนทักษะชีวิต เพื่อให้ให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา ทักษะชีวิตและอาชีพ

การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ : กรณีศึกษาบทเรียนจากต่างประเทศ ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้จัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน เพื่อการประกอบอาชีพอย่างมากมาย ได้แก่การศึกษาและฝึกอบรมการประกอบอาชีพเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (IVET at lower secondary level) ประกอบด้วยโอกาสทางการเรียน ดังนี้

1. การเรียนรู้ผ่านการทำงาน เช่น ผ่านประสบการณ์การทำงานระยะสั้น
2. การเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษางานและอาชีพ
3. การเรียนรู้เพื่อการทำงานด้วยการพัฒนาวิสาหกิจและทักษะการจ้างงาน เช่น

การทำงานในทักษะที่มีความสำคัญและโครงการ เช่น UK Charity Young Enterprise

ประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมันจัดการศึกษาภาคบังคับแบบเต็มเวลาของเยอรมนี คือ 9 ปีโดยเริ่มเมื่อเด็กอายุ 6 ปี ถึง 18 ปี หลังจากเรียนจบการศึกษาภาคบังคับเยาวชนไม่จำเป็นต้องเรียนแบบเต็มเวลา แต่ยังคงเรียนแบบครึ่งเวลาต่ออีก 3 ปี ในสาขาวิชาชีพ สำหรับผู้ที่เรียนสาขาวิชาชีพในระบบคู่ อาจเรียนถึงอายุมากกว่า 18 ปี ซึ่งระบบโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น ดังนี้

1. ระบบการแบ่งระดับโรงเรียน หรือ Subdivided school system ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบบทั่วไป การศึกษาแบบเร่งรัด (Intermediate schools) โรงเรียนแบบ Grammar schools และ Comprehensive schools

2. ระบบคู่ หรือ Dual system ซึ่งมีเส้นทางการเรียนให้เลือกหลากหลายสำหรับผู้จบ การศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 4 แบบ และโรงเรียนอาชีวศึกษาและมีสาขาวิชาให้เลือกเรียน หลากหลายกว่าในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประเทศฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์จัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและการฝึกวิชาชีพเริ่มมีในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจัดควบคู่ไปกับการศึกษาสายสามัญที่เน้นวิชาการ โดยสายวิชาชีพนั้น ผู้เรียนสามารถได้คุณวุฒิถึงระดับบัณฑิตศึกษา โดยเรียนในสถาบันอุดมศึกษาสายวิชาชีพ หลังจาก จบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วนักเรียนสามารถเลือกเรียนต่อหรือเข้าสู่งาน โดยไม่มีโรงเรียน 2 แบบให้เลือก คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายแบบปกติและโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสาย อาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพรัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรร่วมกันระหว่างสถาน ประกอบการและสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับตลาดแรงงานของโลก

ประเทศไต้หวัน

การศึกษาในระบบโรงเรียนของประเทศไต้หวันการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพใน โรงเรียน เริ่มในระดับหลังมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ การศึกษา สายสามัญ (Academic track) และการศึกษาสายอาชีพ (Vocation track) โดยการศึกษาในสาย สามัญ ซึ่งเป็นหลักสูตร 3 ปี ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Senior high school) และ 4 ปี สำหรับ การศึกษาในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย โดยรัฐบาลได้ส่งเสริมให้การจัดการศึกษาให้เกิดความ ร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและภาคอุตสาหกรรม การเรียนรู้เกิดจากการทำงาน (Learning on the job and working at study)

ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียรัฐบาลได้กำหนดกรอบคุณวุฒิทางการศึกษาของออสเตรเลียที่ เรียกว่า Australian Qualifications Framework ขึ้น เพื่อทำให้ระบบการศึกษาของออสเตรเลียนี้ มีเอกลักษณ์และแตกต่างจากประเทศอื่นๆ เป็นระบบการศึกษาแห่งชาติที่ออกแบบให้คุณวุฒิ การศึกษาแต่ละระดับมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ครอบคลุมระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษาและ หลักสูตรเชื่อมต่อเข้ามหาวิทยาลัยและระดับมัธยมศึกษา โดยกรอบคุณวุฒิการศึกษานี้ทำให้ผู้เรียน สามารถปรับระดับการเรียนไปสู่คุณวุฒิที่สูงขึ้นได้ง่าย และเปลี่ยนจากสถาบันหนึ่งไปยังอีก สถาบันหนึ่งได้

นอกจากนี้ ประเทศออสเตรเลียยังได้จัดทำกรอบคุณภาพการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ (Careers Education Quality Framework) ขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบพัฒนา การเรียน การสอนสำหรับครู และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาชีพ อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา การศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่ได้มีหลักสูตร/โปรแกรมการแนะแนวทางในการประกอบอาชีพ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้นำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามากำหนดแผนการดำเนินงานร่วมกัน

ออสเตรเลียให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก โดยเล็งเห็นว่าควรจะทำให้ความสนใจในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่งเพื่อให้นักเรียนได้มีความพร้อม มีทักษะความรู้และ ทักษะที่ดีและคุณสมบัติ เพื่อที่จะเริ่มดำเนินการในการเลือกอาชีพของพวกเขาได้ อีกทั้งยังส่งผล ประโยชน์ต่อสถานประกอบการและชุมชนที่จะได้มีประชากรที่มีคุณภาพ เช่น การจัดการศึกษา เพื่อการประกอบอาชีพของรัฐควีนสแลนด์ ได้สอดแทรกและบูรณาการหลักสูตรให้สอดคล้องกับ การประกอบอาชีพแก่ผู้เรียน โดยเริ่มจาก

ระดับประถมศึกษา จะสอดแทรกภาพรวมของการประกอบอาชีพให้ผู้เรียนได้รับทราบ ให้ความรู้และความเข้าใจในวิธีการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการเจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะเป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพมากขึ้น และมุ่งเน้นไปที่การเชื่อมโยงการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาตนเองและสร้างแรงบันดาลใจ การเรียนรู้วิธีการค้นหาและการใช้ข้อมูลด้านอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความเข้าใจ และสัมพันธภาพที่ดีต่อโลกของการทำงาน เศรษฐกิจ และสังคม

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีโปรแกรมการฝึกอาชีพอย่างชัดเจน เช่น การรวบรวม ข้อมูล การตั้งเป้าหมายและทักษะการตัดสินใจ ทักษะที่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่จะ ประกอบการและการจัดกระบวนการสร้างอาชีพได้

สรุปประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของเยาวชนสู่โลกแห่ง การทำงานในอนาคตอย่างมีระบบ มีการวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในลักษณะ หลากหลายรูปแบบเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรมนุษย์และโลกแห่ง การทำงานให้เป็นที่ไปในทิศทางที่สัมพันธ์กัน อันเป็นแรงผลักดันเพื่อขับเคลื่อนพัฒนาสังคมของ ประเทศต่อไป

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาพ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้บัญญัติคำว่า การอาชีวศึกษา หมายความว่า กระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือระดับ เทคนิคและระดับเทคโนโลยีและกำหนดความหมายการฝึกอบรมวิชาชีพหมายถึง การเพิ่มพูน

ความรู้และการฝึกทักษะอาชีพระยะสั้นหรือระยะยาวทั้งในและนอกสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเป็นโครงการหรือสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะภายใต้หลักสูตรที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2551 : 2)

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2556

1. เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติและประชาคมอาเซียนเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือให้มีสมรรถนะ มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการและการประกอบอาชีพอิสระ

2. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกริเริ่มได้อย่างกว้างขวาง เน้นสมรรถนะเฉพาะด้านด้วยการปฏิบัติจริง สามารถเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเทียบโอนผลการเรียนสะสมผลการเรียน เทียบความรู้และประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ

3. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับสภาพยุทธศาสตร์ของภูมิภาคเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้ทุกวิธีเรียนที่กำหนดและนำผลการเรียนแต่ละวิธีมาประเมินผลร่วมกันได้ สามารถเทียบโอนผลการเรียนและขอเทียบความรู้และประสบการณ์ได้ การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง สามารถจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการและการดำเนินงาน มีทักษะการปฏิบัติงานในขอบเขตสำคัญและบริบทต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานประจำสามารถประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะไปสู่บริบทใหม่ สามารถให้คำแนะนำแก้ปัญหาเฉพาะด้านและรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นมีส่วนร่วมในคณะทำงานหรือมีการประสานงานกลุ่มรวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติและกิจนิสัยที่เหมาะสมในการทำงาน การจัดการศึกษาในระบบปกติใช้ระยะเวลา 3 ปีการศึกษา ซึ่งการจัดเวลาเรียนได้ดำเนินการดังนี้

1. ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาคเรียนปกติหรือระบบทวิภาค ภาคเรียนละ 18 สัปดาห์ โดยมีเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิตตามที่กำหนดและสถานศึกษา อาจเปิดสอนภาคเรียนฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร

2. การเรียนในระบบชั้นเรียนให้สถานศึกษาเปิดทำการสอนไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 5 วัน วันละไม่เกิน 7 ชั่วโมง โดยกำหนดให้จัดการเรียนการสอนคาบละ 60 นาที

โครงสร้างของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2556 แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังนี้

หมวดวิชาทักษะชีวิต

1. กลุ่มวิชาภาษาไทย
2. กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ
3. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์
4. กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์
5. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
6. กลุ่มวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา

หมวดวิชาทักษะวิชาชีพ

1. กลุ่มทักษะวิชาชีพพื้นฐาน
2. กลุ่มทักษะวิชาชีพเฉพาะ
3. กลุ่มทักษะวิชาชีพเลือก
4. ฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพ
5. โครงการพัฒนาทักษะวิชาชีพ

หมวดวิชาเลือกเสรี

กิจกรรมเสริมหลักสูตร

สำหรับการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาคการผลิตและหรือภาคบริการ หลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกหัดหรือฝึกปฏิบัติเบื้องต้นในสถานศึกษาแล้วระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้สัมผัสกับการปฏิบัติงานอาชีพ เครื่องมือเครื่องจักร อุปกรณ์ที่ทันสมัยและบรรยากาศการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนทำได้คิดเป็นทำเป็นและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเกิดความมั่นใจและเจตคติที่ดีในการทำงานและการประกอบอาชีพอิสระ โดยการจัดฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพต้องดำเนินการ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2556 : 2 – 8) ดังนี้

1. สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันต้องจัดให้มีการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพในรูปของการฝึกงานในสถานประกอบการแหล่งวิทยาการรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ โดยใช้

เวลารวมไม่น้อยกว่า 320 ชั่วโมง กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 หน่วยกิต กรณีสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบันต้องการเพิ่มพูนประสบการณ์ทักษะวิชาชีพ สามารถนำรายวิชาในหมวดวิชาชีพที่ตรง หรือสัมพันธ์กับลักษณะงานไปเรียนหรือฝึกในสถานประกอบการรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐได้ โดยใช้เวลารวมกับการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพ

2. การตัดสินผลการเรียนและให้ระดับผลการเรียนให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับรายวิชาอื่น ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ วิชาชีพ เน้นการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกับสถานประกอบการ มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

สรุปแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสควรจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน บริบทชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากเด็กด้อยโอกาสมีข้อจำกัดหลายด้าน ในสังคมที่สามารถเข้าเรียนในสถานการณปกติได้ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการออกแบบหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชนได้และนอกจากนั้นยังมีความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์บางประการให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบในความหมายของทิสนา แคมมณี (2551 : 1) ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดิพงษ์ (2540 : 21 – 23) และ Tosi and Carroll (1982 : 163) หมายถึง ตัวแทนหรือแบบหรือสิ่งจำลองที่สร้างขึ้น เพื่ออธิบาย พฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง หรือเป็นเครื่องมือทางความคิดที่ บุคคลใช้ในการหาความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์ ในส่วนของ อุทัย บุญประเสริฐ (2546 : 31) ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

ดังนั้น คำว่า “รูปแบบ” หรือ Model เป็นคำที่ใช้เพื่อสื่อความหมายหลายอย่าง โดยทั่วไป แล้วรูปแบบจะหมายถึงสิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นตัวแทนของ โครงสร้างทางความคิด หรือองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของ เรื่องที่ศึกษาเพื่ออธิบายพฤติกรรมและลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่งเช่น แบบจำลองสิ่งก่อสร้าง รูปแบบในการพัฒนาชนบท เป็นต้น

ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่าง ๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คีฟวส์ (Keeves, 1988 : 561 – 565) คือ

1. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการสอนของ จ้อยส์และเวลล์ Joyce and Weil (1985 : 41) เป็นต้น

3. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ รูปแบบที่ใช้เป็นประเภท Semantic Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาเพื่อให้เห็นมโนทัศน์ ซึ่งเป็นโครงสร้างทางความคิดในที่นี้ หมายถึง เป็นรูปแบบที่อธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของขอบข่ายการบริหารงานของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

ลักษณะของรูปแบบ

คีฟวส์ (Keeves, 1988 : 560) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ คือ

1. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวม ๆ (Associative relationship)

2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากกรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

ดังนั้น ลักษณะของรูปแบบจึงเป็นการสร้างมโนทัศน์ใหม่ โดยเป็นการสร้างมโนทัศน์ไปใช้กับขอบข่ายการกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบ บาร์โด้ และแฮร์ทแมน Bardo and Hartman, 1982 : 70 – 71) ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า การที่จะระบุรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดอย่างน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้น ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด อีแวนเชวิช (Ivankevich, et al., อ้างถึงใน จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม, 2545 : 10) เป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม การพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งแสดงถึงการเริ่มมีลักษณะของความเป็นระบบเปิดซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบจะเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

การพัฒนาารูปแบบ

การพัฒนาารูปแบบชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2544 : 7) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดระบบหรือการพัฒนาารูปแบบ โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ระบบ (System analysis) เป็นวิธีการระบุส่วนประกอบขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหลายที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในระบบกับองค์ประกอบภายนอก การจัดเรียงองค์ประกอบ ทฤษฎีการที่ต้องใช้ กลุ่มเป้าหมายของผู้ใช้ระบบ การกิจที่จะต้องดำเนินการ และผลผลิตหรือบริการที่จะเสนอแก่กลุ่มเป้าหมาย ในการวิเคราะห์ระบบ ผู้วิเคราะห์มีกิจกรรมที่จะต้องวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 วิเคราะห์ปณิธาน

1.2 วิเคราะห์จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์

1.3 วิเคราะห์หน้าที่

1.4 วิเคราะห์ภารกิจ

1.5 วิเคราะห์เครื่องมือ สื่อ หรือช่องทาง

1.6 วิเคราะห์วิธีการ

1.7 วิเคราะห์การตรวจสอบ ควบคุม และการประเมิน

2. การสังเคราะห์ระบบ (System synthesis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสร้างระบบใหม่ โดยการนำองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ ทิศทาง และลำดับขั้นตอนของระบบใหม่

3. การสร้างแบบจำลอง (System modeling) เป็นขั้นการสื่อสารระบบที่สร้างใหม่ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ โดยการเขียนแบบจำลองแบบใดแบบหนึ่ง ดังนี้

3.1 แบบรูปภาพหรือหุ่นจำลองของจริง เช่น ภาพวาด หุ่นจำลองเครื่องบิน ฯลฯ

3.2 แบบจำลองเปรียบเทียบ เช่น นาฬิกา เป็นแบบจำลองของเวลา หรือ สีแดง ขาว น้ำเงิน ของธงชาติไทย เป็นแบบจำลองอุปมาอุปไมยของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

3.3 แบบจำลองสัญลักษณ์ เช่น สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์

3.4 แบบจำลองแนวคิด ได้แก่ แบบจำลองที่แทนด้วยภาพแผนภูมิ หรือแผนภาพในรูปแบบต่าง ๆ แบบจำลองจะช่วยอธิบายขั้นตอนสำคัญของระบบ ช่วยในการสื่อสารให้ทราบขั้นตอน และการควบคุม และทำนายไว้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น เมื่อได้ดำเนินไปตามระบบ

4. การทดสอบระบบ (System testing) เมื่อได้มีการพัฒนาระบบด้วยการกำหนดขั้นตอนและแสดงออกมาในรูปของแบบจำลองแล้ว เรียกได้ว่า เราได้ระบบใหม่ขึ้นเป็นต้นแบบ แต่ยังประกันไม่ได้ว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นจะทำงานได้ตามวัตถุประสงค์ นักจัดระบบจึงจำเป็นต้องนำ “ต้นแบบระบบ” (System prototype) ไปทดสอบระบบในสถานการณ์จำลอง (Systems Simulation) กล่าวคือ นำระบบไปใช้ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความจริง แนนอน หากนำไปทดลองในสถานการณ์จริงมีปัญหาในด้านการค่าใช้จ่าย เวลา และความเสถียร โดยเฉพาะระบบที่เกี่ยวข้องกับคนและทรัพย์สิน นักจัดระบบจึงทดสอบระบบในสถานการณ์จำลองแทน

บุญชม ศรีสะอาด (2553 : 104 – 106) กล่าวถึง การวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนั้น อาจกระทำได้ 2 ขั้นตอน คือ

1. สร้างหรือพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลการศึกษาหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์สภาพการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วย

ให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะในรูปแบบในการพัฒนารูปแบบนั้นจะต้องใช้หลักเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ และการศึกษาค้นคว้า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจจะคิด โครงสร้างของรูปแบบขึ้นก่อน แล้วปรับปรุงโดยอาศัยสารสนเทศจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบ หรือองค์ประกอบย่อย หรือตัวแปรที่สำคัญประกอบขึ้นเป็น โครงสร้างของรูปแบบก็ได้ หัวใจสำคัญของขั้นนี้อยู่ที่ การเลือกเฟ้นองค์ประกอบในรูปแบบ (ตัวแปร/กิจกรรม) เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมผู้วิจัยควร กำหนดหลักการในการพัฒนารูปแบบอย่างชัดเจน เช่น เป็นรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน สามารถนำไป ปฏิบัติได้ง่าย ตัวแปรในรูปแบบมีน้อยตัว แต่สามารถอธิบายผลได้มาก ฯลฯ ในการวิจัยบางเรื่อง จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม

2. ทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากได้พัฒนารูปแบบในขั้นต้นแล้ว จำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากได้พัฒนารูปแบบในขั้นต้น แล้วจำเป็นต้อง ทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดย มีรากฐานจากทฤษฎี แนวคิด รูปแบบของผู้อื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาแล้ว หรือแม้กระทั่งได้รับการ กลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐานซึ่งจำเป็นต้องเก็บ รวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อทดสอบความี ความเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งในขั้นนี้บางครั้งใช้คำว่าทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ

จากแนวคิดดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ และ การตรวจสอบรูปแบบมาปรับใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งในการตรวจสอบรูปแบบนั้นเป็นขั้นตอนที่ จะทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

การตรวจสอบรูปแบบ

การตรวจสอบรูปแบบ ไอเชอร์ (Eisner, 1976 : 192 – 193) เสนอแนวคิดการตรวจสอบรูปแบบ โดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้ มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตาม รูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal – based model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการ ของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive model) หรือกระบวนการ ตัดสินใจ (Decision Making model) แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็น การวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจผสมผสานปัจจัยในการ

พิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจารณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะ ประเมินโดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่า ไม่อาจประเมินด้วย เครื่องวัดใด ๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำ แนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการอุดมศึกษามากขึ้นเฉพาะสาขานั้น ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3. เป็นแบบที่ใช้ตัวบุคคล หรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรม และมีคุณพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิตนเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตาม อรรถาธิบาย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูล ที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

ทั้งนี้ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็น ที่เชื่อถือ (High credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ และอุทุมพร จามรมาน (2541 : 23) ให้แนวคิด การตรวจสอบรูปแบบว่าจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบ หรือตรวจสอบ รูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จาก หลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบ จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจาก หลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง คือ

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง และเหตุผลระหว่างตัวแปร
2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถ ประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across Time, Sample, Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่ม ตัวอย่างไปหาประชากรได้ โดยผลการตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือการสร้างรูปแบบใหม่ หรือ การปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

สำหรับการตรวจสอบรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการใช้ตัวบุคคลหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มี ความรู้และประสบการณ์ในการบริหารการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสใน โรงเรียนโครงการพระราชดำริ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า คำว่า “รูปแบบ” หรือ “Model” สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้าง และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร ขอบข่าย ภาระงาน และกระบวนการในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็ก ด้อยโอกาสใน โรงเรียน โครงการพระราชดำริ เพื่อช่วยให้สามารถวิเคราะห์และเข้าใจ การบริหารสถานศึกษา ได้ดีและง่ายยิ่งขึ้น โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบไปสู่การพัฒนา รูปแบบการบริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการ พระราชดำริ โดยการศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างรูปแบบ การตรวจสอบรูปแบบ ทดลองใช้รูปแบบและการประเมินรูปแบบ ซึ่งในการตรวจสอบรูปแบบนั้นเป็นขั้นตอนที่จะทำให้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมานั้น มีความถูกต้อง สมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และการประเมินรูปแบบ โดยกลุ่มผู้ใช้รูปแบบ โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบไปด้วยผู้ที่ป็นนักวิชาการ ผู้ที่กำกับดูแลนโยบายการศึกษา ผู้บริหาร การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และประเมินรูปแบบโดย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนใน โครงการพระราชดำริ ซึ่งต้องอาศัยข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มี ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการวิเคราะห์ วิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้งในการจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมอาชีพ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่ม พิชัยฐ์ วงศ์เกียรติจิตร (2559 : 271 – 282) กล่าวว่าไว้ว่า เป็นการค้นคว้าหา ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบหนึ่ง ด้วยการเชิญกลุ่มบุคคลที่มีความรอบรู้ในเรื่องที่ทำการวิจัยเป็นอย่างดีและ ผ่านการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนประชากรศึกษา กลุ่มละประมาณ 10 – 12 คน โดยการจัดให้มีการ ประชุมร่วมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นในประเด็นคำถามที่เป็นปัญหาตาม วัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งการดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยควรรับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการเอง เพราะ เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในประเด็นปัญหาวิจัยเป็นอย่างดี และสามารถนำประเด็นคำถามไป สอบถาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่เชิญมาให้รายละเอียดข้อมูลที่ต้องการ ด้วยวิธีการช่วยกันระดม แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นให้ข้อมูลใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ในแง่มุมต่าง ๆ ที่หลากหลายได้อย่างอิสระ

การสนทนากลุ่มเป็นการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพแบบเจาะลึกกับกลุ่มคนจำนวนน้อยที่ได้ ถูกเลือกมารวมกันและอภิปรายหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่หลากหลายมาก ตั้งแต่เรื่องเบา ๆ เช่น อาหาร การกินจนถึงเรื่องความปลอดภัยทางชีวิต เป็นการศึกษาข้อมูลอย่างลึก ๆ ซึ่งเป็นรายละเอียดที่ การวิจัยเชิงสถิติไม่สามารถติดตามและเข้าใจได้ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มช่วยอุดช่องว่างด้าน ข้อมูล ข้อสนเทศที่ขาดหายไปในการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นการจัดสนทนากลุ่มจึงหมายถึงกลุ่มคน

ที่เป็นผู้รู้มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือคุณลักษณะภูมิหลังต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุด และคาดว่าเป็นกลุ่มที่สามารถตอบประเด็นคำถามที่นักวิจัยสนใจได้ดีที่สุด สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มระหว่าง 7 – 8 คน เป็นกลุ่มที่มีลักษณะได้ตอบและโต้แย้งกัน ก่อให้เกิดการสนทนาที่เปิดกว้างที่จะให้ทุกคนอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างทั่วถึง สำหรับกลุ่มคนจำนวน 10 – 12 คน มีลักษณะเป็นกลุ่มใหญ่ วงสนทนาอาจจะมีการแบ่งกลุ่มย่อย อาจจะมีการพูดคุยกันเองมากขึ้น จะทำให้ขาดความเป็นเอกภาพและลำบากในการนั่งสนทนาเป็นกลุ่ม และยากต่อการสรุปประเด็นปัญหาสำคัญหรือวิเคราะห์ข้อมูล ประเด็นปัญหาสำคัญที่เป็นคำถามจะได้รับความรู้โดยการฟังและการสังเกต ปฏิบัติได้ตอบของคนได้อย่างละเอียดลึก ซึ่งการกระตุ้นให้คนหันมาสนใจสิ่งเดียวกัน และมาแสดงความคิดเห็นร่วมกัน พิธีกรจะเป็นผู้ที่คอยซักถามและจุดประเด็นการสนทนาในกลุ่มตลอดไปจนจบการสนทนา การสนทนาต้องจัดเตรียมแนวคำถามเอาไว้ เรียบเรียงคำถามให้เป็นข้อคำถามให้ต่อเนื่องง่ายต่อการถามวิเคราะห์ เช่น ถามประเด็นปัญหาให้อยู่ในกรอบของการวิจัยให้เป็นประเด็น ๆ ไปตามลำดับก่อนหลัง การถามที่ดีควรถามตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยของแต่ละข้อ ซึ่งทำให้สะดวกในการนำไปวิเคราะห์ ก่อนจบการสนทนา ผู้ดำเนินรายการอาจเพิ่มเติมคำถามเสริมได้ แต่ต้องไม่เป็นคำถามที่ยาว หรือมีจำนวนคำถามที่มากเกินไป คำถามเสริมนี้อาจจะเป็นคำถามที่ไม่ได้เตรียมมาก่อน แต่ถามในเรื่องที่ปรากฏขึ้นระหว่างการสนทนา เป็นเรื่องที่ควรจะได้รับคำตอบอย่างละเอียดชัดเจน

สำหรับองค์ประกอบการจัดสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย

1. การกำหนดเรื่องที่จะทำการศึกษา การกำหนดหัวข้อเรื่องนี้ อาจเกิดมาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ของสังคมในขณะนั้น หรือเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจ ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ
2. กำหนดประเด็นหรือตัวแปร หรือตัวบ่งชี้ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อมาสร้างเป็นแนวทางในการดำเนินการสนทนา
3. แนวคำถามหรือกรอบคำถาม คือแนวทางในการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้จากการนำคำถามที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นข้อย่อยจัดเป็นลำดับ หรือผูกเป็นเรื่องราว เพื่อนำการสนทนาเป็นขั้นตอน และจัดตามลำดับความคิดเป็นหมวดหรือหัวข้อใหญ่
4. แบบคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา เป็นแนวทางในการคัดเลือกสมาชิกเพื่อเข้าร่วมในกลุ่มสนทนาที่ถือว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในการศึกษาครั้งนี้ ได้ตรงวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด
5. บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม ในการจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้งควรประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้ คือ

5.1 พิธีกร เป็นผู้ถามคำถามและเป็นผู้นำตลอดจนกำกับการสนทนาของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ละเอียดยิ่งที่สุดในเวลาที่กำหนด พิธีกรจะต้องเป็นผู้รู้จักปัญหา รู้จักทฤษฎี และรู้จักควบคุมประเด็น ควบคุมการสนทนาแบบกลุ่มเป็นอย่างดี

5.2 ผู้จัดบันทึกคำสนทนา เป็นผู้ที่ย่อยจดบันทึกคำสนทนา จะทำหน้าที่จดคำพูดที่จะจดบันทึก ตลอดจนการจดอาทิปกริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมกลุ่มด้วย เพราะการไม่พูดและการนั่งเฉย ๆ อาจไม่ใช่ไม่มีความเห็น เพราะแววตา ท่าทางก็อาจจะแสดงถึงความเห็นหรือคำตอบได้ การพยักหน้า การส่ายหน้า และสีหน้าก็เป็นการแสดงออกถึงคำตอบได้ ผู้จัดบันทึกคำสนทนาต้องจดบันทึกสิ่งเหล่านี้ด้วย ข้อบันทึกของผู้จัดบันทึกนี้จะสามารถใช้อ่านเป็นข้อสรุปของการสนทนากลุ่มในแต่ละครั้งได้ และก็สามารถนำไปประกอบการถอดเทปข้อมูลได้

5.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป และผู้คอยกันผู้ที่เข้าร่วมวงในกลุ่ม โดยไม่ได้รับเชิญ เป็นบุคคลที่คอยเฝ้าอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในวงสนทนา มีหน้าที่คอยบริการน้ำดื่ม ขนม บันทึกเทป ตลอดจนคอยกันไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในวงสนทนากลุ่มเข้าไปเสนอความคิดในกลุ่ม หรือเข้าไปรบกวนสมาธิของสมาชิกในกลุ่ม

6. อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูล ในการจัดสนทนากลุ่ม อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูล คือ เทปบันทึกเสียง เพราะในวงสนทนานั้น ตลอดการดำเนินกลุ่มสนทนาจะมีการถกประเด็น ปัญหาการโต้แย้ง เป็นกระแสความคิดสวนกันไปสวนกันมาหลายเสียงหลายความเห็น ดังนั้นจึงต้องบันทึกเสียงเอาไว้ เพราะคำตอบที่เป็นกระแสโต้แย้งหรือการถกประเด็นกันด้วยเหตุผลและการแสดงความคิดเห็นเห็นด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการสนทนากลุ่ม

7. อุปกรณ์เสริม เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้วงสนทนากลุ่มดำเนินไปด้วยบรรยากาศสบายรื่น และดูเป็นธรรมชาติไม่เคร่งเครียด สร้างบรรยากาศให้เป็น “การนั่งจับเข่าคุยกัน” อุปกรณ์ที่จะช่วยเสริมการสนทนากลุ่มให้ดูเป็นธรรมชาติก็ได้แก่ น้ำดื่ม ขนม ของขบเคี้ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ หรืออาจจะรวมถึงรูปภาพ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มได้เข้าใจเรื่องหรือประเด็นที่เราสนใจจะถามมากยิ่งขึ้น

8. สถานที่ที่จะจัดสนทนากลุ่ม ควรมีการกำหนดให้แน่นอน ศึกษาในท้องถิ่นหรือหมู่บ้านไหนก็จัดกลุ่มที่นั่นให้สะดวกแก่สมาชิกกลุ่มมากที่สุด

9. ของกาน้ำหรือของที่ระลึก มอบไว้ก่อนจากกัน

10. ระยะเวลาของการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม พิธีกรควรจะใช้เวลาในการสนทนาที่เหมาะสมไม่มากเกินไปประมาณ 2 ชั่วโมง กับ 15 นาที นับตั้งแต่เริ่มคำถามแรก รวมระยะเวลาตั้งแต่ต้อนรับสมาชิกกลุ่มจนจบการสนทนากลุ่มประมาณ 2 ชั่วโมงกับ 30 นาทีพอดี

เพราะถ้าช้าหรือนานกว่านี้ สมาชิกกลุ่มจะเหนื่อยล้า คำตอบที่ได้ตอนท้ายจะเป็นคำตอบที่สักแต่ว่าตอบ ๆ หรือตอบโดยไม่ค่อยได้ตั้งใจคิดก่อน เพื่อให้เสร็จสิ้นการสนทนาและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะน้อยลง

การดำเนินการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. แนะนำตนเองและทีมงาน ประกอบด้วย พิธีกร ผู้จัดบันทึก และผู้บริการทั่วไป โดยปกติไม่ควรให้ผู้สังเกตการณ์ อาจมีผลต่อการแสดงออก

2. อธิบายถึงจุดมุ่งหมายในการมาทำสนทนากลุ่ม วัตถุประสงค์ของการศึกษา

3. เริ่มเกริ่นนำด้วยคำถามอุ่นเครื่องสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง

4. เมื่อเริ่มคุ้นเคย เริ่มคำถามในแนวการสนทนาที่จัดเตรียมไว้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การสนทนากลุ่มเป็นการประชุมเสวนา อภิปราย ถกเถียง แสดงความคิดเห็นที่หลากหลายเป็นไปอย่างธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูล ประเด็นปัญหาที่เป็นจริงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีดังนี้

อุทัย แสงสุวรรณ (2546) ศึกษาโครงการการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับชุมชนในเขตพื้นที่สูง (ชนเผ่า) ในเขตบริการของโรงเรียนบ้านห้วยเลี่ยม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 ที่ประกอบด้วย 3 ชนเผ่า ได้แก่ เผ่าอีเก้อ เผ่าเย้า และเผ่ามูเซอ ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในท้องถิ่นสามารถนำมาจัดการศึกษาได้ รวมทั้งชุมชนมีความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทางด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และชื่นชมวัฒนธรรมของชนเผ่า ที่สืบทอดวัฒนธรรมของชุมชน สอดคล้องกับ สุพจน์ ประไพเพชร (2551) ศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จของการบริหารที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนชาวไทยภูเขา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมีองค์ประกอบหลักคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารเชิงระบบ สำหรับเงื่อนไขที่มาจากภายนอกคือ เงื่อนไขที่เกิดจากชุมชน ความร่วมมือของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจุดเด่นคือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความ

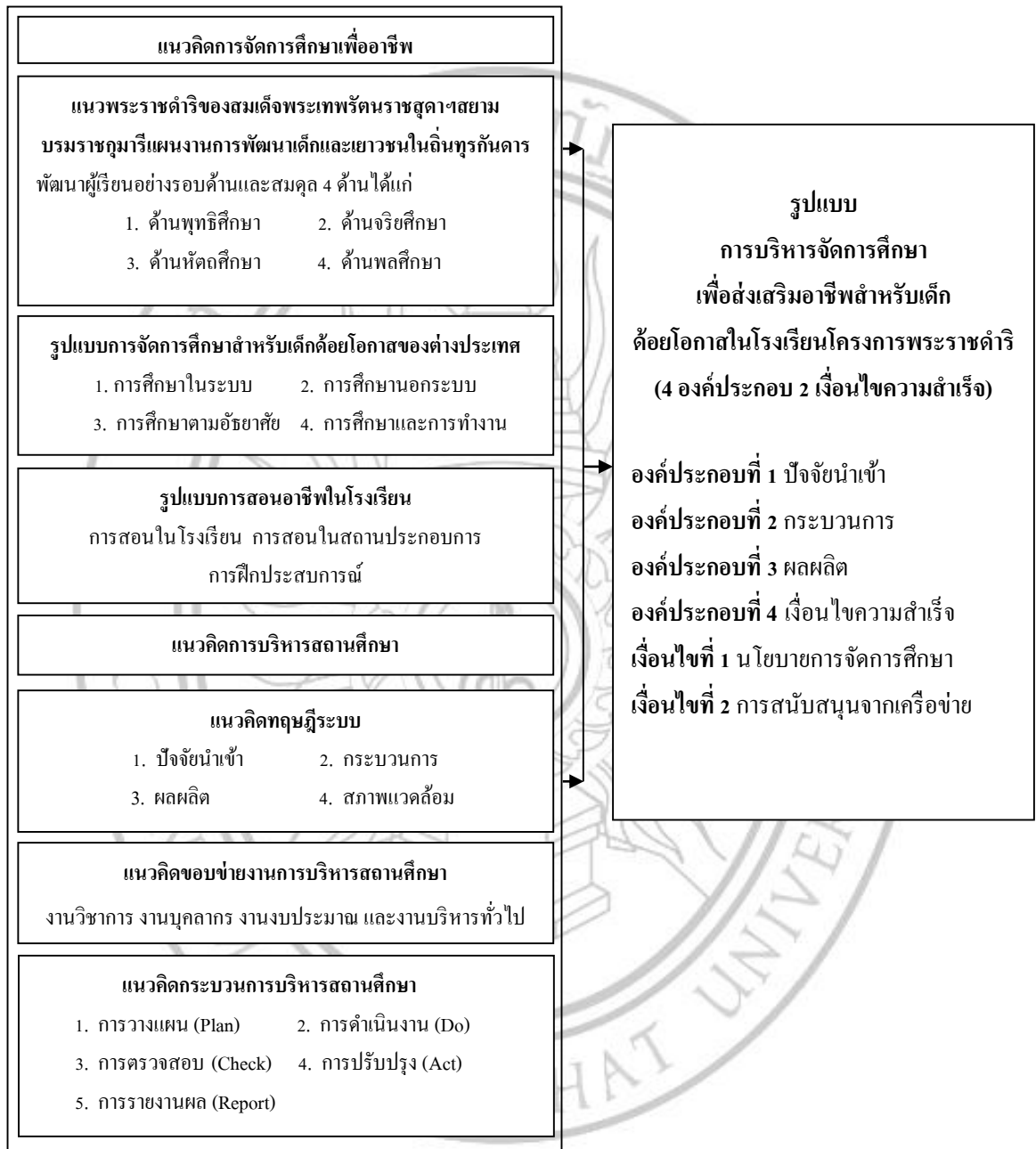
ต้องการของชุมชนและนักเรียน มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคมในอนาคตและควรมีการรวมกลุ่มสถานศึกษาเพื่อร่วมกันปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นบูรณาการให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนมีการส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ควรจัดหาบุคลากรเฉพาะสาขาวิชาให้ครบและจัดครูผู้สอนให้สอนตรงกับสาขาที่เรียนและความถนัด สำหรับจักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์ (2553) ศึกษาแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วยนโยบายวิชาการงบประมาณและการบริหารทั่วไป ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมิน ผลการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร การติดตามขยายผล ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วย การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จประกอบด้วย สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรของสถานศึกษาการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการติดตามและประเมินผลนอกจากนี้แล้วยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสอนอาชีพในโรงเรียน เสริมศักดิ์ วิชาลากรณ์ (2552) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบในจังหวัดชายแดนของประเทศไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา ได้เสนอแนะ การจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดนควรมุ่งเน้นการศึกษาเพื่ออาชีพเพื่อลดปัญหาความยากจนของประชากรในพื้นที่ อาจดำเนินการโดยให้โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประจำตำบลเปิดสอนระดับอาชีวศึกษาในระดับปวช. สาขาต่าง ๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักเรียนในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน โอกาสที่จะเรียนต่อระดับสูงเช่นเดียวกับ วรณิภา ทันทเที่ยง (2550) ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพมีขั้นตอนการดำเนินงาน โดยสำรวจความต้องการในการเรียน จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ดำเนินการอบรมมุ่งเน้นการปฏิบัติจริง จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเน้นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนมีความตระหนักและรับผิดชอบต่อสังคมจริงในระหว่างการศึกษา เพื่อให้เกิด

การเชื่อมโยงและถ่ายโอนความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและการประกอบอาชีพให้เหมาะสมในอนาคต นอกจากนี้ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและกึ่งทุรกันดารพบว่า การสอนอาชีพที่มีความสอดคล้องกับสภาพบริบทและศักยภาพในพื้นที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง มีจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ มีทักษะในการประกอบอาชีพและมีรายได้ระหว่างเรียน เช่นเดียวกับ สิริพันธ์ สุวรรณรรคา และคณะ (2544) ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี 24 โรงเรียนทั้ง 4 ภูมิภาค พบว่า การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพมีการจัดการศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทรัพยากรในท้องถิ่น มาสนับสนุนการจัดการศึกษา นอกจากนี้ ทรงกรด เหล็กสมบูรณ์ (2555) ศึกษาอนาคตภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในส่วนด้านหลักสูตรเน้นทักษะการดำรงชีวิต ทักษะด้านวิชาชีพ มีความยืดหยุ่นหลากหลาย เนื้อหา มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ มีการบูรณาการสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความแตกต่างของบุคคล สำหรับด้านการจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น เน้นกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งความรู้พื้นฐาน ทักษะทั่วไป และทักษะประกอบอาชีพพื้นฐาน โดยการสอนร่วมกับสถานประกอบการหรือสมาคมวิชาชีพ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการวัดผลตามสภาพจริงโดยวิธีการที่หลากหลาย ส่วนกระบวนการเข้าสู่อาชีพต้องมีการให้การศึกษาด้านอาชีพที่เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียน มีการแนะแนวอาชีพโดยการศึกษาฐาน การให้ข้อมูลข่าวสารด้านอาชีพที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับนงราม เศรษฐพานิชและคณะ(2533) ศึกษาการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาจากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนแผนอาชีพพบว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ เลือกเปิดสอนวิชาที่สอดคล้องกับการผลิตของชุมชนและความต้องการของชุมชน

ดังนั้น จึงสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสควรจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับสภาพบริบทและความต้องการของผู้เรียน และชุมชน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีทักษะด้านอาชีพที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะอาชีพ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียนและสามารถประกอบอาชีพได้ โดยการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กับความต้องการตลาดแรงงานของชุมชน มีการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม การระดมทรัพยากรในท้องถิ่น การพัฒนาบุคลากรทั้งในสถานศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการพระราชดำริ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวิธีการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 4 การยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ในขั้นตอนนี้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

1.2 แนวคิดในการจัดการศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส

1.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความเรียง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติ ที่ดี (Best Practice) ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียน ในโครงการตามพระราชดำริ

การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้า ซึ่งประกอบด้วย งานวิชาการ ด้านงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และสภาพแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัด น่าน ตาก เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และแพร่ ที่มีบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ และมีผลการปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ เป็นโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้รับการคัดเลือกให้นำผลงานมาเสนอในงานระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ และ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา โดยเฉพาะด้านผู้บริหารผ่านระดับดีขึ้นไป จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในวาระปีที่ 2 ปี พ.ศ. 2554 – พ.ศ. 2558 โดยการคัดเลือกโรงเรียน ที่มีบริบทการบริหารที่แตกต่างกัน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่

- 1) โรงเรียนบ้านสัว อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
- 2) โรงเรียนบ้านแม่สลิคหลวง อำเภอสองยาง จังหวัดตาก
- 3) โรงเรียนล่องแพวิทยา อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 4) โรงเรียนบ้านพะเคะ อำเภอมะสอย จังหวัดตาก
- 5) โรงเรียนบ้านคำน อำเภอนิคมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบศึกษาเอกสารเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี 2) แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทางการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียน โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เพื่อกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์
- 2) กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
- 3) นำร่างแบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์ทางการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม

4) นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุง แก้ไข แบบศึกษาเอกสาร และแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง (ภาคผนวก ข : 190) เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำรินับสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวม โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะการศึกษาก่อนลงภาคสนาม และการศึกษาภาคสนาม โดยมีรายละเอียดแต่ละระยะ ดังนี้

3.1 ระยะการศึกษาก่อนลงภาคสนาม มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ก่อนลงภาคสนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวทางในการสังเกตปฏิสัมพันธ์และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดในสนาม สร้างแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) การเลือกสนาม ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในการบริหารตามเกณฑ์ และมีการติดต่อประสานงานโรงเรียนผ่านสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาที่สถานศึกษาสังกัด เพื่อขออนุญาตเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การเตรียมตัวทำงานภาคสนามเพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพครั้งนี้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ตรงตามความเป็นจริงและประหยัดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดเตรียมรายละเอียดต่าง ๆ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกรณีศึกษา เช่น แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร และอุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพ เป็นต้น

3.2 ระยะการศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1) การสร้างความสัมพันธ์ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นกระบวนการดำเนินการที่ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลจะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าถึงข้อมูลที่สะท้อนปรากฏการณ์จริงเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาโดยแท้จริง

2) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ลุ่มลึก มีความชัดเจนเพียงพอที่จะตอบปัญหาการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร โดยมีรายละเอียดในการศึกษา ดังนี้

2.1) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยกำหนด

ประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและแนวทางในทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียนโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ดังนี้

- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้แทนครู ผู้แทนกรรมการสถานศึกษา โดยกำหนดประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษา

- การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและนักเรียน

2.2) การวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเอกสารซึ่งประกอบด้วย แผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รายงานผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา หลักสูตรของสถานศึกษา รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริ สารสนเทศอื่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา สภาพและแนวทางของทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียนโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

การศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิถึงแนวปฏิบัติ หรือวิธีปฏิบัติในการบริหารจัดการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้า ซึ่งประกอบด้วย งานวิชาการ ด้านงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และสภาพแวดล้อม

1. แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และ/หรือประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริจำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 ผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารระดับเลขาธิการ รองเลขาธิการผู้อำนวยการสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่กำกับดูแลด้านนโยบายจำนวน 3 คน

- 1) ดร.สมเกียรติ ขอบผล ที่ปรึกษาโครงการพระราชดำริ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
- 3) ดร.อำนาจ วิชยานุวัติ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

1.2 ผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ หรือผู้บริหารสถานศึกษา
ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จำนวน 4 คน

- 1) นายโกศล ปราคำ อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1
- 2) นายสมศักดิ์ วุฒิสัตย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่ระเมิง สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาตาก 2
- 3) นายสุมนต์ มอนไช้ ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
เชียงใหม่
- 4) นายวัชรพงศ์ ผืนดืบ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสารภี

1.3 ผู้ที่มีผลงานทางวิชาการหรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา
หรือการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพในสถานศึกษา จำนวน 2 คน

- 1) รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จันทรศิลา
อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยนเรศวร
- 2) ดร.พรจันทร์ พรศักดิ์กุล

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีวิธีการสร้างดังต่อไปนี้

2.1 นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องและการศึกษา สภาพ
ปัญหาการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตาม
พระราชดำริ มากำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ข : 239)

2.2 สร้างประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

2.3 นำร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

2.4 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำรินับสมบูรณ์

2.5 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ปรับแก้เรียบร้อยแล้วไปใช้

2.6 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำรินำไปสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

2.7 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่สมบูรณ์ ไปใช้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอความอนุเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในการทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนัดหมายการสัมภาษณ์

3.2 ประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

3.3 เข้าพบผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันเวลา และสถานที่ ตามที่นัดหมายไว้เพื่อสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยการถอดเทป และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความเรียง

ขั้นตอนที่ 4 การยกกร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

การยกกร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 – 3 มาดำเนินการ ดังนี้

1. นำผลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ในขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 มาสังเคราะห์และกร่างรูปแบบ
2. นำร่างการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ได้นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับแก้ไข
3. ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดทำเป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

การดำเนินการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

การดำเนินการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริจำนวน 9 คน โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารที่กำกับนโยบายระดับกระทรวงที่ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ จำนวน 2 คนประกอบด้วย

1) ดร.สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์

ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลสพฐ.

2) ดร.พิษณุ ตุลสุข

ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 เป็นผู้ที่มีผลงานด้านวิชาการหรือเป็นวิทยากรที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

1) นายสินอาจ ลำพูนพงส์

อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1

2) นายโกศล ปราคำ

อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1

1.3 เป็นผู้บริหารระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย

1) ดร.รตนภูมิ โนสุ

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

2) ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว

ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

1.4 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย

1) นายสุเชษฐ์ รัตนเสถียร

ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่สลิคหลวง

2) ร้อยตำรวจเอกพนรัตน์ จินดากุล

ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไลออนส์มหาจักร 9

3) นายประยูร สุชาบุรณ์

ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนท่าม่วงราษฎร์บำรุง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 ร่าง รูปแบบ การบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ภาคผนวก ง : 205)

2.2 ประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีวิธีการสร้าง ดังนี้

1) วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เพื่อกำหนดประเด็นสนทนา

2) สร้างประเด็นสนทนากลุ่มเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความสมบูรณ์

3) นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไข

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในการทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มถึงผู้ทรงคุณวุฒิทางไปรษณีย์โดยแนบ

1) โครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับย่อ

2) ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ และ

3) ประเด็นการสนทนากลุ่ม

3.3 ผู้วิจัยประสานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแจ้งและยืนยันการเข้าร่วมสนทนากลุ่มอีกครั้งทาง
โทรศัพท์

3.4 ดำเนินการสนทนากลุ่มในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ โรงแรมฮอติเคอร์เด้น โดยในการดำเนินการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ ประธาน คือ นายสินอาจ
ลำพูนพงศ์ ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการสนทนา คือ ดร.ปรีชาชาญ อินทรชิต ผู้วิจัยเป็นผู้นำเสนอร่าง
รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการ
ตามพระราชดำริ ผู้ทำหน้าที่บันทึกเสียงและถ่ายภาพ คือ นางสาวณัชชา มาลาสุริยา และผู้จัดบันทึก
การสนทนากลุ่ม คือ นางสาวพิยาพร ธารเหลืองทอง และนางจิราภรณ์ ไชยวัง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ
ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณานั่นตามมติ (Consensus) ให้ความเห็นชอบหรือเพิ่มเติมประเด็นของร่าง
รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการ
ตามพระราชดำริ

**ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหาร
จัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ**

การประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็นการประเมิน
ความเป็นไปได้ของรูปแบบโดย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ จำนวน 54 คน โดยกำหนดคุณสมบัติกลุ่ม
ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษาน่าน เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่เขต 1 จำนวน 29 คน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการพระราชดำริสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาดาก เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 16 คน

1.3 ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการพระราชดำริสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2, 4 และ เขต 5 จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย (ภาคผนวก จ : 226)

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เพื่อหาระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 แบบสอบถามเพื่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือดังนี้

- 1) ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มากำหนดประเด็นคำถาม
- 2) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
- 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแบบสอบถามเพื่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม
- 4) ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในการทำหนังสือถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอเชิญเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอเชิญเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นถึงผู้บริหารโรงเรียนทางไปรษณีย์โดยแนบ

1) รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

2) แบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

3.3 ผู้วิจัยประสานผู้บริหารโรงเรียน เพื่อแจ้งและยืนยันการเข้าร่วมสัมมนารับฟังความคิดเห็นอีกครั้งทางโทรศัพท์

3.4 ดำเนินการสัมมนารับฟังความคิดเห็นโรงเรียน จำนวน 4 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ในวันศุกร์ที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2559 เวลา 13.30 – 16.30 น. ณ โรงเรียนแม่สลิดหลวง อำเภอสองยาง จังหวัดตาก ผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดตากและจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ครั้งที่ 2 ในวันพฤหัสบดีที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2559 เวลา 13.30 – 16.30 น. ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดน่านและจังหวัดแพร่

ครั้งที่ 3 ในวันศุกร์ที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2559 เวลา 09.30 – 12.30 น. ณ โรงเรียนบ้านบวกครกน้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย

3.5 ดำเนินการประชุมรับฟังความคิดเห็น โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ จากนั้นเชิญผู้เข้าร่วมประชุมร่วมแสดงความคิดเห็นและประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์การนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้วยแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และ ความมีประโยชน์รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

3.6 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามฯ ที่ได้รับกลับคืนมา จากผู้เข้าร่วมสัมมนา 54 คน มีความสมบูรณ์จำนวน 54 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ไปใช้โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตาม ดังนี้

ระดับดีมาก	5	คะแนน
ระดับดี	4	คะแนน
ระดับปานกลาง	3	คะแนน
ระดับน้อย	2	คะแนน
ระดับน้อยที่สุด	1	คะแนน

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้และควรมีประโยชน์ ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้และควรมีประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้และควรมีประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

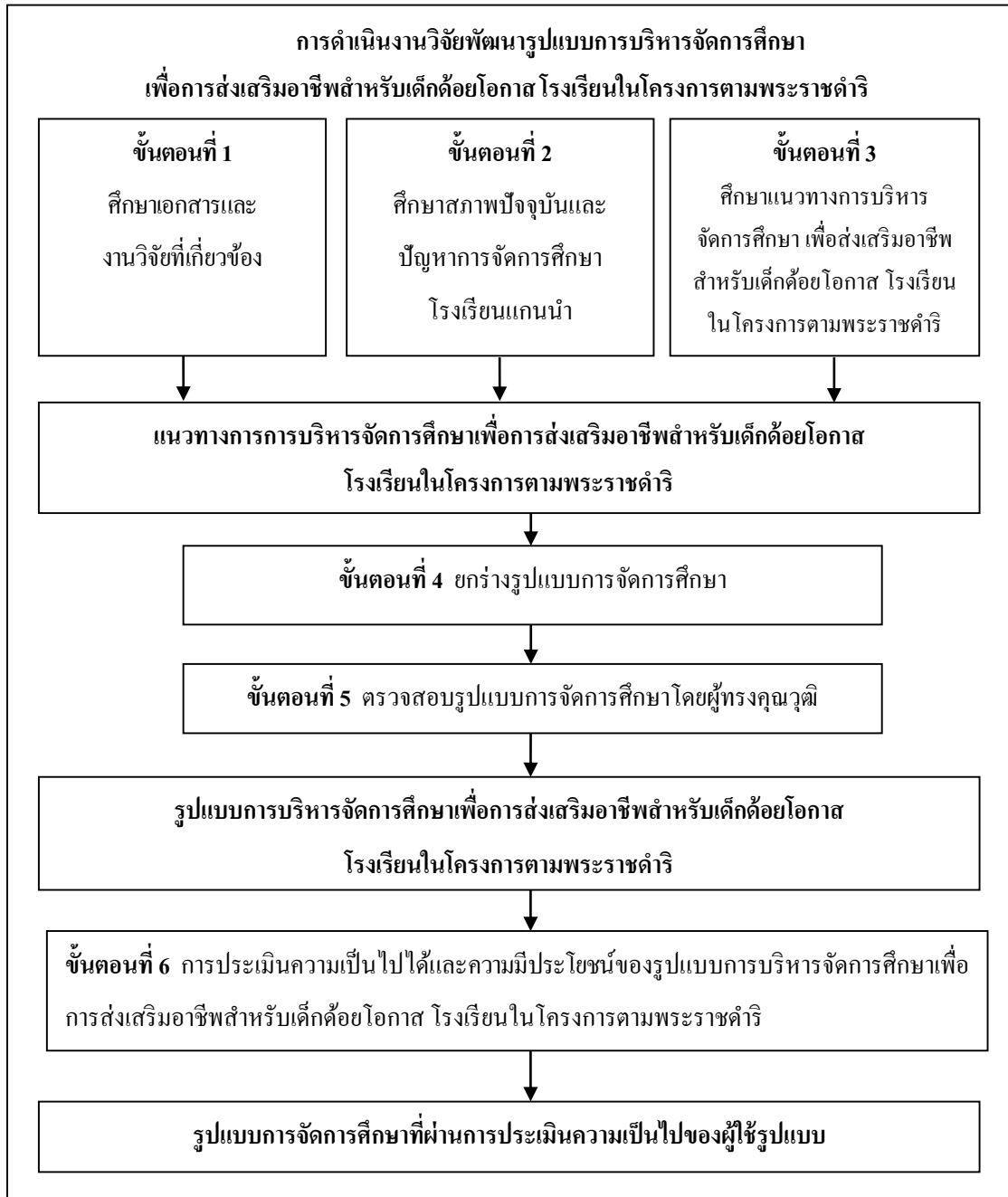
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้และควรมีประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้และควรมีประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินความเป็นไปได้/ควรมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ โดยพิจารณา จากค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 ถือว่า ผ่านการ ประเมินตามเกณฑ์ (เทียมจันทร์ พานิชย์พลินไชย, ม.ป.ป : 183) ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริผู้วิจัยจะดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 3.1 กรอบขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

จากภาพที่ 3.1 กรอบขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยจะมี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาโรงเรียนแกนนำ ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งจะได้แนวทางการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ หลังจากนั้นในขั้นตอนที่ 4 ขักร่างรูปแบบการจัดการศึกษา และในขั้นตอนที่ 5 ทำการตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นแล้วจะได้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ และในขั้นตอนที่ 6 เป็นการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการทั้ง 6 ขั้นตอนแล้ว จะได้รูปแบบการจัดการศึกษาที่ผ่านการประเมินความเป็นไปของผู้ใช้รูปแบบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ผู้วิจัยนำเสนอตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

รายละเอียดของผลการวิจัยในแต่ละตอนเป็น ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี

ขั้นตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

รายละเอียดผลการวิจัยในแต่ละส่วนเป็น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

จากการสังเคราะห์ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำริ สรุปได้ดังนี้

แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสม สนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ทั้งนี้ เนื่องจาก เด็กด้อยโอกาสมีข้อจำกัดบางประการที่จะเข้าถึงการศึกษาตามปกติ ในเรื่องของเวลาเรียนหรือปัจจัย อื่น ๆ ที่เด็กพึงได้รับ ซึ่งเป็นปัญหาของเด็กที่จะได้รับโอกาสเหมือนเด็กปกติทั่วไป ทำให้เด็กเหล่านี้ ต้องออกเรียนกลางคันหรือบางคนไม่ได้รับการศึกษาเลย แม้ว่าในปัจจุบันรัฐบาลหลาย ๆ ประเทศ ให้การสนับสนุนให้เด็กได้รับโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างเต็มที่ แต่ยังมีเด็กอีกจำนวนมากที่ยัง ขาดโอกาส ดังนั้น มีหลายประเทศที่ได้จัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพของเด็ก เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ จัดทำโครงการ “School – badges Work – Study” เพื่อช่วยเหลือแรงงานเด็ก ให้สามารถเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในตอนเช้า และเด็กกลับไปทำงาน ตอนบ่าย หรือ ประเทศบราซิลจัดทำโครงการ “Republican do pequeno Vendedor” เพื่อจัดหาอาหารกลางวันและ กิจกรรมให้เด็กเร่ร่อนสำหรับประเทศไทยมีแนวคิดการจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสที่ หลากหลาย ทั้งรัฐเป็นผู้จัด เช่น การจัดการศึกษาโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนใน พื้นที่ภูเขาสูง และถิ่นทุรกันดารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาอย่าง หลากหลายเน้นให้นักเรียน ได้รับโอกาสการศึกษาและมีการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ สำหรับภาคเอกชนมีการจัดการศึกษาอย่างมากมาย เช่น โรงเรียนโงะมาลือหล่า จัดการศึกษา สอดคล้องกับสภาพชีวิตของเด็กมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งการจัดการศึกษามุ่งที่จะ พัฒนาทักษะชีวิตหรือทักษะอาชีพให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ ในสังคมได้

แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริให้จัดทำโครงการ พัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม

ราชกุมารี (กพด.) ขึ้นเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร โดยเน้นการจัดการศึกษาให้เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ เพื่อที่จะเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนอย่างสมดุลกันทั้งด้านพุทธิศึกษา ซึ่งเป็นความรอบรู้วิชาการที่จำเป็น สำหรับการดำรงชีวิตและการศึกษาเรียนรู้ขั้นสูงต่อไป ด้านจริยศึกษา คือการมีศีลธรรมจรรยาที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม ด้านหัตถศึกษา ซึ่งเป็นความรู้และทักษะในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่องาน และเห็นคุณค่าของการทำงาน แต่จากการศึกษารายงานผลการดำเนินงานของโครงการพบว่า ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบกับเด็กอย่างมากมาย จึงต้องมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันอย่างเช่น โครงการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ โรงเรียนเน้นการสอนอาชีพเป็นกิจกรรมที่เกษตรกรที่มุ่งหวังในเรื่องผลผลิตเพื่ออาหารกลางวัน หรือเพื่อการดำรงชีวิตในท้องถิ่น โดยใช้หลักสูตรระยะสั้นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่มีการประเมินที่ระบุได้ว่าเด็กมีทักษะฝีมือที่จะสามารถไปทำงาน โรงเรียนไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งสู่อาชีพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ

การจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งฝึกทักษะด้านการประกอบอาชีพให้ผู้เรียน โดยมุ่งหวังให้เรียนเกิดทักษะด้านฝีมือ มีความขยัน อดทน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพจัดได้ในทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาโดยเป็นการให้ผู้เรียนมีความรู้และเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้อาชีพและพื้นฐานอาชีพหรือบูรณาการในสาระวิชาอื่น นอกจากนั้นแล้วยังสามารถจัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อีกด้วย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการให้ผู้เรียนค้นหาความถนัดหรือความชอบในการประกอบอาชีพ โดยโรงเรียนสามารถจัดไว้ในสาระการเรียนรู้อาชีพและพื้นฐานอาชีพ การจัดหลักสูตรสาระเพิ่มเติมโดยการพัฒนาหลักสูตรการสอนวิชาชีพต้องมีความสอดคล้องกับสภาพบริบทหรืออาชีพในท้องถิ่น และสัมพันธ์กับภาคการตลาดความต้องการแรงงานในพื้นที่และอาศัยความร่วมมือกับเครือข่าย ทั้งสถานประกอบการ ผู้ประกอบการสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนอาชีพ ซึ่งในหลายประเทศมีการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับผู้เรียนให้กับเด็ก เพื่อเป็นทางเลือกให้กับเด็กในการตัดสินใจเรียนต่อสายสามัญหรือสายอาชีพหรือทำงานได้ ดังเช่นองค์กรเอกชนในออสเตรเลีย จัดทำโครงการช่วยเหลือเยาวชนที่ตกงานให้ได้รับการฝึกฝนและทำงานหรือในประเทศประเทศอังกฤษได้จัดหลักสูตรและการจัด

การเรียนการสอนให้ผู้เรียนเพื่อการประกอบอาชีพอย่างมากมาย ได้แก่ การศึกษาและฝึกอบรมการประกอบอาชีพเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (IVET at lower secondary level) สำหรับประเทศไทยมีการส่งเสริมการเรียนอาชีพในโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่เป็นการเรียนการสอนผ่านกิจกรรม เช่น การทำโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน การเย็บปักถักร้อย ไม่มีรูปแบบการจัดการสอนอาชีพให้กับเด็กที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้หลังจบการศึกษา ในส่วนของโรงเรียนอาชีวศึกษามีการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับให้เรียนในหลายสาขาอาชีพ ทั้งงานช่าง งานเกษตร งานบริการ โดยจัดให้มีการเรียนการสอน ทั้งในวิทยาลัยและสถานประกอบการในปัจจุบันมีการพัฒนาการเรียนการสอนอาชีพให้กับเด็กที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในรูปแบบเตรียมอาชีวะ (Pre-Vet) โดยให้นักเรียนเริ่มเรียนวิชาสายอาชีพในมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเก็บสะสมหน่วยกิตไว้สำหรับเรียนต่อในอนาคต

แนวคิด การบริหารจัดการศึกษา

แนวคิดการบริหารจัดการศึกษา มีแนวคิดดังนี้ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดทฤษฎีระบบ มีรายละเอียด ดังนี้

การบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน เป็นการบริหารตามการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ ได้เป็นบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป โดยกระบวนการบริหารประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และ การปรับปรุง (Act) เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ทฤษฎีระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) สภาพแวดล้อม และผลผลิต (Output) เป็นการทำงานด้วยระบบที่มีความสัมพันธ์กันในองค์กร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามองค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า

การบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีการบริหารงาน 4 ด้าน ตามโครงสร้างการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

งานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่นและสอดคล้องการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติโดยเปิดโอกาสให้เครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ควรจัดกระบวนการเรียน

การสอนโดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง มีการเสริมสร้างทัศนคติในการประกอบอาชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม ความขยันหมั่นเพียร โดยยึดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการวัดผลประเมินผลโรงเรียนควร มีการวัดผลประเมินผลในด้านทักษะ การปฏิบัติ และความรู้โดยการสังเกตการทำงานและผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติของนักเรียนและ มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนควรมีการนำหลักสูตรของ สถาบันอาชีวศึกษามาปรับใช้โดยการให้นักเรียน ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ มีการวัดผลตามสภาพจริง และมีการฝึกงานในสถานประกอบการ

งานบริหารงานบุคคล โรงเรียนมีการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับการ จัดการเรียนการสอนด้านอาชีพโดยความร่วมมือกับสถาบันอาชีวศึกษาหรือสถานประกอบการ ในการพัฒนาและมีส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มี ความเชี่ยวชาญในอาชีพ ได้มีส่วนร่วมในการสอนวิชาชีพในโรงเรียน

งานงบประมาณ การจัดสรรทรัพยากรและการระดมทรัพยากร ควรจัดสรรและระดม ทรัพยากร เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมอาชีพ โรงเรียนเป็นการเฉพาะและ สนับสนุนให้มีการนำทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการแลกเปลี่ยน หรือทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน ในการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการจัด การศึกษา ซึ่งในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพในต่างประเทศรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณ เป็นการเฉพาะ เพื่อสนับสนุนหรือโรงเรียนมีชัยพัฒนาได้จัดสรรงบประมาณใช้ในการก่อสร้าง แปลงเกษตรเพื่อจัด ความยากจน และจัดตั้งเงินกองทุนประจำโรงเรียนเพื่อสนับสนุนเงินลงทุนใน การทำธุรกิจ นักเรียนสามารถกู้ยืมเงินไปลงทุนทำธุรกิจ

งานบริหารทั่วไป การมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่ายการจัด การศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีการสร้างการมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพกับเครือข่ายทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน อย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านองค์ความรู้ การบริหารจัดการและการสนับสนุน ด้านการตลาดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan)

1. เป็นกระบวนการทำงาน โดยการมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานหรือเครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อวางแผนการพัฒนา
2. มีการกำหนดเป้าหมาย ขั้นตอนการปฏิบัติ การติดตามผล เพื่อให้เด็กนักเรียนให้ มีทักษะอาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do)

เป็นการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ โดยการทำงานบนความร่วมมือของเครือข่ายต่างๆ ที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ทั้งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงาน องค์กร คณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check)

1. เป็นการติดตามตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้
2. มีการรายงานผลการดำเนินงานในทุกๆ ระยะๆ ซึ่งเป็นการประเมินในระหว่างการทำงาน จะทำให้การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพบรรลุเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act)

เป็นการนำผลจากการตรวจสอบนำไปปรับปรุง โดยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะด้านอาชีพ

เมื่อดำเนินการตามขั้นทั้ง 4 แล้ว จะต้องนำเสนอผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับหน่วยงานต้นสังกัดเครือข่าย ผู้ปกครอง และชุมชน ได้รับรู้ ชื่นชมในความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งกลไกสู่ความสำเร็จคือการประสานงาน (Coordinating) เป็นการประสานงานกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่าย คณะครู และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของกระบวนการ

องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต

1. ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน

- 1) ผู้เรียนมีความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ทั้งอาชีพในท้องถิ่นและอาชีพสำคัญ ในการพัฒนาประเทศ
- 2) ผู้เรียนมีเจตคติ ความคิดสร้างสรรค์ มีความขยัน อดทน และมีทักษะ ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้
- 3) ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

2. ผลผลิตด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

- 1) สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาของชุมชน
- 2) สถานศึกษามีการส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ด้านอาชีพ การเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้ปกครองและชุมชน

องค์ประกอบที่ 4 สภาพแวดล้อม

1. โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็นโรงเรียนที่มีโครงการตามพระราชดำริให้การสนับสนุน มีนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
2. หน่วยงานต้นสังกัดมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทุกปี
3. โรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในพื้นที่และเอกชน ทั้งองค์ความรู้ บุคลากรและงบประมาณ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี

ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ โดยศึกษาตามองค์ประกอบ สรุปได้ดังนี้

ด้านบริบทสถานศึกษา

โรงเรียนใน โครงการพระราชดำริที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขาสูง นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา เป็นชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น อาข่า ลาหู่ เป็นต้น โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกล การเดินทางยากลำบากแต่ในบางโรงเรียนแม้จะตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลบนภูเขาสูง แต่ก็ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวจำนวนมาก เช่น โรงเรียนบ้านสว้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน สำหรับสภาพการจัดการศึกษา ส่วนใหญ่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น แต่มีเพียงโรงเรียนล่องแพวิทยาที่จัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมีการจัดบ้านพักนอนให้กับนักเรียนบ้านไกลที่ไม่สามารถเดินทางไปกลับได้ อัตราการเรียนต่อของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำแต่มีบางโรงเรียน เช่น โรงเรียนพะเต๊ะ ที่มีอัตราการเรียนต่อในสายอาชีพและสายสามัญที่ค่อนข้างสูง สำหรับข้าราชการครูส่วนมากเป็นข้าราชการครูที่ได้รับการบรรจุใหม่ มีอายุราชการน้อยอยู่ระหว่าง 1 – 5 ปี เท่านั้น ทำให้โรงเรียนประสบปัญหาการพัฒนาที่ต่อเนื่องครูมีการโยกย้ายบ่อย

สำหรับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนพบว่าชุมชนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มีอาชีพทำนาทำไร่ มีฐานะยากจน แต่ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาดีทั้งด้านแรงงาน ภูมิปัญญาในการสนับสนุนโรงเรียนในบางโรงเรียนมีโครงการของหน่วยงานของรัฐที่ตั้งในชุมชนให้การสนับสนุน

องค์ประกอบด้านที่ 1 ปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย คือ งานบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา

ผลการศึกษาโรงเรียนที่บริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ จำนวน 5 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีการจัดการศึกษาตามขอบข่ายและภารกิจงานตามแบบสถานศึกษาโดยทั่วไป แต่มีการกิจกรรมเพิ่ม คือ กลุ่มงานโครงการพระราชดำริ ที่ต้องดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการพระราชดำริ คือ การส่งเสริมด้านสุขภาพและภาวะโภชนาการเด็ก การสร้างโอกาสทางการศึกษา การส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ การปลูกฝังสำนึกรักในทรัพยากรธรรมชาติ การเสริมสร้างด้านอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับงานด้านการส่งเสริมอาชีพสำหรับนักเรียนซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในวัตถุประสงค์ของโครงการพระราชดำริ โรงเรียนดำเนินงานตามขอบข่ายและภารกิจดังนี้

ด้านวิชาการ

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาในลักษณะโรงเรียนทั่วไป เน้นการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร เพื่ออาหารกลางวันหรืออาชีพในท้องถิ่น เช่น งานปักผ้าชนเผ่า งานจักสานที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มุ่งเน้นผลผลิตมากกว่ากระบวนการเรียนการสอน แต่มีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมอาชีพในสาระเพิ่มเติม โดยให้ความสำคัญสอดคล้องกับสภาพบริบทและให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการพระราชดำริ ดังเช่น โรงเรียนบ้านสว้า อำเภอ บ่อเกลือ จังหวัดน่าน มีการจัดทำโครงการการปลูกกาแฟและนำเมล็ดกาแฟมาแปรรูปเป็นกาแฟสดจำหน่ายให้กับคณะครูและนักท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียน โดยใช้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอำเภอบ่อเกลือ โรงเรียนล่องแพวิทยา อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประสพปัญหาเกี่ยวกับการขนส่งวัตถุดิบ เพื่อผลิตอาหารกลางวันและอาหารสำหรับนักเรียน จึงจัดกิจกรรมโครงการปลูกผักบนพื้นที่สูงจำหน่ายให้กับโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนและจำหน่ายให้กับผู้ปกครองนอก จากนั้นแล้วโรงเรียนส่วนใหญ่มีการพัฒนาหลักสูตรสาระวิชาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นตามความถนัดและความสนใจของครูมากกว่าความต้องการของตลาดแรงงานและข้อค้นพบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนยังเป็นลักษณะของหลักสูตรทั่ว ๆ ไปที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลสอบระดับชาติทำให้การสอนอาชีพในโรงเรียนเป็นเพียงแค่กิจกรรมเท่านั้น ไม่มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ชัดเจนและไม่ส่งผลให้กับเด็กที่จบการศึกษาแล้วนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้

2) ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องการสอนอาชีพ โดยในระดับประถมศึกษาจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระเพิ่มเติมที่โรงเรียนจัดทำขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนยังมีลักษณะการจัดกิจกรรมที่สอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ มีการนำผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชาชีพ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่สนับสนุน เช่น วิทยาลัยอาชีพ มาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน เช่น กรณีโรงเรียนบ้านแม่ระเมิง ทำข้อตกลง (MOU) ร่วมกับวิทยาลัยการเกษตรและเทคโนโลยีตาก จังหวัดตาก จัดการเรียนการสอนสายอาชีพให้กับนักเรียนแต่มีปัญหาและอุปสรรค คือ การจัดการเรียนการสอนมักประสบกับปัญหาการขาดแคลนวัสดุฝึก เครื่องมือ และบุคลากรขาดความรู้ในดำเนินงานอาชีพ การขาดความต่อเนื่องของกิจกรรมและโรงเรียนยังมุ่งเน้นจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติทั่วไป

3) ด้านการวัดผลประเมินผล การวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางและมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผลของการทดสอบระดับชาติ สำหรับการสอนอาชีพในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนไม่ได้จัดทำระเบียบเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลของโรงเรียนที่เกี่ยวกับงานอาชีพ แต่ถ้าหากโรงเรียนได้มีการนำหลักสูตรระยะสั้นของสถาบันอาชีวศึกษามาใช้ก็จะมีผลการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรนั้น ๆ

ด้านบริหารงานบุคคล โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีการพัฒนาครูด้านตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเน้นการพัฒนาในกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ เหมือนกับโรงเรียนทั่ว ๆ ไป ในส่วนของโครงการพระราชดำริ ซึ่งโรงเรียนมีการพัฒนาครู ในเรื่องการสอนอาชีพเป็นการเฉพาะ โดยมีการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เช่น วิทยาลัยเทคนิค อบรมครูด้านการซ่อมเครื่องยนต์ การซ่อมแผงโซลาร์เซลล์ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีคุณลักษณะที่เป็นผู้บริหารที่มีอุดมการณ์ในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพ มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เป็นนักประสานงาน เพื่อระดมทรัพยากรและระดมเครือข่ายที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษา รู้จักเลือกใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนส่วนพัฒนาให้มีคุณลักษณะเป็นผู้แสวงหาและเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนอาชีพ การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี การประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวิทยากรภายนอก เพื่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูส่วนใหญ่เป็นครูที่มีอายุชรากรน้อย พักประจำที่โรงเรียน จึงมีความไฟที่จะเรียนรู้และทุ่มเทเวลาให้กับการจัดกิจกรรมการสอนได้ ทั้งในเวลาราชการและหลังโรงเรียนเลิกเรียนตลอดจนวันเสาร์ – อาทิตย์ สำหรับการสร้างขวัญและกำลังใจ และการสร้างแรงจูงใจให้กับครูนั้น โรงเรียนมีการสร้างบรรยากาศให้ครูได้อยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข เช่นกรณี โรงเรียนล่องแพวิทยา

สร้างบรรยากาศเป็นครอบครัวล่องแพ โดยให้ครูจัดทำอาหารร่วมกันทุกมื้อ หรือการให้ครูได้มีความสุขในการทำงานโดย ใช้แนวคิด *ให้ครูคิดสิ่งที่อยากทำแล้วให้ครูทำ* เป็นต้น

ด้านงบประมาณ การจัดสรรทรัพยากรและการระดมทรัพยากร โรงเรียนได้รับจัดสรรงบประมาณจากเงินรายหัวนักเรียนที่รัฐอุดหนุนเช่นเดียวกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป โรงเรียนมีแนวทางในการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแล้วโรงเรียน นอกจากนี้แล้วยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีงบประมาณตามภารกิจหรือวัตถุประสงค์ที่จะสนับสนุน โครงการพระราชดำริ ให้การสนับสนุนอีกด้วย เช่น โรงเรียนบ้านแม่สลิคหลวง กรมปศุสัตว์สนับสนุนการเลี้ยงไก่ และกรมประมงสนับสนุนพันธุ์ปลา เพื่อโครงการอาหารกลางวัน หรือสถานกงสุลใหญ่ ณ นครแวนคูเวอร์ ชุมชนไทย และ Canadian International Education Assistance Foundation (CIEAF) องค์การการกุศลแคนาดา จัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนด้านวิชาชีพ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการประกอบอาชีพให้กับ นักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ระเมิง เป็นต้นสำหรับในเรื่องการจัดสรรงบประมาณสำหรับการส่งเสริมอาชีพเป็นยังเป็นปัญหาของโรงเรียน เพราะว่าโรงเรียนไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นการเฉพาะให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน แต่ที่โรงเรียนดำเนินการเป็นกิจกรรมระยะสั้นตามที่หน่วยงานอื่นสนับสนุนเท่านั้น ไม่ได้มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน

ด้านบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปของโรงเรียน ด้านการมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย โรงเรียนมีการบริหารแบบการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งในชุมชน ทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง มีการประสานงานกับเครือข่าย ทั้งในและนอกโรงเรียน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ปัญหาที่พบคือการประสานงานที่ไม่ชัดเจน หรือการขาดการวางแผนร่วมกันของหน่วยงาน ทำให้เกิดปัญหาเรื่องเวลาหรือกิจกรรมของหน่วยงานอื่นไม่ตรงกับแผนงานกิจกรรมของโรงเรียน ทำให้การบริหารจัดการของโรงเรียนไม่เป็นไปตามแผนงานของโรงเรียนที่กำหนดไว้

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ

โรงเรียนมีการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ใช่วงจรบริหารคุณภาพ มีอยู่ 5 ขั้นตอน และมีการสร้างเครือข่ายเป็นกลไกการขับเคลื่อน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตามแนวทางการพัฒนาการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป สำหรับการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมวิชาชีพนั้น มีการวางแผนการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน โดยกำหนดเป้าหมายให้นักเรียนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการให้นักเรียนมีรายได้ระหว่าง

เรียนเพื่อช่วยเหลือครอบครัว นอกจากนั้นแล้วโรงเรียนยังนำเอาผลผลิตที่ได้จากการเรียนการสอนให้นักเรียนไปใช้ในการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do) โรงเรียนดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ มีการกำหนดหน้าที่และภารกิจของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน โดยมีการแบ่งหน้าที่ตามโครงการในพระราชดำริ นอกจากนั้นแล้วโรงเรียนมีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่ได้รับ งบประมาณสนับสนุนโครงการพระราชดำริในการพัฒนาผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) โรงเรียนมีการติดตามตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอน และมีการรายงานผลการดำเนินงานในทุกระยะ ๆ โดยมีการรายงานให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และงานโครงการพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) โรงเรียนมีการประเมินกิจกรรมตามแผนงานและนำผลไปปรับปรุง

เมื่อดำเนินงานครบตามขั้นตอนทั้ง 4 แล้ว โรงเรียนมีการจัดทำรายงาน (Report) ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการพระราชดำริ ให้กับหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสำหรับกลไกสู่ความสำเร็จคือ การประสานงาน (Coordinating) โรงเรียนมีการประสานงานกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่าย หน่วยงานต้นสังกัด ทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งนี้โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต

ด้านผลผลิต ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียนและผลผลิตด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

1. ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนมีการกำหนดคุณลักษณะผู้เรียนด้านอาชีพ ไว้ดังนี้

1.1 นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพ โรงเรียนหลายโรงเรียนมีการฝึกทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียน อาทิ การฝึกนักเรียนในการเลี้ยงไก่ ปลุกผัก เลี้ยงกบ การฝึกงานทอผ้า ชนเผ่า เช่น โรงเรียนพะเยา มีการสอนการทอผ้ากระเหรี่ยง เป็นต้น

1.2 นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน โรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนนำสินค้าที่ได้จากการผลิตนำไปขายทั้งในโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน เช่น กรณีโรงเรียนล่องแพวิทยา ส่งเสริมให้นักเรียนนำพืชผักที่ปลูกไปขายให้กับโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน หรือนำไปขายให้กับผู้ปกครอง หรือกรณีโรงเรียนบ้านสว้า จัดทำร้านกาแฟจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2. ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

2.1 โรงเรียนมีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย การจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมอาชีพของโรงเรียนมีการสอนอาชีพอย่างหลากหลายตามสภาพของบริบท วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

2.2 โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนผู้ปกครอง

องค์ประกอบที่ 4 สภาพแวดล้อม

ด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ 2. สภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

1. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานในการส่งเสริมการสอนอาชีพในระยะสั้น โดยได้รับการสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้ งบประมาณ ครู และบุคลากร ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานอื่น เช่น การอบรมการเพาะเห็ดจากสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น ด้านงบประมาณได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จตรวจเยี่ยมโรงเรียน จะได้รับการสนับสนุนในทุกๆ ด้านจากหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชนเอกชน

2. สภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ โรงเรียนขาดแคลนอาคารเรียนอาคารประกอบ โรงเรียนไม่มีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนวิชาชีพที่หลากหลายส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพหัตถกรรมตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งอาชีพเหล่านี้ไม่ได้เป็นสินค้าที่ตลาดมีความต้องการในปัจจุบัน เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมมากกว่างานอาชีพ

ขั้นตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการจัดการศึกษาตามองค์ประกอบ สรุปดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยการนำเข้า ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย คือ งานบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา มีขอบข่ายภารกิจที่ต้องดำเนินการ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านวิชาการ 2. ด้านบริหารงานบุคคล 3. ด้านงบประมาณ และ 4 ด้านบริหารทั่วไป โดยแต่ละด้านโรงเรียนควรดำเนินงานดังนี้

ด้านวิชาการ การบริหารวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักหรือหัวใจของการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วย

1) การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนควรมีการจัดทำหลักสูตรการส่งเสริมวิชาชีพให้นักเรียน โดยมีการประสานงานกับวิทยาลัยอาชีวศึกษาในการจัดทำหลักสูตรหรือการนำหลักสูตรของวิทยาลัยอาชีวศึกษามาจัดการเรียนการสอน เช่น การนำหลักสูตรระยะสั้นสอนในโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรควรรศึกษาระดับและความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ เพื่อนำมากำหนดเนื้อหาวิชา ซึ่งสอดคล้องกับ วิชา จันทรศิลา กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับวิทยาลัยอาชีวศึกษาในพื้นที่ และได้ยกตัวอย่างการที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ให้วิทยาลัยอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่นำร่องการพัฒนาการสอนอาชีพในโรงเรียนร่วมกับโรงเรียนแม่ต๋อน อำเภออมก๋อย

2) การจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ โรงเรียนควรร่วมมือกับวิทยาลัยอาชีวศึกษาหรือสถานประกอบการในพื้นที่ เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ซึ่ง ดร.สมเกียรติ์ ชอบผล ได้ยกตัวอย่าง โรงเรียนบ้านบ่อเบี้ย ที่ร่วมมือกับวิทยาลัยเทคนิคจังหวัดอุดรธานี ในการจัดการเรียนการสอนกันร่วมกับโรงเรียน หรือให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการทำงานในสถานประกอบการ นอกจากนั้นควรให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น

3) การวัดผลประเมินผล การวัดผลประเมินผลควรมีการวัดผลตามสภาพจริง โดยการวัดผลจากการปฏิบัติจริง การวัดผลประเมินผลมีความยืดหยุ่น โดยใช้เกณฑ์วัดผลร่วมกับวิทยาลัยอาชีวศึกษาหรือสถานประกอบการในการประเมินผลของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับรังสรรค์ มณีเล็ก รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กล่าวไว้ว่า การวัดผลประเมินผลสำหรับสอนอาชีพต้องประเมินตามสภาพจริง เน้นประเมินด้านทักษะที่เกิดกับผู้เรียนมากกว่าการประเมินด้านความรู้

ด้านบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรโรงเรียน ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับการสอนวิชาชีพ ทั้งนี้ เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาด้านอาชีพ ดังนั้น จึงควรประสานกับสถาบันที่เปิดสอนวิชาชีพในการพัฒนาบุคลากร ดังกรณี วัชรพงษ์ ปิ่นดีบ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสารภี ได้ยกตัวอย่างของวิทยาลัยเทคนิคสารภีได้จัดอบรมเรื่องการซ่อมเครื่องยนต์ให้กับคณะครูโรงเรียนอมก๋อย นอกจากนี้ การเรียนรู้ร่วมกับครูภูมิปัญญา หรือสถานประกอบการ ยังเป็นการพัฒนาบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้ในด้านอาชีพอีกด้วย ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรตำแหน่งวิชาเอกที่ตรงกับการสอนอาชีพให้กับโรงเรียน นอกจากนั้นแล้วผู้ทรงคุณวุฒิยังให้ความสำคัญกับผู้บริหารและครู รายละเอียดดังนี้

1. ด้านผู้บริหาร ในด้านนโยบายการพัฒนาผู้บริหารควรเน้นให้ผู้บริหารมีทักษะหรือความรู้เกี่ยวกับการสอนอาชีพในโรงเรียน การกำหนดนโยบายหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน การแก้ไขกฎระเบียบให้เอื้อต่อการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน

2. ด้านครู การคัดสรรครูควรกำหนดคุณสมบัติครูที่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนอาชีพ การพัฒนาครูในเรื่องการสอนอาชีพในโรงเรียน การส่งเสริมให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านประกอบอาชีพในพื้นที่ได้เข้ามาบรรจุเป็นครู การสร้างแรงจูงใจให้ครูสอนอาชีพในโรงเรียน

ด้านงบประมาณ

ด้านงบประมาณของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ รัฐบาลควรดำเนินการ ดังนี้ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือฝึกอาชีพให้นักเรียน การจัดสรรงบประมาณให้กับวิทยาลัยอาชีวศึกษาในการจัดสอนวิชาชีพให้กับนักเรียนในโครงการพระราชดำริ การส่งเสริมให้โรงเรียนใช้ทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานอื่นให้เกิดประสิทธิภาพ อำนาจวิษณุวัตร ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ นำเสนอแนวทางไว้ว่า โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณที่โรงเรียนได้รับจากเงินอุดหนุนรายหัวและเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมการสอนอาชีพในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

ด้านการบริหารงานทั่วไป

การบริหารทั่วไปของโรงเรียนด้านการมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริด้านการมีส่วนร่วม โรงเรียนควรมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ทั้งผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน เครือข่ายทั้งในและนอกชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งถือเป็น

โอกาสของโรงเรียนที่จะนำความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเข้ามาพัฒนา การจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพได้เป็นอย่างดี ในด้านการสร้างเครือข่าย โรงเรียนควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันที่เปิดสอนวิชาชีพในพื้นที่ หน่วยงานที่ส่งเสริมอาชีพ เช่น เกษตรอำเภอ ประมง เป็นต้น นอกจากนี้ควรประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสถานที่ฝึกงานให้กับนักเรียน และโรงเรียนควรมีการวางแผนร่วมกันกับเครือข่ายในการจัดการศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ

การบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ใช้วงจรบริหารคุณภาพ 4 ขั้นตอน และมีการสร้างเครือข่ายเป็นกลไกการขับเคลื่อน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ มีการกำหนดแผนงาน กิจกรรมในการสอนวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกับภาคีเครือข่าย

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do) โรงเรียนควรมีการแบ่งหน้าที่ตามโครงการ ในพระราชดำรินอกจากนั้นแล้วโรงเรียนควรมีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่ได้รับงบประมาณโครงการพระราชดำริในการพัฒนาผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) โรงเรียนมีการติดตามตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอน และมีการรายงานผลการดำเนินงานในทุกระยะ ๆ โดยการดำเนินการให้เป็นระบบ โดยมีการรายงานให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและงานโครงการพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) โรงเรียนมีการประเมินกิจกรรมตามแผนงาน และนำผลไปปรับปรุง โดยการดำเนินงานให้เป็นระบบ

เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 4 แล้ว โรงเรียนควรมีการรายงานผลการดำเนินงาน (Report) โดยมีการจัดทำให้เป็นปกติในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ไม่ควรจัดทำรายงานหลังสิ้นสุดกิจกรรม ซึ่งกลไกสู่ความสำเร็จ คือ การประสานงาน (Coordinating) โรงเรียนมีการประสานงานกับเครือข่ายในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ทั้งนี้ โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ การสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาทั้งในชุมชนและนอกชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพ โดยมีการประสานความร่วมมือกันจัดการศึกษา ทั้งสถาบันที่เปิดสอนวิชาชีพ สถานประกอบการในพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพ

องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต

ด้านผลผลิต ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียนและผลผลิตด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

1. ด้านคุณภาพของผู้เรียน

คุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนมีการกำหนดคุณลักษณะผู้เรียนด้านอาชีพ ไว้ดังนี้

1.1 นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ

1.2 นักเรียนมีลักษณะพื้นฐานของการประกอบอาชีพ ได้แก่ ความขยัน อดทน ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์

1.3 นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพ

1.4 นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

2. ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

2.1 โรงเรียนเป็นสถานฝึกหรือส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2.2 โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชนและโรงเรียนใกล้เคียง

2.3 ผู้ปกครอง ชุมชนได้รับการส่งเสริมอาชีพพร้อมกับนักเรียน

องค์ประกอบที่ 4 สภาพแวดล้อม

ด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ 2. สภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

1. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ โรงเรียนใน โครงการพระราชดำรินโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อพัฒนาการสอนอาชีพตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำรินี้มีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้นโรงเรียนควรมีการวางแผนและประสานงานกับหน่วยงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้การดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ

2. สภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ โรงเรียนขาดแคลนครูและบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนอาชีพ โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลสถาบันที่เปิดสอนด้านอาชีพ การเดินทางยากลำบากทำให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทำได้ลำบาก มีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพน้อยไม่หลากหลายส่วนใหญ่เป็นอาชีพในท้องถิ่น

สรุปผลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชทานแนวทางการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร โดยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนวิชาชีพเพื่อให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้ จึงมีโครงการจัดการเรียนสอนวิชาชีพในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งโรงเรียนจะมีการบริหารจัดการศึกษาแตกต่างจากโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ หากพิจารณาตามระบบการบริหารจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงระบบ (System Approach) ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย งานบริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) งานวิชาการ 2) งานบุคลากร 3) งานงบประมาณ และ 4) งานบริหารทั่วไป

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยด้านกระบวนการ ประกอบด้วยขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การดำเนินงาน 3) การตรวจสอบติดตามผล 4) การปรับปรุง และการรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งมีกลไกขับเคลื่อนคือการประสานงาน

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยด้านผลผลิต ประกอบด้วย 1) ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน 2) ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา 2) สภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ผู้วิจัยได้นำผลในขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมาสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ โดยนำเสนอ 2 ส่วน คือ

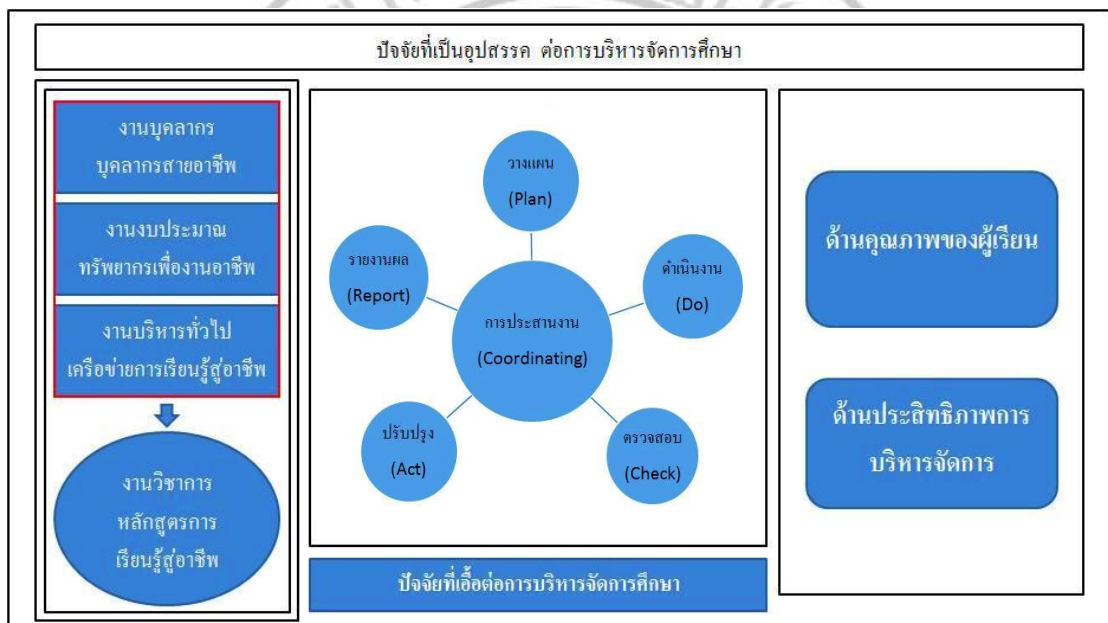
ส่วนที่ 1 ผลการยกกร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ส่วนที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการยก่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ผลการยก่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบดังนี้ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และสภาพแวดล้อม ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ผลการยก่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

การจัดการศึกษาโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบดังนี้ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และสภาพแวดล้อม โดยมีรายละเอียดตามแหล่งที่มา ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยนำเข้า คือ งานบริหารสถานศึกษา ซึ่งการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีการบริหารงาน 4 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย งานหลักสูตรการเรียนรู้สู่อาชีพ บุคลากรสายอาชีพ ทรัพยากรเพื่องานอาชีพ และเครือข่ายการเรียนรู้สู่อาชีพ

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ

การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ใช้วงจรบริหารคุณภาพ มีอยู่ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act)

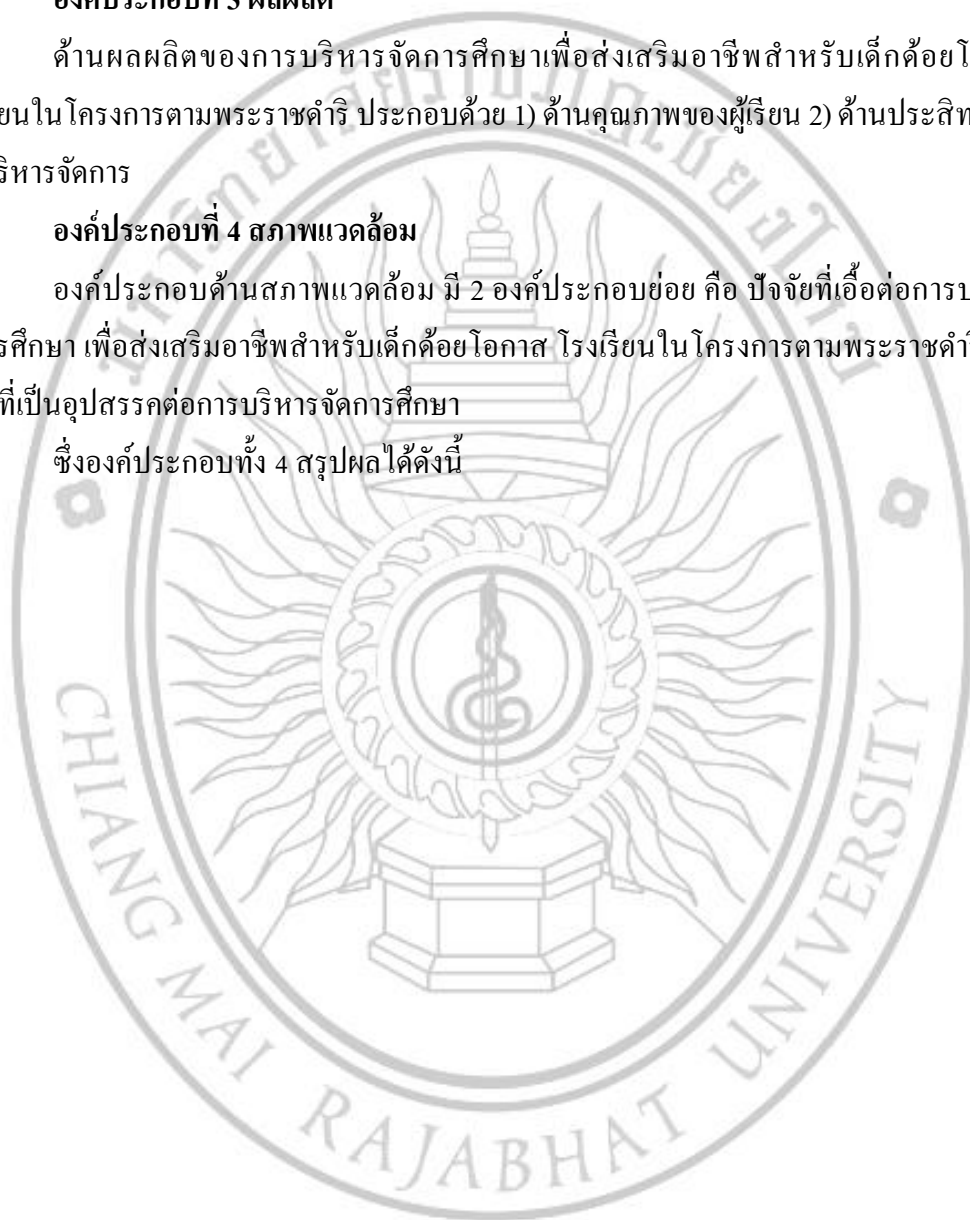
องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต

ด้านผลผลิตของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน 2) ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ 4 สภาพแวดล้อม

องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษา

ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 สรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า งานบริหารสถานศึกษา	หลักสูตร การเรียนรู้สู่อาชีพ	การพัฒนาหลักสูตร			
		1. หลักสูตรมีความ ยืดหยุ่นสอดคล้องกับ สภาพบริบทของพื้นที่	✓	✓	✓
		2. หลักสูตรมีความ สอดคล้องกับอาชีพใน ท้องถิ่น และ ความ ต้องการของตลาด	✓	✓	✓
		3. ร่วมกับสถาบัน อาชีวศึกษาในพื้นที่ใน การพัฒนาหลักสูตร การสอนอาชีพใน โรงเรียน		✓	✓
		4. หลักสูตรเน้นให้ นักเรียนมีเจตคติ และ มีทักษะในการ ประกอบอาชีพ	✓	✓	✓
		5. หลักสูตรมีความ หลากหลายเหมาะสม กับผู้เรียน	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
		การจัดการเรียนการสอน			
		1. จัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้ฝึก ปฏิบัติจริง	✓	✓	✓
		2. จัดการเรียนการสอน ในสถานที่จริง เช่น ใน สถานประกอบการใน ชุมชน	✓		✓
		3. จัดการเรียนการ สอนร่วมกับสถาบัน อาชีวะหรือ ผู้ประกอบการในพื้นที่	✓	✓	✓
		4. จัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้มีโอกา สเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ หลากหลายและ เหมาะสมกับผู้เรียน		✓	✓
		5. จัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมี รายได้ระหว่างเรียน	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกย่องขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกย่อง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
		การวัดผลประเมินผล			
		1. การวัดผล ประเมินผลมีความ ยืดหยุ่นเหมาะสม กับผู้เรียน	✓	✓	✓
		2. การวัดผล ประเมินผล ตามสภาพ จริง เน้นการประเมิน ทักษะปฏิบัติ และ ประเมินผลงานของ นักเรียนมากกว่าการ ประเมินทฤษฎีหรือ ด้านความรู้	✓	✓	✓
		3. มีการสร้างเกณฑ์การ วัดผลประเมินผล ร่วมกับสถาน ประกอบการ ภูมิปัญญาหรือสถาบัน การสอนอาชีพ		✓	✓
		4. จัดทำระเบียบการ ถ่ายโอนความรู้จาก ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ		✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	บุคลากรสายอาชีพ	1. ให้โรงเรียนได้มี โอกาสสรรหาครูที่มี ความรู้เกี่ยวกับการ สอนอาชีพหรือครูที่มี ทักษะด้านการ ประกอบอาชีพ		✓	✓
		2. ให้โรงเรียนมีโควตา พิเศษสำหรับการเลื่อน ขึ้นเงินเดือนสำหรับครู ที่ปฏิบัติการสอนใน โรงเรียน	✓	✓	✓
		3. โรงเรียนร่วมกับ สถาบันสอนอาชีพหรือ สถานประกอบใน การพัฒนาครูให้มี ความรู้เกี่ยวกับการ สอนอาชีพ	✓	✓	✓
		4. ส่งเสริมให้บุคลากรที่ มีความรู้ มีทักษะด้าน อาชีพ นำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาปฏิบัติการ สอนหรือบรรจุเป็นครู ในโรงเรียน	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกย่องขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกย่อง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	บุคลากรสายอาชีพ	5. เป็นบุคคลที่มีความรู้เข้าใจอุดมการณ์ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้กับนักเรียนและชุมชน 6. เป็นนักประสานงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กรสามารถที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เข้ามสนับสนุนการจัดการศึกษา 7. มีภาวะผู้นำ มีความยืดหยุ่นในการทำงาน เป็นที่ยอมรับทั้งในโรงเรียนและชุมชน 8. มีความสามารถในการบูรณาการด้านหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียน	✓	✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	บุคลากรสายอาชีพ	9. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างอัตลักษณ์ของโรงเรียน โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนของชุมชน และนโยบายของรัฐ 10. มีความรู้และเข้าใจเรื่องของเศรษฐศาสตร์ และการตลาดเพื่อนำมาประยุกต์ในการวางแผนการจัดการศึกษา 11. มีความรู้ ทักษะความสามารถ ตลอดจนมีแนวคิดหรืออุดมการณ์ในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ		✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	บุคลากรสายอาชีพ	12. มีความเสียสละ ทุ่มเท ในการจัดการ เรียนการสอนทั้งในเวลา และนอกเวลาราชการ อุทิศเวลาในการจัดการ เรียนการสอน สามารถ ประสานงานกับชุมชน สถานประกอบการใน การจัดการเรียน การสอน 13. มีความรู้และเข้าใจ เรื่องของเศรษฐศาสตร์ และการตลาดสามารถ นำความรู้มาประยุกต์ใช้ ในการเรียนการสอนได้ 14. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้สิ่งใหม่และนำ ความรู้ที่ได้มาออกแบบ การเรียนการสอนให้ทัน การเปลี่ยนแปลง		✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	บุคลากรสายอาชีพ	15. มีความสามารถในการบูรณาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน อีกทั้งนำทรัพยากรในชุมชนมาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน		✓	✓
		16. มีประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพอื่น สามารถนำประสบการณ์ของตนเองมาถ่ายทอดให้กับนักเรียน ตลอดจนถึงผู้ปกครองในการประกอบ อาชีพ	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกเว้นขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกเว้น	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า งานบริหารสถานศึกษา	ทรัพยากร เพื่องานอาชีพ	1. จัดสรรงบประมาณ ด้านการสอนอาชีพ เพิ่มเติมจากงบประมาณ ทั่วไป		✓	✓
	เครือข่ายการเรียนรู้ สู่อาชีพ	2. สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการ สอนอาชีพให้กับ โรงเรียน	✓	✓	✓
		3. ส่งเสริมให้โรงเรียน และหน่วยงานอื่นที่ เกี่ยวข้องใช้ทรัพยากร ร่วมกันในการสอน วิชาชีพ	✓	✓	✓
		4. โรงเรียนนำ ทรัพยากรที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นมาจัดการเรียน การสอนวิชาชีพ	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	เครือข่ายการเรียนรู้ สู่อาชีพ	5. การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอนอาชีพ ทั้งสถาบัน การสอนอาชีพ สถานประกอบการ ภูมิปัญญา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างหลากหลาย		✓	✓
		6. การประสานงานกับสถานประกอบการในพื้นที่เพื่อให้นักเรียนได้เข้าไปฝึกงานในสถานที่จริง โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้การประกอบอาชีพ รวมทั้งการให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	เครือข่ายการเรียนรู้ สู่อาชีพ	7. การสร้างเครือข่ายเพื่อ ช่วยเหลือสนับสนุน การสอนอาชีพในทุก ระดับ ทั้งในระดับ โรงเรียน ระดับชุมชน และนอกชุมชน	✓	✓	✓
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ	ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan)	1. กำหนดเป้าหมาย การจัดการศึกษาของ โรงเรียน โดยการมี ส่วนร่วมของทุกภาค ส่วนและภาคีเครือข่าย ต่าง ๆ มีการกำหนด แผนงานกิจกรรมใน การสอนวิชาชีพใน โรงเรียน	✓	✓	✓
	ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do)	2. การทำงาน มีการ บูรณาการ การทำงาน กับภาคีเครือข่ายที่มี หน้าที่สนับสนุน โรงเรียนในโครงการ พระราชดำริ เพื่อให้ นักเรียนได้รับ ความรู้และทักษะด้าน	✓		✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check)	การประกอบอาชีพ อย่างหลากหลายตาม ความสนใจของตนเอง 3. สร้างการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนให้มี การติดตาม ตรวจสอบ การทำงานทุกขั้นตอน และมีการรายงานผล การดำเนินงานในทุก ระยะ ๆ โดยการ ดำเนินการให้เป็นระบบ	✓	✓	✓
	ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act)	4. มีการปรับปรุงและ พัฒนางานในทุก ๆ ระยะหรือนำผล การประเมินมาปรับปรุง ให้ดีขึ้นตลอดเวลา	✓	✓	✓
	ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล (Report)	5. มีการรายงานผลการ ดำเนินงานให้กับ หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเป็นประจำ	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกย่องขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกย่อง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
		*** สำหรับกลไกผู้ ความสำเร็จคือการ ประสานงาน (Coordinating) กับภาคีเครือข่าย ทั้ง ภายในชุมชน และนอก ชุมชน ให้เข้ามามีส่วน ร่วมตามความถนัดหรือ หน้าที่ของแต่ละภาค ส่วนในการจัด การศึกษาเพื่อส่งเสริม อาชีพในโรงเรียน***		✓	✓
องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต	ผลผลิตด้านคุณภาพ ของผู้เรียน	1. นักเรียนมีเจตคติที่ดี ต่อการประกอบอาชีพ มีความสนใจและได้ เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ อย่างหลากหลาย สามารถตัดสินใจเลือก เรียนต่อหรือประกอบ อาชีพตามความสนใจ ของตนเอง	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกย่องขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกย่อง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
		2. นักเรียนมีคุณลักษณะ พื้นฐานของการประกอบ อาชีพ ได้แก่ ความขยัน อดทน ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น	✓	✓	✓
		3. นักเรียนมีทักษะใน การประกอบอาชีพ และ สามารถประกอบอาชีพ ตามความถนัดและ ความสนใจได้หลังจบ การศึกษา	✓	✓	✓
		4. นักเรียนมีรายได้ ระหว่าง เรียน นักเรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ จากการ เรียนไปหารายได้ โดยการช่วยเหลือ ครอบครัว ประกอบ อาชีพหรือฝึกงานใน สถานประกอบการหรือ ผลิตสินค้าจำหน่ายได้ ในระหว่างเรียน	✓	✓	

สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	ด้านประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ	5. โรงเรียนเป็นสถานที่ฝึกหรือส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง โดยโรงเรียนจัดการเรียน การสอนด้านอาชีพให้กับนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองมีรายได้เพิ่ม 6. โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชน โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้านอาชีพชุมชน เป็นทั้งสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ที่ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การประกอบอาชีพ โดยโรงเรียนทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่ายในการส่งเสริมอาชีพ		✓	✓

ตารางที่ 4.1 ผลการยกเว้นขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกเว้น	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
องค์ประกอบที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อม	สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการบริหาร จัดการศึกษา	ด้านนโยบายของ ภาครัฐ โรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริเป็น โรงเรียนที่ได้รับการ สนับสนุนช่วยเหลือ จากภาครัฐอย่าง ต่อเนื่อง		✓	✓
		ด้านการสนับสนุนจาก ภาคส่วนต่างๆ ได้รับการสนับสนุนจาก ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ให้ การสนับสนุน ทำให้ โรงเรียนได้มีวัสดุ อุปกรณ์การเรียน การสอนครบ	✓	✓	

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

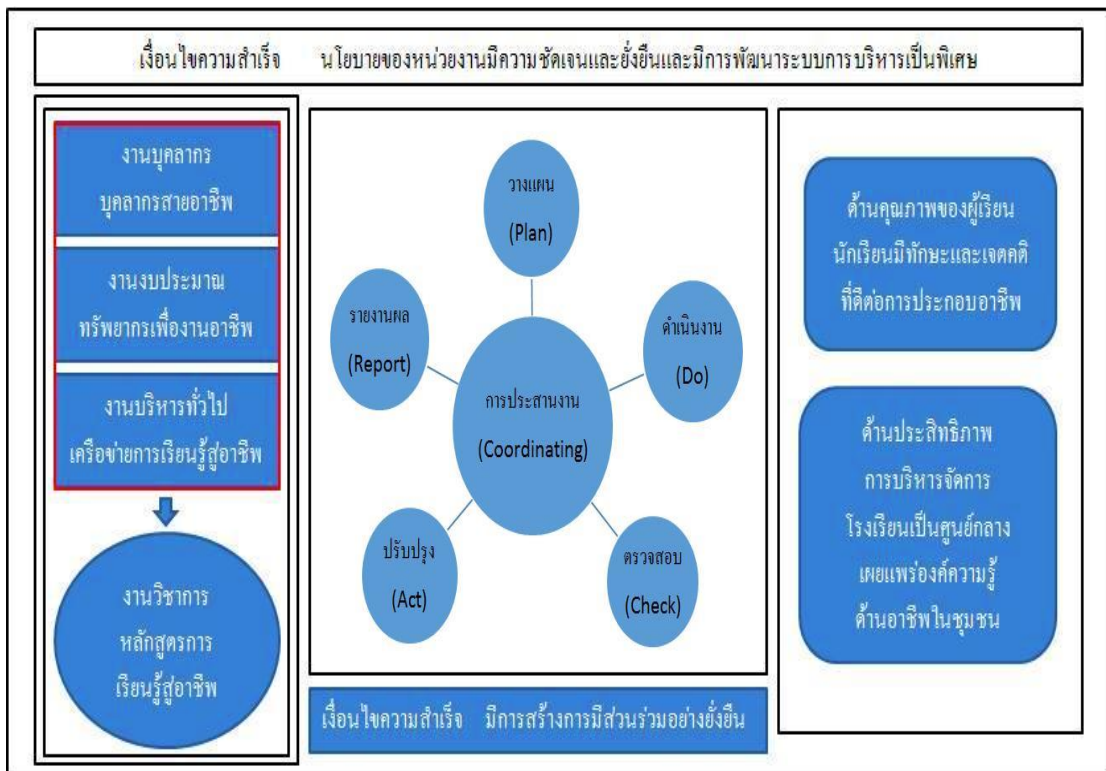
องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	สภาพแวดล้อมที่ เป็นอุปสรรคต่อการ บริหารจัดการศึกษา	ลักษณะสภาพของ บริบทและสังคม 1. สภาพทางภูมิศาสตร์ โรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริ ตั้งอยู่ บนพื้นที่ภูเขาสูง การ คมนาคมยากลำบาก ทำ ให้นักเรียนขาดโอกาส ในการเรียนรู้กับแหล่ง เรียนรู้ที่ทันสมัย 2. สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีการประกอบ อาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนามีฐานะยากจน ทำให้ผู้ปกครองขาด ความสนใจใน การศึกษาของบุตรหลาน ชุมชนขาดการมี ส่วนร่วม ในการจัด การศึกษา	✓	✓	

ตารางที่ 4.1 ผลการยกร่างขององค์ประกอบของการจัดการศึกษาโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	ผลการยกร่าง	แหล่งที่มา		
			เอกสาร	โรงเรียนที่มี การปฏิบัติที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
		3. สภาพทางสังคม นักเรียนและผู้ปกครอง มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม มีภาษา ที่หลากหลาย ใช้ ภาษาไทยเป็นภาษา ที่สอง ทำให้การเรียนรู้ การอ่านออกเขียนได้ช้า	✓	✓	
		สภาพการบริหารจัดการ การศึกษา 1. ผู้บริหารและครูมี การย้ายบ่อยทำให้ การดำเนินงานของ สถานศึกษาขาดความ ต่อเนื่อง 2. การบริหารงานต้อง ดำเนินการตามนโยบาย ของภาครัฐ เช่นเดียวกับ โรงเรียนทั่วไป ทั้ง งานวิชาการ งาน งบประมาณ งาน บุคลากร และงาน บริหารทั่วไป	✓ ✓	✓ ✓	

ส่วนที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำรินำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เพื่อพิจารณาความ
เหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริ ด้วยการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้วิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ
ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบตามขั้นตอนของ ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบ
ความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

จากภาพที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว
ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process)
ผลิต (Outputs) และเงื่อนไขความสำเร็จ ดังรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยการนำเข้า ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย คือ การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม
อาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีการบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่
งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ซึ่งงานวิชาการถือเป็นหัวใจหลักและ
เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำเร็จ ส่วนงานบุคคล งานงบประมาณ และ
งานบริหารทั่วไป เป็นส่วนสนับสนุน ซึ่งแต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ

การบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ใช้วงจรบริหารคุณภาพ มีอยู่ 5 ขั้นตอน และมีการสร้างเครือข่ายเป็นกลไกการขับเคลื่อน คือ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) การปรับปรุง (Act) และการรายงานผล (Report)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิตของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน และประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

เงื่อนไขความสำเร็จ องค์ประกอบที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อม ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำในขั้นตอนการตรวจสอบร่างรูปแบบให้เปลี่ยนจากองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมให้เป็นเงื่อนไขความสำเร็จ

ซึ่งสรุปผลได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า 1. งานบริหารสถานศึกษา	หลักสูตรการเรียนรู้สู่อาชีพ	ด้านการพัฒนาหลักสูตร 1. การพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่ 2. หลักสูตรการสอนอาชีพ สอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่น และความต้องการของตลาด 3. ร่วมกับสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่ในการพัฒนาหลักสูตรการสอนอาชีพในโรงเรียน

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		4. หลักสูตรเน้นให้นักเรียนมีเจตคติ มีทักษะในการในการประกอบอาชีพ และให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียน 5. หลักสูตรเน้นให้นักเรียนมีคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 6. พัฒนาหลักสูตรบูรณาการการสอนอาชีพร่วมกับรายวิชาอื่น ๆ 7. หลักสูตรการสอนอาชีพมีความหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน
		ด้านการจัดการเรียนการสอน 1. การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง 2. การจัดการเรียนการสอนในสถานที่จริง เช่น ในสถานประกอบการในชุมชน 3. การจัดการเรียนการร่วมกับสถาบันอาชีวะหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ 4. การจัดการเรียนให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		5. การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีรายได้ ระหว่างเรียน 6. การจัดการเรียนการสอนแบบ บูรณาการในสาระวิชาอื่น ๆ
		การวัดผลประเมินผล 1. การวัดผลประเมินผลมีความ ยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน 2. มีการประเมินตามสภาพจริง เน้นการประเมินทักษะปฏิบัติ และประเมินผลงานของ นักเรียนมากกว่าการประเมิน ทฤษฎีหรือด้านความรู้ 3. มีการสร้างเกณฑ์การวัดผล ประเมินผลร่วมกับสถาน ประกอบการ ภูมิปัญญา หรือ สถาบันนันทนาการอาชีพ 4. มีการจัดทำระเบียบการเทียบ โอนความรู้จากประสบการณ์ที่ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ของนักเรียน
	บุคลากรสายอาชีพ	งานด้านการพัฒนา 1. โรงเรียนร่วมกับสถาบันสอน อาชีพหรือสถานประกอบการในการ พัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการ สอนอาชีพ

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		2. ส่งเสริมให้บุคคลให้มีความรู้และเข้าใจและอุดมการณ์ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้กับนักเรียนและชุมชน 3. ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการบูรณาการด้านหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียน 4. พัฒนาครูให้มีความความเสถียร ทุ่มเท ในการจัดการเรียนการสอนทั้งในเวลาและนอกเวลาราชการ อุทิศเวลาในการจัดการเรียนการสอนสามารถประสานงานกับชุมชน สถานประกอบการในการจัดการเรียนการสอน 5. พัฒนาคณาจารย์ให้มีความรู้และเข้าใจเรื่องของเศรษฐศาสตร์และการตลาด สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		การสร้างขวัญกำลังใจ 1. ผู้บริหารประสานงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กร สามารถที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษา 2. โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนอาชีพ 3. โรงเรียนและชุมชนมีการกำหนดทิศทางการศึกษาของโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมอาชีพอย่างชัดเจน
		การสร้างแรงจูงใจ 1. โรงเรียนมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีรายได้ โดยการจัดการเรียนการสอนอาชีพในโรงเรียนร่วมกับนักเรียน 2. โรงเรียนมีการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ 3. ส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความรู้ทักษะด้านอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ปฏิบัติการสอนหรือบรรจุเป็นครูในโรงเรียน

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		4. ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ นอกเหนือจากหน่วยงานต้นสังกัด 5. สนับสนุนให้บุคลากรนำประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพอื่น หรือสามารถนำประสบการณ์ของตนเองมาถ่ายทอดให้กับนักเรียน ตลอดจนถึงผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ
	ทรัพยากรเพื่องานอาชีพ	การจัดสรรทรัพยากร 1. การจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนเพื่อการสนับสนุนด้านการสอนอาชีพอย่างเพียงพอ 2. การวางแผนร่วมกับชุมชนในการใช้ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอนอาชีพในโรงเรียน 3. มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อสำหรับการเรียนการสอนอาชีพ 4. โรงเรียนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องใช้ทรัพยากรร่วมกันในการสอนอาชีพ

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		การระดมทรัพยากร 1. โรงเรียนวางแผนร่วมกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน 2. โรงเรียนนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนอาชีพ 3. โรงเรียนใช้สถานประกอบการให้เป็นแหล่งเรียนรู้กับของนักเรียน
	เครือข่ายการเรียนรู้ผู้อาชีพ	การมีส่วนร่วม 1. การส่งเสริมให้สถาบันอาชีวศึกษา สถานประกอบการ ภูมิปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างหลากหลาย 2. การส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		3. การส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดรายวิชาหรืออาชีพสำหรับการเรียนการสอน
		การประสานงาน 1. การประสานงานกับสถานประกอบการในพื้นที่ เพื่อให้ นักเรียนได้เข้าไปฝึกงานในสถานที่จริง โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้การประกอบอาชีพ รวมทั้งการให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ 2. การประสานงานกับสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่หรือในจังหวัด เพื่อสร้างความร่วมมือในทางวิชาการเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ 3. การประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัด โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงาน

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		การสร้างเครือข่าย 1. การสร้างเครือข่ายโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนการสอนอาชีพ 2. การสร้างเครือข่ายกับสถาบันอาชีวศึกษา เพื่อให้การช่วยเหลือด้านวิชาการ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ ในลักษณะโรงเรียนพี่ช่วยน้อง 3. การสร้างเครือข่ายร่วมกับเอกชน สถานประกอบ หรือเครือข่ายในชุมชนเพื่อสนับสนุนการสอนอาชีพในโรงเรียน
องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการ	การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ใช้วงจรบริหารคุณภาพ มีอยู่ 5 ขั้นตอน และมีการสร้างเครือข่ายเป็นกลไกการขับเคลื่อน	ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและภาคีเครือข่ายต่างๆ มีการกำหนดแผนงาน กิจกรรมในการสอนวิชาชีพในโรงเรียน

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do) การทำงานมีการบูรณาการการทำงานกับภาคีเครือข่ายที่มีหน้าที่สนับสนุนโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ เพื่อให้ นักเรียนได้รับความรู้และทักษะด้านการประกอบอาชีพอย่างหลากหลายตามความสนใจของตนเอง ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีการติดตามตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอน และมีการรายงานผลการดำเนินงานในทุกๆ ระยะเวลา โดยการดำเนินการให้เป็นระบบ ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) มีการปรับปรุงและพัฒนางานในทุกๆ ระยะเวลาหรือนำผลการประเมินมาปรับปรุงให้ดีขึ้นตลอดเวลา ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล (Report) มีการรายงานผลการดำเนินงานให้กับหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		สำหรับกลไกสู่ความสำเร็จ คือ การประสานงาน (Coordinating) มีการประสานงานกับภาคีเครือข่าย ทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมตามความถนัดหรือหน้าที่ ของแต่ละภาคส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน
องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิต	ผลผลิตด้านคุณภาพของ ผู้เรียน	1. นักเรียนมีคุณลักษณะพื้นฐานของการประกอบอาชีพ ได้แก่ ความขยัน อดทน ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น 2. นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจได้หลังจบการศึกษา 3. นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปหารายได้ โดยการช่วยเหลือครอบครัวประกอบอาชีพหรือฝึกงานในสถานประกอบการหรือผลิตสินค้าจำหน่ายได้ในระหว่างเรียน

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		4. โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชน โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้านอาชีพชุมชนเป็นทั้งสถานที่ฝึกอบรมสถานที่ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องการประกอบอาชีพ โดยโรงเรียนทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่ายในการส่งเสริมอาชีพ
องค์ประกอบที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ	เงื่อนไขความสำเร็จการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ	นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ 1. การกำหนดนโยบายการพัฒนาโรงเรียนในโครงการพระราชดำริให้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 2. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสภาพของการจัดการศึกษาทั้งระบบการจัดสรรงบประมาณ การคัดสรรบุคลากร ตลอดจนการพัฒนางานวิชาการให้เอื้อต่อการสอนวิชาชีพในโรงเรียน

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเภทของงาน	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
		3. การเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
		การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ 1. โรงเรียนประสานความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ในการจัดการศึกษา 2. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะที่โรงเรียนเป็นสถาบันหรือศูนย์วิทยากรในชุมชน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ในการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ผู้วิจัย ได้จัดสัมมนารับฟังความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของ การนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ จำนวน 54 คน รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีต่อความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริโดยพิจารณาใน 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบฯ ไปใช้ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ที่สามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 2 ความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบฯ ไปใช้ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีต่อการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ว่า นักเรียนมีคุณลักษณะและทักษะด้านอาชีพ

ในการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีเกณฑ์การให้ค่าคะแนนระดับไว้ ดังต่อไปนี้

4.21 – 5.00 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์ ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด

3.41 – 4.20 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์ ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

2.61 – 3.40 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์ในการนำไปใช้อยู่ในระดับปานกลาง

1.81 – 2.60 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์ในการนำไปใช้อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.80 หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์ในการนำไปใช้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของประเด็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของประเด็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ 1 บัณฑิตนำเข้าคือการบริหารสถานศึกษาของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วยงานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานงบประมาณและงานบริหารทั่วไป มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ด้านงานวิชาการ

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้			ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำความมีประโยชน์		
งานวิชาการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเป็นไปได้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความมีประโยชน์
	4.06	0.68	มาก	4.48	0.74	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ การบริหารสถานศึกษาด้านงานวิชาการอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.68) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อความมีประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.74)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ด้านงานบุคลากร

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้			ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำความมีประโยชน์		
งานบุคลากร	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเป็นไปได้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความมีประโยชน์
	3.74	0.96	มาก	4.56	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ ด้านงานบุคลากรอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.96) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อความมีประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านงานงบประมาณ

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้			ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำความมีประโยชน์		
งานงบประมาณ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเป็นไปได้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความมีประโยชน์
	3.69	0.89	มาก	4.54	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ ด้านงานงบประมาณอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.89) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อความมีประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.64)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านงานบริหารทั่วไป

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้			ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำความมีประโยชน์		
งานบริหาร ทั่วไป	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเป็นไปได้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความมีประโยชน์
	4.19	0.62	มาก	4.44	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ ด้านงานบริหารทั่วไปอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.62) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อความมีประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.54)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการ

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของประเด็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านกระบวนการบริหาร

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้			ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำความมีประโยชน์		
ด้านกระบวนการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเป็นไปได้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความมีประโยชน์
	4.01	0.69	มาก	4.57	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ ด้านกระบวนการบริหารอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.69) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อความมีประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.57)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิต

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของประเด็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิตประกอบด้วย ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน และด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้			ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำความมีประโยชน์		
ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเป็นไปได้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความมีประโยชน์
	4.22	0.79	มากที่สุด	4.52	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.79) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อความมีประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร
สถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบ
การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน
โครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้			ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำความมีประโยชน์		
ประสิทธิภาพ การบริหาร จัดการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเป็นไปได้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความมีประโยชน์
	3.70	0.84	มาก	4.44	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 4.9 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.84) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อความมีประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.50)

องค์ประกอบที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของประเด็นคำถามเกี่ยวกับเงื่อนไขความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 2 เงื่อนไข มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร
สถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการ
บริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการ
ตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านเงื่อนไขความสำเร็จเงื่อนไขที่ 1
ด้านนโยบายของรัฐต่อการบริหารจัดการศึกษา

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้			ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำความมีประโยชน์		
นโยบายของรัฐต่อการบริหารจัดการศึกษา	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความเป็นไปได้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความมีประโยชน์
	4.54	0.54	มากที่สุด	4.19	0.68	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ ด้านเงื่อนไขความสำเร็จเงื่อนไขที่ 1 นโยบายของรัฐต่อการบริหารจัดการศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.54) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อความมีประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.68)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ ด้านเงื่อนไขความสำเร็จเงื่อนไขที่ 2 การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้			ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำความมีประโยชน์		
การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความเป็นไปได้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	ระดับความมีประโยชน์
	4.15	0.68	มาก	4.39	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.11 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ ด้านเงื่อนไขความสำเร็จข้อที่ 2 การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.68) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อความมีประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.53)

ในการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อย โอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สรุปผลได้ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้

รายการ	N = 54		
	ระดับความเป็นไปได้ $\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า	3.92	0.82	มาก
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ	4.01	0.69	มาก
องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต	3.96	0.85	มาก
เงื่อนไขความสำเร็จ 1	4.54	0.54	มากที่สุด
เงื่อนไขความสำเร็จ 2	4.15	0.68	มาก
รวม	4.03	0.79	มาก

จากตารางที่ 4.12 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการบริหาร จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนใน โครงการพระราชดำริมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.79) โดยองค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.69) องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.69) องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.85) เงื่อนไข

ความสำเร็จ 1 ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.54) และเงื่อนไข
ความสำเร็จ 2 ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.79)

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่มีต่อความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้

รายการ	N = 54		
	ระดับความมีประโยชน์ $\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า	4.50	0.61	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ	4.57	0.57	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต	4.48	0.50	มากที่สุด
เงื่อนไขความสำเร็จ 1	4.19	0.65	มาก
เงื่อนไขความสำเร็จ 2	4.39	0.53	มากที่สุด
รวม	4.46	0.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.13 ผลการประเมินความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในโครงการพระราชดำริมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.59) โดยองค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.61) องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.57) องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.50) เงื่อนไขความสำเร็จ 1 ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.65) และเงื่อนไขความสำเร็จ 2 ระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.53)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา

มีข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

2.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการอย่างไร

- 1) ควรจัดสรรบุคลากรด้านการสอนอาชีพให้กับสถานศึกษา
- 2) จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้กับโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ
- 3) ควรปรับปรุงระเบียบการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพของบริบท
- 4) ควรกำหนดนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ

ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคควรดำเนินการอย่างไร

- 1) ควรนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน อย่างต่อเนื่อง
- 2) ควรกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบโครงการพระราชดำริอย่างชัดเจน
- 3) ควรประสานงานให้หน่วยงานที่สอนอาชีพในท้องถิ่นสนับสนุนการจัดการศึกษา

ให้กับโรงเรียน

2.3 โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริควรดำเนินการอย่างไร

- 1) ควรสำรวจสภาพบริบท ความต้องการแรงงานและอาชีพในชุมชน
- 2) ควรกำหนดทิศทางบริการสถานศึกษาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 3) ควรแสวงหาความร่วมมือสถานประกอบการในท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็นการวิจัยวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ 2. ศึกษาการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียน ในโครงการตามพระราชดำริ 3. ศึกษาผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ การดำเนินการวิจัยได้ดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ แหล่งข้อมูลโรงเรียนในโครงการพระราชดำริที่มีการปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 การยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 – 3 มายกร่างและนำเสนอเรียนปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ร่างรูปแบบและประเด็นในการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ แหล่งข้อมูล ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริจำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย รูปแบบและแบบสอบถาม เพื่อความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ พบว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีอยู่ 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 องค์ประกอบด้านที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป

1.2 องค์ประกอบด้านที่ 2 ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ การปรับปรุง และการรายงานผล โดยมีการประสานงานเป็นกลไกขับเคลื่อนการบริหารงานในทุกขั้นตอน

1.3 องค์ประกอบด้านที่ 3 ด้านผลผลิต ประกอบด้วย ผลผลิตด้านคุณภาพผู้เรียน และผลผลิตด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

1.4 องค์ประกอบด้านที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรค และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

2. ผลการศึกษาการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

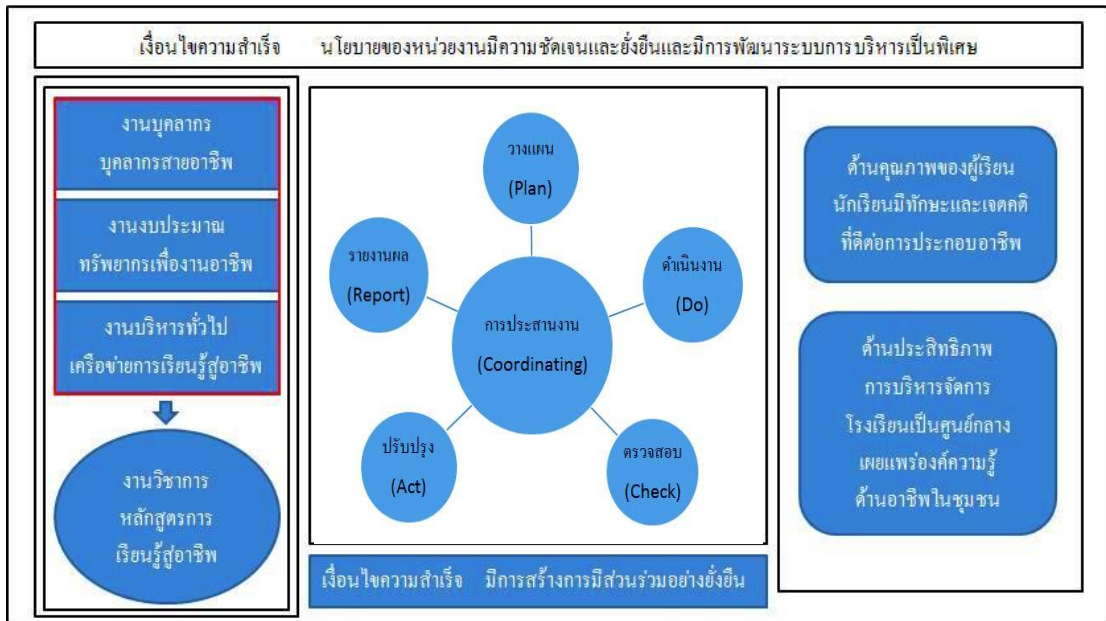
องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่การบริหารงาน 4 ด้านของสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวง ประกอบด้วย

- 1) งานวิชาการ ประกอบด้วย งานด้านการพัฒนาหลักสูตร งานด้านการจัดการเรียนการสอน และงานด้านการวัดผลประเมินผล
- 2) งานด้านบุคลากร ประกอบด้วย งานด้านการพัฒนา การสร้างขวัญกำลังใจและการสร้างแรงจูงใจ
- 3) ด้านงบประมาณ ประกอบด้วย การจัดสรรทรัพยากร และการระดมทรัพยากร
- 4) ด้านการบริหารทั่วไป ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ใช้วงจรบริหารคุณภาพ มีอยู่ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do) ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล (Report) และสำหรับกลไกสู่ความสำเร็จ คือ การประสานงาน (Coordinating)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิตของการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน 2) ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

เงื่อนไขความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริประกอบด้วย 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1) นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ โดยผู้บริหารโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำรินี้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเหมาะสมในระดับมากเช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยองค์ประกอบทางด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน (School Based

Management) ของอุทัย บุญประเสริฐ (2546) เดวิด เจ. แอล. David, J. L. (1996) เจิง หยิ่น เจิ้ง Cheng, Yin Cheong (1996) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ที่กำหนด ขอบข่ายและภารกิจการบริหารประกอบด้วยงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และ งานบริหารทั่วไป สำหรับองค์ประกอบทางด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ การปรับปรุง และการรายงานผล โดยมีการประสานงาน เป็นกลไกขับเคลื่อนการบริหารงานในทุกขั้นตอน โรงเรียนมีการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม อาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ใช่วงจรบริหารคุณภาพ 5 ขั้นตอน และมีการสร้างเครือข่ายเป็นกลไกการขับเคลื่อน โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตามแนวทางการพัฒนาการศึกษา มีการจัดการเรียน การส่งเสริมวิชาชีพ โดยมีการวางแผนการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน โดย กำหนดเป้าหมายให้นักเรียนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และให้นักเรียนมีรายได้ ระหว่างเรียนเพื่อช่วยเหลือครอบครัว นำเอาผลผลิตที่ได้จากการเรียนการสอนให้นักเรียนนำไปใช้ ในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนอีกด้วย นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการกำหนดหน้าที่และ ภารกิจของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน โดยมีการแบ่งหน้าที่ตามโครงการในพระราชดำริ และร่วมกับ หน่วยงานอื่นที่ได้รับบสนับสนุน โครงการพระราชดำริในการพัฒนาผู้เรียน มีการตรวจสอบ ติดตามการทำงานทุกขั้นตอน มีการนำผลที่ได้ไปปรับปรุง และรายงานผลการดำเนินงาน ในทุกระยะ ๆ ให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและงาน โครงการพระราชดำริ โรงเรียน มีการประสานงานกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่าย หน่วยงานต้นสังกัด ทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการสนับสนุน การจัดการศึกษา ทั้งนี้ โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ หน่วยงานต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2542 : 4 – 5) สมเดช สีแสง (2547 : 229) และสมยศ นาวิการ (2545 : 364) ซึ่งแสดงว่า การบริหาร แบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสได้ร่วมการดำเนินงานในทุก กระบวนการบริหาร ทั้งร่วมกันเสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน ร่วมกันแก้ไขปัญหา และร่วมกัน ชื่นชมความสำเร็จอย่างภาคภูมิใจ ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่ใช้การจูงใจให้ ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงขึ้น องค์ประกอบด้านผลผลิต ประกอบด้วย ผลผลิตด้านคุณภาพผู้เรียนและผลผลิต ด้านประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส เป็นการจัดการศึกษา ที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับกับศักยภาพของผู้เรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียนจึงมุ่งที่จะพัฒนาทักษะชีวิต หรือทักษะอาชีพให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านฝีมือ มีความขยัน อดทน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้งานและพื้นฐานอาชีพและบูรณาการ ในสาระวิชาอื่น นอกจากนี้ยังจัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและหลักสูตรสาระเพิ่มเติม โดยการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพนั้น หลักสูตรการสอนวิชาชีพต้องมีความสอดคล้องกับสภาพบริบทหรืออาชีพในท้องถิ่น และสัมพันธ์กับภาคการตลาด ความต้องการแรงงานในพื้นที่ และต้องอาศัยความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งสถานประกอบการ ผู้ประกอบการ สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิเชียร วิทยาอุดม (2548) ธร สุนทรายุทธ (2553) จันทราณี สงวนนาม (2551) อำนาจ ชีระวนิช (2553) และศิริพงษ์ เสาภายน (2548) ที่ว่าการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งฝึกทักษะด้านการประกอบอาชีพให้ผู้เรียนโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านฝีมือ มีความขยัน อดทน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน องค์ประกอบด้านเงื่อนไขความสำเร็จ การบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานในการส่งเสริมการสอนอาชีพในระยะสั้น โดยได้รับการสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้ งบประมาณ ครูและบุคลากร ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานอื่น เช่น การอบรม การเพาะเห็ด จากสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น ด้านงบประมาณได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จตรวจเยี่ยมโรงเรียน จะได้รับการสนับสนุนในทุก ๆ ด้านจากหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องรวมถึงชุมชน เอกชน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2540 – 2549 (2540 – 2549) โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีโอกาสได้รับความรู้และฝึกฝนตนเอง สามารถพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ พร้อมทั้งจะเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นแนวทางสู่ความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช

2. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ และ 1 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยในแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันในเชิงระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ อิวานเชวิชและคณะ (Ivancevich, et al., อ้างถึงใน จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม, 2545 : 10) ที่กล่าวถึงรูปแบบซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) สภาพแวดล้อม การพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ถือเป็นระบบเปิด ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบจะเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี สำหรับในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า

การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบริหารงานภายใต้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งกระจายอำนาจให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคล ดังนั้น การบริหารโรงเรียน ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน จึงมีส่วนร่วมในการบริหาร มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ โดยมีการปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์ใช้หลักสูตรหรือมาตรฐานของการศึกษาชาติให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงบริบทชุมชน ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนความต้องการของตลาดแรงงานหรืออาชีพในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย บุญประเสริฐ (2546 : 1 – 2) เดวิด เจ. แอล. David, J. L. (1996 : 4 – 5) และ เฉิง หยิ่น เจ็ง Cheng, Yin Cheong (1996 : 44) ที่กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนเป็นฐานคือการให้ผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนคณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน มีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารตนเองในลักษณะเชิงเบ็ดเสร็จ ให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ที่มีความเชื่อว่าการให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่มากขึ้นจะทำให้ประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงขึ้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้นและมีผลผลิตดีขึ้น สำหรับปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณและงานบริหารทั่วไป ดังนี้

1) งานวิชาการ ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล โรงเรียนในโครงการพระราชดำรินักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาส มีฐานะยากจนมีความต้องการประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวหลังจบการศึกษาภาคบังคับ แต่โรงเรียนได้จัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนปกติทั่วไปมุ่งเน้นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ข้อสอบหรือผลการทดสอบระดับชาติเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่ได้ยึดโยงกับสภาพของพื้นที่ (Area Based) ทำให้การจัดการศึกษาไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ผู้เรียนที่จบการศึกษาแล้วไม่สามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนได้เต็มศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาสแล้วการแข่งขันในระบบการศึกษาไทยที่ผู้ปกครองและนักเรียนต้องมีความพร้อมในด้านเศรษฐกิจ มีการแข่งขันแบบแพ้คัดออกให้ได้คนเก่งและพร้อมเท่านั้นที่จะได้รับโอกาส ทำให้เด็กด้อยโอกาสต้องหลุดจากระบบการศึกษาเป็นจำนวนมาก ในส่วนของการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียนเป็นเพียงแค่จัดกิจกรรมหรือเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่หน่วยงานอื่น

มาสนับสนุนหรือการสอนอาชีพตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ทำให้เด็กที่จบการศึกษาแล้วไม่ได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไม่ได้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพได้หรือเด็กจบไปแล้วกลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ ต้องมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพบริบท ชุมชน อาทิเช่น อาชีพในชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการของตลาดและทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศหรือของโลก โดยมีการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่หลากหลาย การสร้างเจตคติ และการสร้างคุณลักษณะที่ดีต่อการประกอบอาชีพ เช่น ความขยัน อดทน มีคุณธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น มีการออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับนักเรียน มีการจัดการเรียนที่หลากหลาย ทั้งการเรียนในห้องเรียน เรียนในสถานประกอบการ เรียนร่วมกับสถาบันอาชีวศึกษา หรือการเรียนร่วมกับการทำงาน และมีการวัดผลที่หลากหลายเหมาะสม เน้นการประเมินตามสภาพจริงมากกว่าการทดสอบความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนอาชีพ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 9) ที่กำหนดการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สารที่ 4 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี คือ สารการอาชีพ เริ่มต้นจัดให้กับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไป เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพ ในชุมชนของตน และสามารถสำรวจความสนใจ ความสามารถ และทักษะอาชีพของตน และเมื่อเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงเริ่มเรียนรู้สาระเกี่ยวกับแนวทางการเลือกอาชีพ และการสร้างเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งได้ฝึกทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพโดยทั่วไป เช่น ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะแสวงหาความรู้ และทักษะการจัดการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาชีพควรนำหลักสูตรหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มาประยุกต์ทั้งด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงทั้งในโรงเรียนและในสถานประกอบการ มีการฝึกประสบการณ์จริง การวัดผลประเมินตามสภาพจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะด้านอาชีพ มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ

2) งานบุคคล ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การสร้างขวัญกำลังใจ และการสร้างแรงจูงใจให้จัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนและบุคลากรโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ เป็นข้าราชการครูที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาทั่ว ๆ ไป ไม่ได้มีครูที่จบการศึกษาเฉพาะทางหรือครูที่จบด้านอาชีพ ดังนั้น จึงขาดความรู้ความสามารถในการสอนอาชีพที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะทาง เช่น การสอนวิชาช่างยนต์ เป็นต้น แต่ครูที่มีความสนใจหรือมีความชำนาญทางด้านวิชาชีพบางสาขาก็สามารถสอนอาชีพได้

เช่น การแกะสลักผลไม้ หรืองานเกษตร เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาครู การเสริมสร้างแรงจูงใจ การสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากรนั้น ทางโรงเรียนควรทำความร่วมมือกับเครือข่ายที่สนับสนุน โรงเรียนในการพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการสอนอาชีพให้เข้ามาสนับสนุน อาทิเช่น สถาบัน อาชีวศึกษา หน่วยงานราชการ เช่น กรมปศุสัตว์ สถาบันพัฒนาฝีมือ และผู้ประกอบการในพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นก็เป็นแหล่งเรียนรู้ของครูได้เช่นกัน หากครูได้รับการพัฒนาและมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานตรงกับสิ่งที่ครู โรงเรียน และชุมชน คาดหวังไว้จะทำให้การเรียน การสอนประสบผลสำเร็จได้ ทั้งนี้เนื่องจากครูเป็นหัวใจของการพัฒนา สอดคล้องแนวคิดของ วัชรพงษ์ พันธุ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสารภี ที่ดำเนินการพัฒนาคณะครูโรงเรียนอมก๋อย โดยวิทยาลัยเทคนิคสารภีได้จัดอบรมเรื่องการซ่อมเครื่องยนต์ เพื่อให้คณะครูโรงเรียนอมก๋อยได้ เรียนรู้ร่วมกันกับคณะครูวิทยาลัยเทคนิคสารภี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การจัดสรรอัตราครูบุคลากรสำหรับโรงเรียนในโครงการ พระราชดำริ ควรกำหนดตำแหน่งครูที่มีวุฒิต่างด้านสายอาชีพ ตามความต้องการของโรงเรียนหรือ การให้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญอาชีพต่างๆ ในพื้นที่สามารถเข้ารับการบรรจุเป็นครูได้เป็น การเฉพาะ นอกจากนั้นสำหรับการพัฒนาครูควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนในการพัฒนาครู ด้านการส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของโรงเรียน

3) งานงบประมาณ ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากร และการระดมทรัพยากร งบประมาณ ของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานตามรายหัวนักเรียนเหมือนกับโรงเรียนทั่วไป ซึ่งการจัดสรรงบประมาณแบบรายหัวที่ ให้การอุดหนุนรายหัวนักเรียนเท่ากันหมดทุกคนนั้น ยิ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมสูงขึ้น เด็กด้อยโอกาสควรจะได้รับ การสนับสนุนงบประมาณมากกว่าเด็กปกติทั่วไป เพื่อเป็นการเพิ่ม โอกาสให้กับนักเรียน สำหรับโรงเรียนพระราชดำริแล้วนอกจากเงินอุดหนุนรายหัวแล้วนั้น ยังมีบ สนับสนุนตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ แต่ผ่านทางหน่วยงานอื่นให้ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้น โรงเรียนจึงมีการใช้ทรัพยากร ร่วมกันเพื่อการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียนอย่างเหมาะสม เช่น การเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การเรียนรู้ในสถานประกอบการ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2546 : 51) ซึ่งกล่าวถึง การระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคม เพื่อการจัดการศึกษา ทุกส่วนของสังคม ทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สื่อมวลชน จะต้องตระหนักสำนึกรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษา ทุกขั้นตอนแทนการผลักภาระให้เป็นความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณในลักษณะ งบแตกเป่า (โครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพตามกลยุทธ์) หรือแบบ Top up เพิ่มเติมให้กับ

เด็กด้อยโอกาสเพื่อให้โรงเรียนได้มีงบประมาณเป็นการเฉพาะในการจัดทำหลักสูตร การจัดหาวัสดุ ฝึกหรือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านส่งเสริมอาชีพให้บรรลุตามเป้าหมาย

4) งานบริหารทั่วไป ได้แก่ การมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การประสานงานของโรงเรียนกับหน่วยงาน มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อลดปัญหาและความซ้ำซ้อนของงานลงได้ สำหรับการส่งเสริมอาชีพ ในโรงเรียนมีหลายหน่วยงานทั้งเกษตร ประมง ปศุสัตว์ และองค์กรเอกชน ได้เข้ามาส่งเสริมอาชีพ ให้กับนักเรียนอย่างหลากหลาย โรงเรียนมีการประสานงานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ ทุกภาคส่วนอย่างชัดเจนเป็นลักษณะของหุ้นส่วนพัฒนา (Partnership) ที่มีการวางแผนร่วมกันของ ทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษามากกว่าการที่โรงเรียนเป็นฝ่ายรับการสนับสนุนเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ สมิต ลัทธกร (2546 : 1 – 5) ที่กล่าวว่า การประสานงานเกิดจากความต้องการที่จะ ให้งาน หรือกิจกรรมย่อย ๆ ที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จ โดยปฏิบัติอย่างสอดคล้องในจังหวะเวลา เดียวกัน ได้ผลงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่เป็นไปตามข้อกำหนด ระยะเวลา และทรัพยากร ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ประเวศ ะลี (2543 : 9 – 10) ยังกล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ทุกฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาว่า การศึกษาเป็นความหวังของสังคมและเป็นเสมือนต้นทาง แห่งสภาพจิตใจ ครอบครัว วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เป็นกระบวนการทาง การศึกษา จึงมีความเคลื่อนไหวตลอดทุกเวลา เป็นกระบวนการที่เป็นกลาง ทุกคนจึงสามารถเข้ามา มีส่วนร่วมได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมให้โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายพัฒนาด้านวิชาการ ร่วมกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในลักษณะของหุ้นส่วนพัฒนา (Partnerships)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการ

กระบวนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการพระราชดำริ มีการดำเนินงานอยู่ 5 ขั้นตอนได้แก่ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do) ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล (Report) และมีประสานงาน (Coordinating) เป็นกลไกสู่ความสำเร็จ การดำเนินงานของแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและ บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยกระบวนการที่สำคัญ คือ การรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งโรงเรียน ต้องรายงานผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริให้กับ หน่วยงานต้นสังกัดและรายงานไปยังโครงการพระราชดำริในทุก ๆ ปี สอดคล้องกับเธอร์ กุลlick และ ลินดอลล์ เออร์วิค (Luther Gulick and Lyndall Urwick , อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา 2554 : 56 – 57)

นำแนวคิดขององรี ฟาโยล์ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการ เป็นงานในหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การราชการโดยทั่วไป โดยได้เพิ่มการประสานงาน (Coordinating) เพื่อให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน การรายงาน (Reporting) ผลการปฏิบัติงานขององค์การ เพื่อให้สมาชิกขององค์การทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิตของการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน 2) ด้านประสิทธิภาพการบริหารด้านคุณภาพผู้เรียน เนื่องด้วยนักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กด้อยโอกาสมีฐานะยากจน ผู้ปกครองมีอาชีพทำไร่ทำนา ดังนั้น โรงเรียนจึงส่งเสริมให้นักเรียน ได้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดีในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้นักเรียนที่จบการศึกษาแล้วเป็นแรงงานที่มีคุณภาพสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและช่วยเหลือครอบครัวได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นี้ สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการศึกษาของอาชีวศึกษา (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2556) และ โรงเรียนมีชัยพัฒนา (<http://mechaipattana.ac.th>, 2557) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนให้มีทักษะด้านอาชีพและสามารถประกอบอาชีพได้หลังจบการศึกษา สำหรับด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการนั้น โรงเรียนเป็นองค์กรที่ได้รับ การยกย่องและเชิดชูในชุมชน ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นแหล่งวิทยาการที่เผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับชุมชนในทุก ๆ เรื่อง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม อาทิเช่น โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน สอดคล้องกับหลักการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2551 : 11 – 12) ทรงใช้ในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่ว่าโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นฐานของการพัฒนา ทั้งนี้ เพราะสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน เป็นสถานที่รวมเด็กในวัยเรียนของชุมชน ทำให้เข้าถึงเด็กได้ง่ายและเป็นสถานที่ที่มีผู้ที่มีความรู้ คือครู ซึ่งเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดให้เด็กได้พัฒนาความรู้ และทักษะต่าง ๆ

เงื่อนไขความสำเร็จ

เงื่อนไขความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1) นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ มีโครงการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีงบประมาณในการพัฒนา และมีการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง มีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีโครงการสนับสนุนช่วยเหลือทั้งเรื่องงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

ตลอดจนองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขความสำเร็จของ การจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี แต่ผู้บริหารหรือบุคลากรในโรงเรียนตลอดจนชุมชนต้องมีการประสานงานกับเครือข่ายให้ชัดเจน และสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกขั้นตอน สอดคล้องกับสมิต สัจฉกร (2546 : 1 – 5) ที่กล่าวว่า การประสานงานเกิดจากความต้องการที่จะให้ งานหรือกิจกรรมย่อย ๆ ที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จ โดยปฏิบัติอย่างสอดคล้องในจังหวะเวลาเดียวกันได้ ผลงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่เป็นไปตามข้อกำหนด ประหยัดเวลาและทรัพยากรในการ ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ หากการประสานงานกับเครือข่ายไม่ชัดเจนหรือตรงกับเป้าหมายของการจัดการ ศึกษาจะทำให้โรงเรียนประสบกับปัญหาการดำเนินงานเพราะว่าในแต่ละหน่วยงานมี การกำหนดแผนงาน โครงการ และระยะเวลาในการทำงานต่างกัน ก็จะเกิดการทำงาน ที่ซ้ำซ้อน ไม่เหมาะสมกับระยะเวลา เช่น บางโครงการมีระยะเวลาตรงกับช่วงเวลาสอบปลายปีของโรงเรียน เป็นต้น ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำริจะประสบผลสำเร็จได้นั้น การประสานงานและการมีส่วนร่วมจึงเป็น เงื่อนไขที่สำคัญ

การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ โดยผู้บริหารโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ มีความ คิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน โครงการตามพระราชดำรินี้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อย โอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอน ของการพัฒนาแบบ ตามระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) สอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด (2553 : 104 – 106) กล่าวถึงการวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบนั้นอาจกระทำได้ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอน คือ 1) สร้างหรือการพัฒนาแบบ เพื่อกำหนด องค์ประกอบของรูปแบบ และ 2) ทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ เพื่อทดสอบความเหมาะสม ของรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไอซ์เนอร์ (Eisner, 1976 : 192 – 193) ที่ตรวจสอบความ เหมาะสมของรูปแบบ โดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำวิจัยโดยการมีส่วนร่วม ของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และปฏิบัติงาน เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการศึกษาจากโรงเรียนและผู้ทรงคุณวุฒิ การยกร่างรูปแบบ การตรวจสอบรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินรูปแบบโดยผู้บริหาร โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ ส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อการส่งเสริมอาชีพ

สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้ในระดับมาก และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในโรงเรียนพระราชดำริได้ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำรูปแบบไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1) ควรศึกษาสภาพบริบทของพื้นที่ ความต้องการของตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจของชุมชน สภาพความพร้อมของโรงเรียน เพื่อให้การนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ได้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่

2) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียนให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชน

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับระดับนโยบาย

1) ควรกำหนดนโยบายให้โรงเรียนมีการจัดการศึกษาที่ยึดพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนาเน้นให้มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายเน้นการส่งเสริมอาชีพให้กับผู้เรียน

2) ควรปรับระเบียบ กฎเกณฑ์ให้เอื้อต่อการจัดการนำรูปแบบไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบท

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการสอนอาชีพโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริให้ชัดเจน

2.2 ควรนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการสอนอาชีพให้กับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมอาชีพสอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

3.2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดสรรงบประมาณสำหรับโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป

การศึกษา. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย, 2543.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การวัดและประเมินผลสภาพแท้จริงของ
นักเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การจัดการเรียนรู้ตาม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2544.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การจัดการศึกษาด้านอาชีพสำหรับเด็ก
ด้อยโอกาสในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร. เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการจัดการศึกษา
ด้านอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร : โรงแรมคุ้มภูคำ เชียงใหม่.
(26 – 29 กรกฎาคม 2554).

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ภูเขาสูงและ
ถิ่นทุรกันดาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2552.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การวิจัยแนวโน้มการจัดการศึกษาที่มี
ประสิทธิภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
องค์การค้ำของสำนักงานคณะกรรมการ สกสค., 2549.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. นโยบายและกรอบทิศทางการพัฒนาการ
บริหารจัดการและการจัดการศึกษาของ สพฐ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด , 2554.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. แนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา
วิชาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2553.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. แผนยุทธศาสตร์ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำหรับเด็กด้อยโอกาส (พ.ศ. 2555 – 2559). กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2554.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2542. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
2545.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการอาชีวศึกษา. พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551.

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 43 ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2551.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการการอาชีวศึกษา. มาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2556.

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

(พ.ศ. 2545 – 2549). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544.

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559).

กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2544.

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง

(พ.ศ. 2552 – 2559). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552.

โครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สำนักงาน. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่น

ทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ.

2550 – 2559. กรุงเทพฯ : สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต, 2551.

จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่ : ปรัชญาคุณภิวัตน์

สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราช

ภัฏเชียงใหม่, 2553.

จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

บุ๊คพอยท์, 2551.

จินตนา ศักดิ์ภู่อารม. การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย.

กรุงเทพฯ : คุณภิวัตน์ สาขาวิชาครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

จุฬาลงกรณ์, มหาวิทยาลัย. ปัจฉิมบทแห่งความจงรักภักดี. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

เจษฎาภรณ์ รอบคอบ. สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรม

การเรียนรู้ สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30. เชียงใหม่ :

การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

ชนินทร์ แสงแก้ว. การบริหารงานตามมาตรฐานโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2541 ด้วยวัฏจักรคุณภาพของเดิมมีงในโรงเรียนสังกัด

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร

มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.

ชัยขงค์ พรหมวงศ์และคณะ. การจัดระบบการศึกษา : หน่วยที่ 1 – 2. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2544.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. ทักษะการบริหารทีมงาน. กรุงเทพฯ : มัลติมีเดียฟอร์เมชั่นเทคโนโลยี, 2543.

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพัฒน์. การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.

กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, 2540.

ทรงกรด เหล็กสมบูรณ์. อนาคตภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้ด้อยโอกาสในจังหวัด

เชียงใหม่. เชียงใหม่ : ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2555.

ทิสนา แจมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

ธร สุนทรายุทธ. การบริหารจัดการเชิงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : บริษัท เนติกุลการพิมพ์ จำกัด, 2553.

นงราม เสรฐพานิช และคณะ. การบริหารและการจัดการศึกษาของการมัธยมศึกษา : การส่งเสริมเพื่อการ

ประกอบอาชีพส่วนตัวและก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก.

รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพฯ :

สิริลักษณ์การพิมพ์, 2546.

เนตร์พัฒนา ขาวราช. การจัดการสำนักงาน. กรุงเทพฯ : มณฑลการพิมพ์, 2545.

บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2546.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2553.

ประเวศ วะสี. “ปฐมกถา” การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : ชุรุศกา

ลาดพร้าว, 2543.

ไพฑูรย์ ดินลารัตน์. การจัดการหลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

มนต์นภัส มโนการณ. การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร. พิษณุโลก : ปรัชญาคุณภูมิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2553.

โรงเรียนรุ่งอรุณ, มูลนิธิ. โรงเรียนโงะมาโลลือหล่า. <http://soblam.org/home/> โรงเรียนโงะมาโลลือหล่า. (1 ธันวาคม 2559)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2550.

รุ่ง แก้วแดง. โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2546.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ, 2550.

รุจิร ภู่อาระ. การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย, 2545.

โรงเรียนมีชัยพัฒนา. <http://mechaipattana.ac.th/> โรงเรียนมีชัยพัฒนา. (1 ธันวาคม 2559)

ลลิตริมา วาปีทะ. การศึกษาความต้องการความช่วยเหลือของเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ชายแดนไทย –

กัมพูชา : กรณีศึกษาอำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : ปรินิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2549.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, สภาวะการศึกษาไทยปี 2550/2551

ปัญหาความไม่เสมอภาคและคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย.

กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น, 2552.

วรรณิกา ทันทัง. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ : กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทย

ภูเขาแม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอกจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ปรินิพนธ์ ศึกษาศาสตร์

มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

วันชัย โกมลละสุต. ความหมายและความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม.

<http://www.gotoknow.org/posts/334443> (4 มิถุนายน, 2557)

วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์. เด็กเร่ร่อนปัญหาและทางออก. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2540.

วิเชียร วิทขุดม. ทฤษฎีองค์กร. กรุงเทพฯ : ธนรัชการพิมพ์, 2551.

ศิริพงษ์ เสาภายน. หลักการบริหารการศึกษา : ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

บุ๊คพอยท์, 2548.

ศุภโชค ปิยะสันต์. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร. เชียงใหม่ : ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558.

สมเดช สีแสง. คู่มือการบริหารโรงเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ.

ชัยนาท: ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย และพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู, 2547.

สมยศ นาวิก. การบริหารแบบมีส่วนร่วม : QC. กรุงเทพฯ : ชาญวิทย์เซ็นเตอร์, 2545.

สมิต ลัทธกร. เทคนิคการประสานงาน. กรุงเทพฯ : สายธาร, 2546.

สิริพันธ์ สุวรรณรรคา และคณะ. แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ.

ทุนวิชัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2544.

สุนทร โคตรบรรเทา. หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน, 2554.

สุนีย์ ภูพันธ์. แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ : The Knowledge Center, 2546.

สุพจน์ ประไพเพชร. เงื่อนไขความสำเร็จของการบริหารที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนชาวไทยภูเขา,

ขอนแก่น : ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. [http://www.moe.go.th/webtcs/](http://www.moe.go.th/webtcs/SEAMSAk/seamsak.doc)

SEAMSAk/seamsak.doc (26 มิถุนายน 2556)

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. สภาพการจัดการศึกษาชายขอบภาคใต้. กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี.คอมมิวนิตีเซ็น, 2552.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. รายงานวิจัย เรื่อง สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ :

สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552.

ศึกษานิเทศก์, หน่วย. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

กัมภีร์ กสน. กรุงเทพฯ : เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง, 2551.

อมรวิชัย นาครทรรพ. เด็กด้อยโอกาสจุดพลิกผันอนาคตของชาติ. กรุงเทพฯ : มาตาการพิมพ์ จำกัด, 2557.

อรุณศรี จิตต์แจ้ง. เมื่อมหาวิทยาลัยก้าวไปพร้อมกับโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2553.

อำนาจ ชีระวนิช. การจัดการยุคใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.

อำนาจ ศรีแสง. การบริหารบุคลากรในสถานศึกษา หน่วยที่ 7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ธนบุรี, 2552.

อำนาจ ศรีแสง. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ

การปฏิบัติงานของครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

นครราชสีมา : ปรัญญาคุณบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
วงษ์ชวลิตกุล, 2552.

อุทัย แสงสุวรรณ. การวิจัยการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับ
ชุมชนในเขตพื้นที่สูง (ชนเผ่า) ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. เชียงราย :
โรงเรียนบ้านห้วยแม่เลี่ยม, 2547.

อุทัย บุญประเสริฐ. การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

อุทัย บุญประเสริฐ. การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบ
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management). กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

อุทัย บุญประเสริฐ. หลักการบริหารแบบฐานโรงเรียน. กรุงเทพฯ : พระรามสี่การพิมพ์, 2546.

อุทุมพร จามรมาร. “ การประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษาตามเกณฑ์ทบวงมหาวิทยาลัย”, กรุงเทพฯ :
โมเดล, 2541.

Bardo, J. W., & Hartman, J. J. **Urban society: A systematic introduction**. New York : F. E. Peacock,
1982.

Bovee, C. L. et al. **Management**. New York : McGraw – Hill, 1993.

Cheng, Yin Cheong. **School Effectiveness and School-based Management : A Mechanism for
Development**. London : The Falmer Press, 1996.

David, Jane L. “The Who, What, and Why of Site-Based Management”, **Educational
Leadership**. 53, 4 (December 1995/January 1996) : 4 – 9.

Dubrin, A. J. **Essentials of Management**. (5th ed). New York: South-Western College Publishing, 2000.

Eisner, E. **Education Connoisseurship and Criticism**. Their form and functions in education
evaluation : Journal of Aesthetic Education, 1976.

Joyce, B., and Weil. M. **1991 Models of Teaching**. (5th ed). New York : Allyn & Bacon, 1996.

Kast, F. E. and Rosenzweig, J. E. **Organization and Management: A System and contingency
approach**. (4th ed). New York : McGraw – Hill, 1985.

Keeves, P. J. **Educational research methodology, and measurement: An international
handbook**. Oxford, England : Pergamon Press, 1988.

Saylor, J. Galen, William M. Alexander and Arthur J. Lewis. **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning**. (4th ed). New York : Holt, Rinehart and Winston, 1981.

Tosi, H.L. and Carroll, S.J. **Management**. New York : John Wiley and Sons, 1982.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นายณรงค์ อภัยใจ	
วัน เดือน ปีเกิด	18 มิถุนายน 2512	
ที่อยู่ปัจจุบัน	109 หมู่ 4 ถนนโชตนา ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50180	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2535	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยครูเชียงใหม่
	พ.ศ. 2549	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประสบการณ์การทำงาน	พ.ศ. 2535 – 2542	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้านปางปอย จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2542 – 2545	ครูใหญ่ โรงเรียนบ้านหนองจั่นกยาง จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2545 – 2547	ครูใหญ่ โรงเรียนวัดแม่แพะ จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนบ้านเมืองกีด จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษา
เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

1. ผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารระดับเลขาธิการ รองเลขาธิการ ผู้อำนวยการสำนัก สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา ที่กำกับ
ดูแลด้านนโยบายจำนวน 3 คน

1. ดร.สมเกียรติ ชอบผล	ที่ปรึกษาโครงการพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก	รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ดร.อำนาจ วิชยานุวัติ	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจำนวน 3 คน

1. นายวัชรพงศ์ ผืนดืบ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสารภี
2. ร้อยตำรวจเอก พนารัตน์ จินดากุล	ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
ไลออนส์มหาจักร 9
3. นายสุมนต์ มอนไช้	ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่

3. ผู้ที่มีผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาหรือการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ
ในสถานศึกษาจำนวน 3 คน

1. รศ.ดร.วิทยา จันทศิริลา	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยนเรศวร
2. ดร.ประจวบ ขวัญมั่น	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านน้ำดิบ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก 1
3. ดร.พรจันทร์ พรศักดิ์กุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์โรงเรียนในโครงการพระราชดำริที่มีการปฏิบัติที่ดี

แบบศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการพระราชดำริ

1. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

1.1 ชื่อโรงเรียน.....

1.2 ที่ตั้ง.....

1.3 ระดับชั้นที่เปิดการสอน

☐

ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

☐

ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.4 จำนวนบุคลากร

จำนวนครู.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

2. ข้อมูลการบริหารสถานศึกษา

2.1 สภาพบริบททั่วไป

2.1.1 สภาพบริบทของชุมชน

.....

.....

.....

.....

2.1.2 สภาพทั่วไปของสถานศึกษา

.....

.....

.....

2.2 ด้านการบริหารสถานศึกษา

2.2.1 งานบริหารวิชาการ

2.2.1.1 งานพัฒนาหลักสูตร

.....

.....

.....

2.2.1.2 การจัดการเรียนการสอน

.....

.....

.....

2.2.1.3 การวัดผลประเมินผล

.....

.....

.....

2.2.2 งานบริหารบุคคล

2.2.2.1 การพัฒนาบุคลากร

.....

.....

.....

2.2.2.2 การสร้างขวัญกำลังใจ

.....

.....

.....

2.2.2.3 การสร้างแรงจูงใจ

.....

.....

.....

2.2.3 งานงบประมาณ

2.2.3.1 การจัดสรรทรัพยากร

.....

.....

.....

2.2.3.2 การระดมทรัพยากร

.....

.....

.....

2.2.4 งานบริหารทั่วไป

2.2.4.1 การมีส่วนร่วม

.....

.....

.....

2.2.4.2 การประสานงาน

.....

.....

.....

.....

2.2.4.3 การสร้างเครือข่าย

.....

.....

.....

.....

2.3 กระบวนการบริหาร

2.3.1 การวางแผน

.....

.....

.....

.....

2.3.2 การดำเนินการ

.....

.....

.....

.....

2.3.3 การนิเทศติดตาม

.....

.....

.....

2.3.4 การปรับปรุง

.....

.....

.....

2.3.5 การรายงานผล

.....

.....

.....

2.3.6 การประสานงาน

.....

.....

.....

2.4 ผลผลิต

2.4.1 ผลผลิตด้านคุณภาพผู้เรียน

ทักษะด้านอาชีพ

.....

.....

.....

.....

ด้านเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

.....

.....

.....

.....

ด้านการมีรายได้ระหว่างเรียน

.....

.....

.....

.....

2.4.2 ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา

3.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ

.....

.....

.....

.....

3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อย
โอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ

.....

.....

.....

.....

4. ข้อค้นพบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนใน
โครงการพระราชดำริ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

แบบสัมภาษณ์การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการพระราชดำริ

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

เรื่องที่สัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ

ผู้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานที่.....

เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. สิ้นสุดการสัมภาษณ์

เวลา.....น.

ประเด็นสัมภาษณ์

1. สภาพและปัญหาของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการพระราชดำรินปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. แนวทางการนำแนวคิดการสอนอาชีพในโรงเรียนสู่โรงเรียนในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ข้อมูลการบริหารสถานศึกษา

3.1 สภาพบริบททั่วไป

3.1.1 สภาพบริบทของชุมชน

.....

.....

.....

.....

3.1.2 สภาพทั่วไปของสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

3.2 ด้านการบริหารสถานศึกษา

3.2.1 งานบริหารวิชาการ

3.2.1.1 งานพัฒนาหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

3.2.1.2 การจัดการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

3.2.1.3 การวัดผลประเมินผล

.....

.....

.....

.....

3.2.2 งานบริหารบุคคล

3.2.2.1 การพัฒนาบุคลากร

.....

.....

.....

.....

3.2.2.2 การสร้างขวัญกำลังใจ

.....

.....

.....

3.2.2.3 การสร้างแรงจูงใจ

.....

.....

.....

3.2.3 งานงบประมาณ

3.2.3.1การจัดสรรทรัพยากร

.....

.....

.....

3.2.3.2การระดมทรัพยากร

.....

.....

.....

3.2.4 งานบริหารทั่วไป

.....

.....

.....

3.2.4.1การมีส่วนร่วม

.....

.....

.....

.....

3.2.4.2 การประสานงาน

.....

.....

.....

.....

3.2.4.3 การสร้างเครือข่าย

.....

.....

.....

.....

3.3 กระบวนการบริหาร

3.3.1 การวางแผน

.....

.....

.....

.....

3.3.2 การดำเนินการ

.....

.....

.....

.....

3.3.3 การนิเทศติดตาม

.....

.....

.....

.....

3.3.4 การปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

3.3.5 การรายงานผล

.....

.....

.....

.....

3.3.6 การประสานงาน

.....

.....

.....

.....

3.4 ผลผลิต

3.4.1 ผลผลิตด้านคุณภาพผู้เรียน

ทักษะด้านอาชีพ

.....

.....

.....

.....

ด้านเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

.....

.....

.....

.....

ด้านการมีรายได้ระหว่างเรียน

.....

.....

.....

.....

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา

4.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ

.....

.....

.....

.....

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อย
โอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ

.....

.....

.....

.....

5. ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ Career Development Education Management Model for Disadvantaged Student of Schools under Royal Initiatives.
ชื่อนักศึกษา	นายณรงค์ อภัยใจ
รหัสนักศึกษา	54886105
ปริญญา	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน พูแสง
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร.พสิน แดงจวง
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร. ญัฐยา ตันตรานนท์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

1) นายเรวัติ สุธรรม	อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
2) ดร.พิษณุ ตูลสุข	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
3) นายสินอาจ ลำพูนพงส์	อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
4) ดร.สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยี การศึกษาทางไกล สพฐ.
5) ดร.รัตนภูมิ โนสุ	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2
6) ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว	ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
7) นายสุรเชษฐ์ รัตนเสถียร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่สลิคหลวง
8) ร้อยตำรวจเอก พนารัตน์ จินดากุล	ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไผ่โง่งง สหประชา
9) ดร.จิรภัทร มหาวงศ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านด่าน
ผู้ดำเนินการสนทนา	ดร.สุบัน พรเวียง
ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองแม่แตง สพป. กำแพงเพชร เขต 1

วัตถุประสงค์ในการสนทนากลุ่ม

วัตถุประสงค์ในการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณา วิพากษ์ วิจัย และให้ข้อเสนอแนะเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Processes) ผลผลิต (Output) และสภาพแวดล้อม (Environment)

**ประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
เพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ**

การสนทนากลุ่มในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ มี 7 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ

ประเด็นที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริด้านปัจจัยนำเข้า

ประเด็นที่ 3 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริด้านกระบวนการ

ประเด็นที่ 4 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริด้านผลผลิต

ประเด็นที่ 5 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริด้านสภาพแวดล้อม

ประเด็นที่ 6 ภาพแสดงร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ

ประเด็นที่ 7 การตรวจสอบความเหมาะสม (Propriety) ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ

ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการ องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อม	✓	
2. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs) 1. งานบริหารสถานศึกษา	✓	
3. องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) การปรับปรุง (Act) การรายงานผล (Report) การประสานงาน (Coordinating)	✓	

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อ ส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสใน โรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
3. องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ (Output) คุณภาพของผู้เรียน ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ การศึกษา	✓	
4. องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม (Environment) 1. สภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการ บริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริ 2. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริหารจัดการ การศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อย โอกาสโรงเรียนในโครงการตาม พระราชดำริ	✓	

ประเด็นที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการพระราชดำริด้าน บัณฑิตนำเข้าไป

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
1. ด้านการบริหารสถานศึกษา ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยงาน4 ดังนี้ 1.1 งานด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล	✓	
1.2 งานบริหารบุคคล การพัฒนามนุษย์ การสร้างขวัญกำลังใจ การสร้างแรงจูงใจ	✓	
1.3 ด้านงบประมาณ การระดมทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากร	✓	
1.4 ด้านการบริหารทั่วไป การมีส่วนร่วม การประสานงาน การสร้างเครือข่าย	✓	

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
1.1 งานด้านวิชาการ ประกอบด้วย 1.1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนโครงการพระราชดำริ มีการดำเนินการดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่ 2) หลักสูตรการสอนอาชีพ สอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่น และความต้องการของตลาด 3) ร่วมกับสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่ในการพัฒนาหลักสูตรการสอนอาชีพในโรงเรียน 4) หลักสูตรเน้นให้นักเรียนมีเจตคติ มีทักษะในการประกอบอาชีพ และให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียน 5) หลักสูตรเน้นให้นักเรียนมีคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 6) พัฒนาหลักสูตรบูรณาการการสอนอาชีพร่วมกับรายวิชาอื่นๆ 7) หลักสูตรการสอนอาชีพมีความหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน	✓	การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
1.1.2) ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการพระราชดำริ มีการดำเนินการดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานที่จริง เช่น ในสถานประกอบการ ในชุมชน 3) การจัดการเรียนการร่วมกับสถาบันอาชีพหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ 4) การจัดการเรียนให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน 5) การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน 6) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในสาระวิชาอื่นๆ		การจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
1.1.3 การวัดผลประเมินผล การวัดผลประเมินผล โรงเรียนโครงการพระราชดำริ มีการดำเนินการดังนี้ 1) การวัดผลประเมินผลมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน 2) มีการประเมินตามสภาพจริง เน้น การ ประเมิน ทักษะปฏิบัติและ ประเมิน ผลงาน ของนักเรียน มากกว่า การประเมิน ทฤษฎีหรือด้านความรู้ 3) มีการสร้างเกณฑ์การวัดผล ประเมินผลร่วมกับสถานประกอบการ ภูมิปัญญาหรือสถาบันการสอนอาชีพ 4) มีการจัดทำระเบียบการเทียบโอนความรู้จากประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของนักเรียน	✓	

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
1.2.2) การสร้างขวัญกำลังใจ 1) ผู้บริหารประสานงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กรสามารถที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษา 2) โรงเรียน มีการ จัด สภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนอาชีพ 3) โรงเรียนและชุมชน มีการกำหนด ทิศทางการศึกษาของโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมอาชีพอย่างชัดเจน	✓	
1.2.3.)การสร้างแรงจูงใจ 1) โรงเรียนมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีรายได้ โดยการจัดการเรียนการสอนอาชีพในโรงเรียนร่วมกับนักเรียน 2) โรงเรียน มีการ ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ 3) ส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความรู้ทักษะด้านอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ปฏิบัติการสอนหรือบรรจุเป็นครูในโรงเรียน 4) ส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆนอกเหนือจากหน่วยงานต้นสังกัด 5) สนับสนุนให้บุคลากรนำประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพอื่น	✓	

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
หรือสามารถนำประสบการณ์ของตนเองมาถ่ายทอดให้กับนักเรียนตลอดจนถึงผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ 1.3 ด้านงบประมาณ 1.3.1.การจัดสรรทรัพยากร 1) การจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนเพื่อสนับสนุนด้านการสอนอาชีพอย่างเพียงพอ 2) การวางแผนร่วมกับชุมชนในการใช้ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอนอาชีพในโรงเรียน 3) มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อสำหรับสำหรับการเรียนสอนอาชีพ 4) โรงเรียนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องใช้ทรัพยากรร่วมกันในการสอนอาชีพ 1.3.2. การระดมทรัพยากร 1) โรงเรียนวางแผนร่วมกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน 2) โรงเรียนนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนอาชีพ 3) โรงเรียนใช้สถานประกอบการให้เป็นแหล่งเรียนรู้กับของนักเรียน	✓	การจัดสรรงบประมาณเป็นการจัดสรรงบประมาณจากเงินอุดหนุนของโรงเรียนและงบประมาณอื่นที่โรงเรียนได้รับจัดสรร

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
1.4 ด้านการบริหารทั่วไป 1.4.1. การมีส่วนร่วม 1) การส่งเสริมให้สถาบันอาชีวศึกษา สถานประกอบการ ภูมิปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างหลากหลาย 2) การส่งเสริมให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน 3) การส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดรายวิชาหรือ อาชีพสำหรับการเรียนการสอน 1.4.2. การประสานงาน 1) การประสานงานกับสถานประกอบการในพื้นที่เพื่อให้นักเรียนได้เข้าไปฝึกงานในสถานที่จริงโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้การประกอบอาชีพรวมทั้งการให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ 2) การประสานงานกับสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่หรือในจังหวัดเพื่อสร้างความร่วมมือในทางวิชาการเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	✓	

3) การประสานงานกับ หน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียนในโครงการ พระราชดำริ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนิน 1.4.3 การสร้างเครือข่าย 1) การสร้างเครือข่ายโรงเรียน ในโครงการพระราชดำริเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนการสอนอาชีพ 2) การสร้างเครือข่ายกับ สถาบันอาชีวศึกษา เพื่อให้การช่วยเหลือ ด้านวิชาการตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ใน ลักษณะโรงเรียนพี่ช่วยน้อง 3) การสร้างเครือข่ายร่วมกับ เอกชน สถานประกอบหรือเครือข่ายใน ชุมชนเพื่อสนับสนุนการสอนอาชีพใน โรงเรียน	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
	✓	

ประเด็นที่ 3 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ ด้านกระบวนการ

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
กระบวนการบริหารมีการดำเนินการดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและภาคีเครือข่ายต่างๆ มีการกำหนดแผนงานกิจกรรมในการสอนวิชาชีพในโรงเรียน ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do) การทำงานมีการบูรณาการการทำงานกับภาคีเครือข่ายที่มีหน้าที่สนับสนุน โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้แลทักษะด้านการประกอบอาชีพอย่างหลากหลายตามความสนใจของตนเอง ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีการติดตามตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอนและมีการรายงานผลการดำเนินงานในทุกๆ ระยะ โดยการดำเนินการให้เป็นระบบ ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) มีการปรับปรุงและพัฒนางานในทุกๆ ระยะหรือนำผลการประเมินมาปรับปรุงให้ดีขึ้นตลอดเวลา ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล (Report) มีการรายงานผลการดำเนินงานให้กับหน่วยงานต้นสังกัดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ	✓	

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการ ส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียน โครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
สำหรับกลไกสู่ความสำเร็จคือ การประสานงาน (Coordinating) มีการประสานงานกับ ภาาีเครือข่าย ทั้งภายในชุมชน และนอกชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมตามความถนัดหรือหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน		

ประเด็นที่ 4 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริด้านผลผลิต

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
ด้านคุณภาพของผู้เรียน 1) นักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพมีความสนใจและได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างหลากหลาย สามารถตัดสินใจเลือกเรียนต่อหรือประกอบอาชีพตามความสนใจของตนเอง 2) นักเรียนมีคุณลักษณะพื้นฐานของการประกอบอาชีพได้แก่ ความขยันอดทน ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น 3) นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพและสามารถประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจได้หลังจบการศึกษา 4) นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปหารายได้โดยการช่วยเหลือครอบครัวประกอบอาชีพหรือฝึกงานในสถานประกอบการหรือผลิตสินค้าจำหน่ายได้ในระหว่างเรียน ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 1) โรงเรียนเป็นสถานที่ฝึกหรือส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง โดยโรงเรียนจัดการเรียนการสอนด้านอาชีพให้กับนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียน	✓	

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการ ส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสใน โรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองมีรายได้เพิ่มมากขึ้น 2) โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชน โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้านอาชีพชุมชน เป็นทั้งสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องการประกอบอาชีพ โดยโรงเรียนทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่ายในการส่งเสริมอาชีพ		

ประเด็นที่ 5 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริด้านสภาพแวดล้อม

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีรายละเอียดดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ มีดังนี้ 1.1) ลักษณะสภาพของบริบทและสังคม 1.1.1) สภาพทางภูมิศาสตร์ โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ตั้งอยู่บนพื้นที่ภูเขาสูง การคมนาคมยากลำบาก ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย 1.1.2) สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ ทำนา มีฐานะยากจน ทำให้ผู้ปกครองขาดความสนใจในการศึกษาของบุตรหลาน ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 1.1.3) สภาพทางสังคมนักเรียนและผู้ปกครองมีความหลากหลายทาง		ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะให้เปลี่ยนเป็นเงื่อนไขความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการพระราชดำริได้แก่นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการ ส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสใน โรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
วัฒนธรรม มีภาษาที่หลากหลาย ใช้ภาษาไทย เป็นภาษาที่สอง ทำให้การเรียนรู้ การอ่าน ออกเขียนได้ช้า 1.2) สภาพการบริหารจัดการ การศึกษา 1.2.1) ผู้บริหารและครูมีการ ช่วยบ่งชี้ทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษา ขาดความต่อเนื่อง 1.2.2) การบริหารงานต้อง ดำเนินการตามนโยบายของภาครัฐเช่นเดียว กับโรงเรียนทั่วไป ทั้งงานวิชาการ งาน งบประมาณ งานบุคลากรและงานบริหาร ทั่วไป 2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ บริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตาม พระราชดำริ มีดังนี้ 2.1) ด้านนโยบายของภาครัฐ โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็น โรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจาก ภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ 2.2) ด้านการสนับสนุนจากภาค ส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้ง ภายในประเทศ และต่างประเทศ ให้การ สนับสนุน ทำให้โรงเรียนได้รับการพัฒนา		

ประเด็นที่ 6 ภาพแสดงร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ

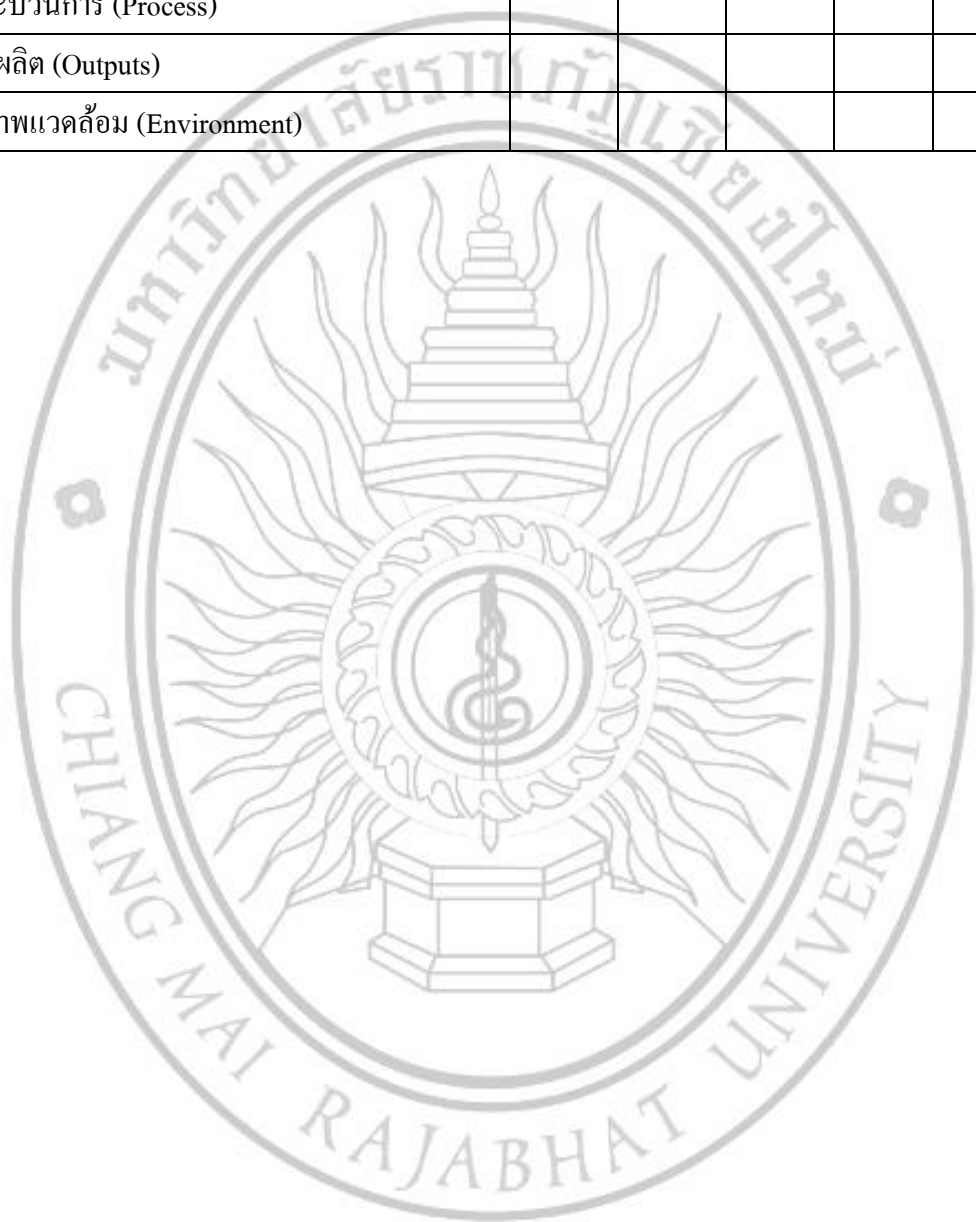
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ	การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	คงเดิม	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ		

ประเด็นที่ 7 การตรวจสอบความเหมาะสม (Propriety) ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ

ในภาพรวมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ โดยมีค่าความเหมาะสมดังนี้

- 5 องค์ประกอบของการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำรินี้ในด้านนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 องค์ประกอบของการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำรินี้ในด้านนั้นอยู่ในระดับมาก
- 3 องค์ประกอบของการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำรินี้ในด้านนั้นอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 องค์ประกอบของการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำรินี้ในด้านนั้นอยู่ในระดับน้อย
- 1 องค์ประกอบของการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำรินี้ในด้านนั้นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อ ส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียน โครงการตามพระราชดำริ	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				
	1	2	3	4	5
1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs)					
2. กระบวนการ (Process)					
3. ผลผลิต (Outputs)					
4. สภาพแวดล้อม (Environment)					

ภาคผนวก จ

สอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีต่อความเป็นไปได้
 และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ
 สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเป็นแบบปลายเปิด

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีต่อความเป็นไปได้ และ
ความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับ
เด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

คำชี้แจง ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาใน
2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบฯ ไปใช้ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหาร
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ
สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ที่สามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 2 ความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบฯ ไปใช้ หมายถึง ความคิดเห็นของ
ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริที่มีต่อการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อ
การส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริไปใช้ว่า นักเรียนมี
คุณลักษณะและทักษะด้านอาชีพ

5	หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์
ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์
ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์
ในการนำไปใช้อยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์
ในการนำไปใช้อยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส
โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริมีความเป็นไปได้/มีประโยชน์
ในการนำไปใช้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

1. งานวิชาการ

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำรูปแบบฯ ไปใช้									
	1. ความเป็นไปได้					2. ความมีประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
งานวิชาการ										
งานวิชาการประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล โรงเรียน โครงการพระราชดำริ มีการดำเนินการดังนี้ 1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร 1.1) การพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่ 1.2) หลักสูตรการส่งเสริมอาชีพสอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่น และความต้องการของตลาด 1.3) ร่วมกับสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่ในการพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน 1.4) หลักสูตรการส่งเสริมอาชีพเน้นให้นักเรียนมีเจตคติ และมีทักษะในการประกอบอาชีพ 1.5) หลักสูตรการการส่งเสริมอาชีพมีความหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน 2.1) การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง 2.2) การจัดการเรียนการสอนในสถานที่จริง ในสถานประกอบการ 2.3) การจัดการเรียนการร่วมกับสถาบันอาชีวะหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ 2.4) การจัดการเรียนให้นักเรียนได้มี โอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน 2.5) การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน การวัดผลประเมินผล โรงเรียน โครงการพระราชดำริ มีการดำเนินการดังนี้ 3.1) การวัดผลประเมินผลมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน										

2 งานด้านบุคลากร

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำรูปแบบฯ ไปใช้									
	1. ความเป็นไปได้					2. ความมีประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
งานด้านบุคลากร										

ประกอบด้วยงานด้านการพัฒนา การสร้างขวัญกำลังใจและการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ให้โรงเรียนได้มีโอกาสสรรหาครูที่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนอาชีพหรือครูที่มีทักษะด้านการประกอบอาชีพ
- 2) ให้โรงเรียนมีโควต้าพิเศษสำหรับการเลื่อนขั้นเงินเดือนสำหรับครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน
- 3) โรงเรียนร่วมกับสถาบันอาชีวศึกษาหรือสถานประกอบการในการพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการสอนอาชีพ
- 4) ส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความรู้ ทักษะด้านอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปปฏิบัติการสอนหรือบรรจเป็นครูในโรงเรียน

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำรูปแบบฯ ไปใช้									
	1. ความเป็นไปได้					2. ความมีประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ด้านงบประมาณ										

ประกอบด้วย การจัดสรรทรัพยากร และการระดมทรัพยากร มีรายละเอียดดังนี้

- 1) การจัดสรรงบประมาณด้านการสอนอาชีพเพิ่มเติมจากงบประมาณปกติทั่วไป
- 2) การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์สำหรับการสอนอาชีพให้กับโรงเรียน
- 3) การส่งเสริมให้โรงเรียนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องใช้ทรัพยากรร่วมกันในการสอนวิชาชีพ
- 4) โรงเรียนนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำรูปแบบฯ ไปใช้									
	1. ความเป็นไปได้					2. ความมีประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ด้านการบริหารทั่วไป										

ประกอบด้วยการมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย มีรายละเอียดดังนี้

- 1) การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอนอาชีพทั้งสถาบันการสอนอาชีพ สถานประกอบการ ภูมิปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างหลากหลาย
- 2) การประสานงานกับสถานประกอบการในพื้นที่เพื่อให้นักเรียนได้เข้าไปฝึกงานในสถานที่ยังจริงโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้การประกอบอาชีพรวมทั้งการให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ
- 3) การสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนการสอนอาชีพในทุกระดับทั้งในระดับโรงเรียน ระดับชุมชนและนอกชุมชน

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำรูปแบบฯ ไปใช้									
	1. ความเป็นไปได้					2. ความมีประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
กระบวนการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อ การส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน										

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและภาคีเครือข่ายต่างๆมีการกำหนดแผนงานกิจกรรมในการสอนวิชาชีพระยะสั้นในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Do) การทำงานมีการบูรณาการการทำงานกับภาคีเครือข่ายที่มีหน้าที่สนับสนุนโรงเรียนในโครงการพระราชดำริเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และทักษะด้านการประกอบอาชีพอย่างหลากหลายตามความสนใจของตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีการติดตามตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอนและมีการรายงานผลการดำเนินงานในทุกๆระยะโดยการดำเนินการให้เป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) มีการปรับปรุงและพัฒนางานในทุกๆ ระยะหรือนำผลการประเมินมาปรับปรุงให้ดีขึ้นตลอดเวลา

ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล (Report) โรงเรียนมีการรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สำหรับกลไกสู่ความสำเร็จคือ การประสานงาน (Coordinating) มีการประสานงานกับภาคีเครือข่าย ทั้งภายในชุมชน และนอกชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมตามความถนัดหรือหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำรูปแบบฯ ไปใช้									
	1. ความเป็นไปได้					2. ความมีประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
3.1 ผลผลิตด้านคุณภาพของผู้เรียน										
1) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ มีความสนใจ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างหลากหลาย สามารถตัดสินใจเลือกเรียนต่อหรือประกอบอาชีพตามความสนใจของตนเอง 2) นักเรียนมีคุณลักษณะพื้นฐานของการประกอบอาชีพได้แก่ ความขยัน อดทน ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น 3) นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพและสามารถประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจได้หลังจบการศึกษา 4) นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปหารายได้โดยการช่วยเหลือครอบครัวประกอบอาชีพหรือฝึกงานในสถานประกอบการหรือผลิตสินค้าจำหน่ายได้ในระหว่างเรียน										

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำรูปแบบฯ ไปใช้									
	1. ความเป็นไปได้					2. ความมีประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
3.2 ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ										
1) โรงเรียนเป็นสถานที่ฝึกหรือส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียนและผู้ปกครองโดยโรงเรียนจัดการเรียนการสอนด้านอาชีพให้กับนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองมีรายได้เพิ่มมากขึ้น 2) โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชน โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้านอาชีพชุมชนเป็นทั้งสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องการประกอบอาชีพ โดยโรงเรียนทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่ายในการส่งเสริมอาชีพ										

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำรูปแบบฯ ไปใช้									
	1. ความเป็นไปได้					2. ความมีประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
นโยบายของรัฐ										
1.1 การกำหนดนโยบายการพัฒนาโรงเรียนในโครงการพระราชดำริให้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 1.2 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสภาพของการจัดการศึกษาทั้งระบบการจัดสรรงบประมาณ การคัดสรรบุคลากร ตลอดจนการพัฒนางานวิชาการให้เอื้อต่อการสอนวิชาชีพในโรงเรียน 1.3 การเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา										

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำรูปแบบฯ ไปใช้									
	1. ความเป็นไปได้					2. ความมีประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ										
2.1 โรงเรียนประสานความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วน (partnership) ในการจัดการศึกษา 2.2 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะที่โรงเรียนเป็นสถาบันหรือศูนย์วิทยากรในชุมชน										

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อ
การส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ไปใช้ในการ
การบริหารสถานศึกษา

3.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการอย่างไร (ถ้ามี โปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

3.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรดำเนินการอย่างไร (ถ้ามี โปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

3.3 โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริควรดำเนินการอย่างไร (ถ้ามี โปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความกรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ยังต้องงานวิจัยในครั้งนี้

ภาคผนวก จ

ตารางวิเคราะห์เนื้อหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษา	สาระสำคัญที่นำไปใช้
1. แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) (วัลลภ ตังคณานุกัย, 2540) (อมรวิชัย นาครทรรพ, 2557) (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 2550) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544)	1. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับกับศักยภาพของผู้เรียน 2. การจัดการศึกษาหรือหลักสูตรควรมุ่งที่จะพัฒนาทักษะชีวิตหรือทักษะอาชีพให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม
2. แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ	1. เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ 2. การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริเป็นวิธีการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนอย่างสมดุลกันทั้งด้านพุทธิศึกษา ซึ่งเป็นความรู้วิชาการที่จำเป็น สำหรับการดำรงชีวิตและการศึกษาเรียนรู้ขั้นสูงต่อไป ด้านจริยศึกษา คือการมีศีลธรรมจรรยาที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม ด้านหัตถศึกษา ซึ่งเป็นความรู้และทักษะในการทำงานมีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่องานและเห็นคุณค่าของการทำงาน

แนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษา	สาระสำคัญที่นำไปใช้
3. แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)	1. การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งฝึกทักษะด้านการประกอบอาชีพให้ผู้เรียนโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านฝีมือ มีความขยันอดทนและมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน 2. การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพจัดได้ในทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาโดยเป็นการให้ผู้เรียนมีความรู้และเจตคติที่ดีต่อการทำงานมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้การทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือบูรณาการในสาระวิชาอื่นนอกจากนั้นแล้วยังสามารถจัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อีกด้วย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการให้ผู้เรียนค้นหาความถนัดหรือความชอบในการประกอบอาชีพ โดยโรงเรียนสามารถจัดไว้ในสาระการเรียนรู้การทำงานและพื้นฐานอาชีพ การจัดหลักสูตรสาระเพิ่มเติม 3. การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพนั้น หลักสูตรการสอนวิชาชีพต้องมีความสอดคล้องกับสภาพบริบทหรืออาชีพในท้องถิ่นและสัมพันธ์กับภาคการตลาดความต้องการแรงงานในพื้นที่ 4. การจัดการศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งสถานประกอบการ ผู้ประกอบการ สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนวิชาชีพ

แนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษา	สาระสำคัญที่นำไปใช้
4. แนวคิด การบริหารจัดการศึกษา (อุทัย บุญประเสริฐ, 2546) (David, J. L. , 1996) (Cheng ,Yin Cheong, 1996) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)	1. ทฤษฎีการบริหารแบบ โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) มีกำหนดขอบข่าย และภารกิจการบริหารประกอบด้วยงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณและงานบริหารทั่วไป 2. กระบวนการบริหารจัดการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1. การวางแผน (Plan) 2. การลงมือปฏิบัติ (Do) 3. การตรวจสอบ (Check) 4. การปรับปรุง (Act) โดยมีการประสานงาน (Coordinating) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน
5. แนวคิดทฤษฎีระบบ (วิเชียร วิทยาอุดม, 2548) (ชร สุนทรายุทธ, 2553) (จันทราณี สงวนนาม, 2551) (อำนาจ ชีระวนิช, 2553) และ (ศิริพงษ์ เสาภาชน, 2548)	1. ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) และสภาพแวดล้อมเป็นการทำงานด้วยระบบที่มีความสัมพันธ์กันในองค์กร

ภาคผนวก ข

ตารางวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นการสัมภาษณ์

ประเด็นสัมภาษณ์	แนวคิดทฤษฎี	สภาพการปฏิบัติงานในพื้นที่
สภาพและปัญหาของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำรินปัจจุบัน	(คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) วัลลภ ตังคณานุก์ (2540 :) อมรวิชัย นาคทรพรพ (2557)	ศึกษาข้อมูลในพื้นที่
แนวทางการนำแนวคิดการสอนอาชีพในโรงเรียนสู่โรงเรียนในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2554) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2555)	
ข้อมูลการบริหารสถานศึกษา 1. สภาพบริบททั่วไป - สภาพบริบทของชุมชน - สภาพทั่วไปของสถานศึกษา		ศึกษาข้อมูลในพื้นที่
2. ด้านการบริหารสถานศึกษา - งานพัฒนาหลักสูตร - การจัดการเรียนการสอน - การวัดผลประเมินผล	(อุทัย บุญประเสริฐ, 2546) (David, J. L. , 1996) (Cheng ,Yin Cheong, 1996) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550) ไพฑูรย์สินลาร์ตัน (2554) สุนิษฐ์พันธ์ (2546)	ศึกษาข้อมูลในพื้นที่

ประเด็นสัมภาษณ์	แนวคิดทฤษฎี	สภาพการปฏิบัติงาน ในพื้นที่
3. งานบริหารบุคคล - การพัฒนาบุคลากร - การสร้างขวัญกำลังใจ - การสร้างแรงจูงใจ	สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544)	ศึกษาข้อมูลในพื้นที่
4. งานงบประมาณ - การจัดสรรทรัพยากร - การระดมทรัพยากร	รุ่งแก้วแดง (2546) สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544)	ศึกษาข้อมูลในพื้นที่
5. งานบริหารทั่วไป - การมีส่วนร่วม - การประสานงาน - การสร้างเครือข่าย	เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ ศักดิ์ (2543) อุทัย บุญประเสริฐ (2545)	ศึกษาข้อมูลในพื้นที่
กระบวนการบริหาร - การวางแผน - การดำเนินการ - การนิเทศติดตาม - การปรับปรุง - การรายงานผล - การประสานงาน	วิเชียร วิทษอุดม (2548) ธร สุนทรายุทธ (2553 จันทราณี สงวนนาม (2551 อองรีฟาโยล์ (Henry Fayol, 1949) เจสซี บี เชียร์ส (Jesse B. Sears, 1959) เกรก รัสเซล ที (Gregg Russell T, 1957)	ศึกษาข้อมูลในพื้นที่
ผลผลิต ผลผลิตด้านคุณภาพผู้เรียน - ทักษะด้านอาชีพ - ด้านเจตคติที่ดีต่ออาชีพ - ด้านการมีรายได้ระหว่างเรียน	สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) สำนักงานคณะกรรมการ อาชีวศึกษา (2551)	

ประเด็นสัมภาษณ์	แนวคิดทฤษฎี	สภาพการปฏิบัติงาน ในพื้นที่
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา 1. ปัจจัยที่เอื้อต่อการการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ 2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2555)	ศึกษาข้อมูลในพื้นที่
ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม		